మన వారసత్వము

మన వారసత్వము

రచన:

హుమయూన్ కబీర్

ఆంధ్రీకరణము:

కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు

సంస్కృతి ప్రచురణ

(30)

వెల రూపాయిన్నర.

సంస్కృతి ప్రచురణ—30

వెల రూ. 1-8-0

ప్రథమ ముద్రణ

ప్రకాశకులు:

కల్చరల్ బుక్స్ లిమిటెడ్

పెరంబూరు : : మద్రాసు—11

Printed by
B. N. K. Press
G. T. Madras.

For Cultural Books Ltd.
Perambur, Madras 11,
Q. H. M. S. No. 19 A.

We are very thankful to M/S The National Information & Publications Ltd., Bombay for granting us the necessary permission to bring out this Telugu version of '*Our Heritage*' by Mr. Humayun Kabir. We are very much indebted to Sri Katuri Venkateswar Rao Garu, Editor 'Krishna Patrika' for translating the same.

Publishers.

దేశస్వత్వము ఐక్య అభ్యుదయ సాధనములకు
మూర్తు లన దగ్గ
మౌలానా అబుల్ కలాం ఆజాద్,
పండిత జవాహర్లాల్ నెహ్రూలకు
అంకితము

తొలిపలుకు

శ్రీశాయజీరాయల స్వర్ణోత్సవోపన్యాసములు 1943 లో నావంతునకు వచ్చెను. ఏకము, సంతతము నగు భారతీయసంస్కృతినిగూర్చిన భావపరంపరను నే నపుడు గూడ బలికికొని సంగ్రథన మొనర్చుకొంటిని. నేటి చరిత్రగ్రంథము లందు ఉపేక్షితములగు భారతీయసభ్యతాలక్షణములనుగూడ పరామర్శించుచు నే నపుడు చేసిన ప్రసంగము లానాడే ముద్రితమై, మరల నే డీగ్రంథమున 1,2 ప్రకరణములుగా నవతరించినవి. ఈ ప్రసంగము లొనర్చుటకై బరోడామహారాజులుంగారు అప్పుడు నన్ను పిలువనంపుటయే ఇపు డిట్లు ఫలించినదిగాన వా రొనర్చిన మేలు మఱవజాలను.

భారతమువంటి పెద్ద దేశమునుగూర్చి మన మేవిషయమును ఇట్టె సూత్రీకరింపలేము. సుదీర్ఘము, చిత్రవర్ణము నగు భారతేతిహాసముపై పరస్పరవిరుద్ధములగు వ్యాఖ్యానము లెన్నియేని చేయవచ్చును. అతివిస్తృతమగు ఈ పురాతన భూమిలో నానాత్వమును, సంకీర్ణతయు గన్పింపకమానవు. కావున భేదముల నెత్తిచూపగోరు వారికి గావలసినంత సామగ్రి దొరకుచుండును. అట్లయ్యు, నానావిధమగు భారతజీవన గర్భమునం దేకాత్మత ఉండనేయున్నది.

భారతభూమి హిందూముస్లిములకు రణరంగమనియు, సంస్థానాధీశులకు కేళీమందిరమనియు బరదేశములందు ప్రచారము జరిగినది. నిజమునకు భారతదేశచరిత్రమున దీనికి ప్రాధాన్యము లేదుగావున ఈ గ్రంథమున ఆ ప్రస్తా

వమును బుద్ధిపూర్వకముగానే విడిచిపెట్టెను. భారతదేశ మొక మహాభూఖండమువంటిది. దాని చరిత్రయు నిన్న మొన్నటిది కాదు. ఇచట నివసించు నలుబదికోట్ల ప్రజలను, బ్రదుకుదెరువు లేక వారు పడుఅగచాట్లను విచారించి చూచి నపు డీ మతకలహములును, సంస్థానపతుల భోగభాగ్యములును ఆ మహాప్రవాహమున బుద్బుదప్రాయములై కన్పించును. దేశమంతట భిన్నభిన్నమతస్థులు ఆదరసౌహార్దములతో కలసిమెలసి జీవించుచుండ, ఎక్కడనో అప్పుడప్పుడు తల యెత్తు కలహము లోక లెక్కలోనికి రాదు. నోరులేక జడీ భూతమైయున్న ప్రజాకోటి ఒక్కుమ్మడి, నీరవమై ప్రవహించు చుండ, సంస్థానాధిపతుల భోగములు ఆ మహాప్రవాహమున నలుసులై పోవును. ఆ ప్రజాకోటియు, దాని జీవనము మాత్రమే మనకు గావలసినది.

ప్రకృతప్రపంచము భిన్నాశయములతో, భిన్నభావ ములతో ఘూర్ణమాన మగుచుండ, ప్రధానాశయములును, ధర్మములును అడుగునబడి, ప్రత్యక్షములగు భేదములు మాత్రము తేలియాడుచున్నవి. భారతభూమి యన్ననో, విశిష్టములగు దృక్పథములకు హానిచేయని సమన్వయమార్గము బట్టినది. బలాత్కారము సుంత లేకుండగనే భారతము ఆత్మైక్యమును సాధింపగల్గినది. ఆ యైక్యమును మరల దర్శించి, చిరాగతసంప్రదాయధర్మసంభృతమగు నవభార తము నద్దానిపై మనము నిర్మింపగల్గితిమేని భారతభూమియు, మానవలోకమునుగూడ జరితార్థములగును.

హుమాయూన్ కబీరు

విషయానుక్రమణిక

ఆర్యసమన్వయము

మధ్యయుగపు బరిష్కృతి

క్రొత్త బుగబుగలు

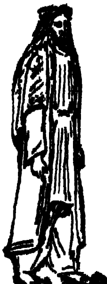
ప ట ము లు

1

2

3

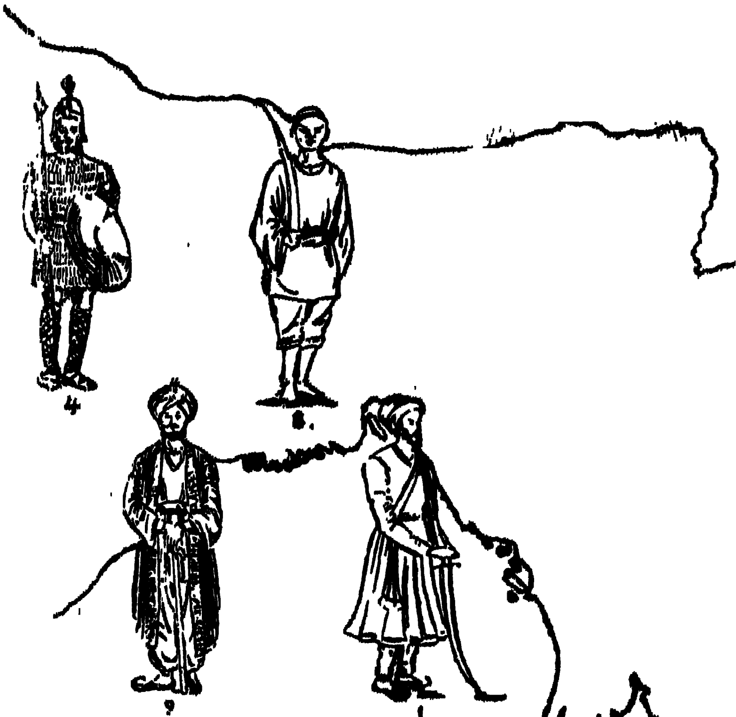

5

6

7

11

12

భారతదేశముపై దండయాత్ర చేసినవారు

1. ఆర్యులు .... క్రీ. పూ. 2500
2. [illegible] .... క్రీ. పూ. 600
3. గ్రీకులు .... క్రీ. పూ. 300
4. పార్థియన్లు, సిథియన్లు .... క్రీ. పూ. 100
5. హూణులు .... క్రీ. శ. 5.వ శతాబ్ది
6. అరబ్బులు .... క్రీ. శ. 8.వ శతాబ్ది
7. [illegible] .... క్రీ. శ. 11.వ శతాబ్ది
8. [illegible] .... క్రీ. శ. 13.వ శతాబ్ది
9. [illegible] .... క్రీ. శ. 16.వ శతాబ్ది
10. [illegible] .... క్రీ. శ. 10.వ శతాబ్ది
11. పోర్చుగీసులు ... క్రీ. శ. 15.వ శతాబ్ది
12. ఆంగ్లేయులు .... క్రీ. శ. 17.వ శతాబ్ది

ఆర్య సమన్వయము

పురాతనకాలమునుండియు నీ భారతభూమి భిన్నజాతులకు, సభ్యతలకు సంగమస్థానము. తన జీవనభాగీరథియందలి సంకీర్ణప్రవాహముల నాదికాలము నుండియు భారతధరిత్రి ఏకవాహినిగా మలపికొనుచునేయున్నది. తనతోబుట్టిన సభ్యత లన్నియు మాసిపోయినను, పురాతనభారతసభ్యతమాత్ర మవిరతచరిత్ర సంపన్నమై నిలిచియున్నది. నిలుచుటే కాదు; క్రమపరిణతమైన సంస్కృతికి గారణమైనది. భిన్నభిన్నజాతు లీనేలపై జేరి యొండొరులతో గలహించియు గలసిమెలసిపోయినవి. ఈ పురాణభూమి వారి నందటిని దన కడుపున బెట్టుకొని కాపాడినది. అహమహమికచే నిచట బోరాడిన భిన్నసంస్కృతు లన్నిటిని సానబెట్టి, ఆ యమ్మ వానికి దనరూపమే దిద్దినది. విజాతులును, విధర్మములు నామెతిరుగలిలో దిరిగి యొక్కటియై పోయినవి. వారివారి కలహము లన్నియు నిచట నూతనసమన్వయశుభపరిణతి నందినది. మానవజాతి యుదారజీవనవిశ్రేణిపై నెక్కినది. శతాబ్దులకు శతాబ్దు లాతల్లికి రణగుణధ్వానములతో, ఈతిబాధలతోగనే తెల్లవారినవి. దైవికరాజకములగు విపత్తు లన్నిటి నామె గడచి గట్టెక్కినది. అజరామరమైన యీ ప్రాణశక్తియు, విరుద్ధధర్మములను బరిష్కరించు నీ జ్ఞాన శక్తియు నామె కెక్కడిది? పురాతనసంప్రదాయములతో నూతనపురుషార్థములను సమన్వయించి ఏకమొనర్చి, పరిష్కరించి పరిణతినందించిన ఆమె యాత్మ సంస్కృతియే యిందులకు బరమప్రమాణము.

1

అనేకత్వమం దేకత్వము

ఈ దేశమున కెత్తివచ్చినవారిలో ఆర్యులే ప్రథములనియు, వారు వచ్చునాటి కీదేశ మాటవికముగా నుండెననియు మొన్నమొన్నటిదాక అనుకొంటిమి. కాని, యిటీవలి పరిశోధనలవలన, ఆర్యులకంటె ముందే మఱికొందఱీభూమికి వచ్చిరనియు, ఆర్యనాగరికతకంటె వారిది యుత్తమమనియు దెలియవచ్చుచున్నది. అట్లు తాము వచ్చునాటి కిచట నున్నవారి నా యార్యపూర్వులు పోద్రోలి, తమ సభ్యత నిచట నెలకొల్పిరి. ఆ సభ్యతావిస్తృతియు, లోతుపాతులు నపురూపములని పండితు లూహించుచున్నారు. ఆపిమ్మట నిచ్చటికి వచ్చిన ఆర్యుల సభ్యత ఆ ప్రాతసభ్యతను తనలో గలిపికొని, క్రొత్తరూపెత్తినది. ఇట్లే కాలాంతరములం దీభూమిని జయింపవచ్చిన శూరజాతు లన్నియు భారతజాతి యనెడి పుటపాకమున గలసిపోయినవి. యవనశకహూణాదు లెందఱో, విజేతలై వచ్చి, యిచటి విజితులలో లీనమైపోయిరి.

క్రొత్తజాతులు, భావములు నిట్లు వచ్చి తనలో బడుచున్నకొలది భారతజాతి యంతకంతకు బదనెక్కి, వానిని దనలో నిమిడ్చికొని, సమన్వయించుకొనుట పరిపాటియై పోయినది. ఆ సమన్వయము చక్కగా గుదిరినపుడు, అందుండి నూత్నధర్మ మొకటి వికసించినది; బొత్తుగా

అన్వయము పొసగనిచో క్రొత్తప్రాతలు రెండు నిరుగు పొరుగున నుండిపోయినవి. అంతియేకాని, కళకళలాడు కషాయభాండమువంటి భారతజీవన మెన్నడు జల్లనారిపోలేదు. ఎప్పటికప్పు డాభాండమందు క్రొత్తదినుసులు వచ్చిపడి, భారతజీవనమును సంపన్నము, శబలము నొనర్చినవి. ఎడపదడప బైకుబుకుచువచ్చిన ఆచార సంప్రదాయముల నేనాటికైన కూలంకషముగా దఱచిచూచినచో, అవి అప్పటప్పట వచ్చిపడిన క్రొత్తజాతులవని తేటపడును. అంత వఱకు అనుమానమే ప్రమాణము. అయ్యు, నొక్కటి మాత్రము నిశ్చయము. ఎద్దియన - భారతీయము లనిపించుకొను నాచారములు, సంప్రదాయములు, సంస్థలు, శబ్దములు, అర్థములు — ఇవి యన్నియు వివిధస్వరముల సమ్మేళనములు, వివిధద్రవ్యముల పుటపాకములు మాత్రమే.

మూలమం దిట్టి అనేకత్వమున్నను, తత్ఫలితముగా నెన్నియో రూపములు, తెగలు నేర్పడినను భారతీయ సంస్కృతియందలి ఏకాత్మతమాత్ర మనేకకాలములనుండి సంతతమై, స్పష్టమై కనిపించుచున్నది. అడుగున కన్పించు ఈ ఏకధారయే భారతసంస్కృతిప్రవాహమునకు విశేషలక్షణము. విస్తరతను, వయస్సునను భారతనాగరికతకు చీనానాగరికత యొక్కటిమాత్రము సరిపోలిన సరిపోలునేమో! అంతియేకాని ఇంతటి వైశాల్యము, జనాధిక్యము, జాతివైవిధ్యము, సుదీర్ఘమైన చరిత్రము మఱియొక్కడ కానవచ్చుట యరిది. ఎన్నియో పోటుపాటుల కగ్గమయ్యు నేటివరకు బ్రతికియున్న భారతసంస్కృతి కెంతటి పిండబల

మున్నదోకదా! ఊరక బ్రతికియుండుటే కాదు; మున్ముందు రానున్న ప్రపంచసంస్కృతి ముఖ్యముగా దీనినుండియే వికసించు ననిపించునంతటి శక్తికూడ దీనికి గద్దు. రంగులో, నేతలో, నూలులో నెన్నిభేదము లున్నను, వీటి యన్నిటిచే భారతజీవనపటము నందగింపజేసి, ఏకత్వమును గూర్చెడి భారతీయతాముద్రయే దీని కింతటిప్రభావమును గల్పించినది.

భారతసంప్రదాయమున కీసంతతధార నేకత్వసమత్వములే సమకూర్చిపెట్టినవి. పురాతనకాలమున దేశాంతరముల వికసించిన నాగరికత లన్నియు లోపించినవి కాని భారత చీనాదేశములం దట్లు లోపించలేదు. ఇతర దేశములందు ప్రాతవి నశించి, క్రొత్తనాగరికతలు తలయెత్తినవి. భారతమునమాత్రము ప్రాతసభ్యత, సంస్కృతి విస్తరించి, పరిణతిచెందినవేకాని మూలమందున్న ఏకత్వము నించుకయు గోల్పోవలేదు. చీనాలోగూడ గొంతవఱకిట్లే జరగినది. ఒడుదుడుకులను సర్దుకొనిపోగల భారతజీవనమే ఈ యేకత్వమును రక్షించినది. అట్లు సర్దుబాటుచేసికొనుట జీవలక్షణము. భారతీయుల భావములు, వారి ధర్మశాస్త్రములు కాలమును, నిమిత్తమునుబట్టి అతిసులభముగా, అనుపమానముగా చేసికొనుచువచ్చిన సర్దుబాటులే భారతసభ్యత నింతకాలము తెంపులేకుండ రక్షించిన సంజీవనమంత్రము లని చెప్పవచ్చును.

భారతేతిహాస మంతట గనుపించు సహనశీలమే ఈ సర్దుబాటుతనమునకు కొంత కారణమని యెంచవచ్చును. భారతీయజీవనమం దంతట ఈ పరశ్రేయస్సహానమే కన్పిం

చును. ఈ యోరిమి ఒక్కొకప్పుడు శ్రుతిమించిపోయి, విరుద్ధ ధర్మములకుగూడ నిలువనీడ నిచ్చినది. స్వసౌఖ్యమునకు హానిగూర్చు కీడుపట్లగూడ నుపేక్షవహించినది. ఎంత చెడి నను, ఇది సుగుణదోషమేగాని మఱియొకటి గాదు. స్వసౌఖ్య మునకై పరపీడనమునకు బాల్పడు దురాగ్రహవిమూఢ భక్తికంటె ఈ తాలిమియే మేలిమి యేమో!

ఈ యేకత్వము శుష్కసమత్వమాత్రముగా నెన్నడు నుండలేదు. భారతేతిహాసమున వాటిల్లిన యొడుదుడుకుల నన్నిటి నోర్చి, భారతీయజీవనగర్భమున నిండారి, సజీవమై యున్నది. విశేషవైవిధ్యమునుండిగాని సామాన్యము జనిం పదు. విశేషధర్మైకదేశముచే నది బర్యాప్తమును గాదు. కేవల సత్యముగూడ నుపాధిభేదముచే భిన్నమై తోచును గదా! ఆ భేదమే జగద్వ్యవహారమును సాగించుచున్నది. ఇంద్రియానుభూతిగూడ వ్యక్తిభేదముచే భిన్నమగుచుండును. ఇక రూపభేదము ప్రత్యక్షమేకావున వేఱ చెప్పబనిలేదు. కావున దేశకాలనిమిత్తములచే భిన్నములై కనిపించు పదార్థ ములనుండియే సామాన్యధర్మము పుట్టుచుండును. అట్టి సమానధర్మమే భారతసంస్కృతియందలి ఏకత్వమునకు జీవగట్టు. మతభేద శాఖాభేదములా యేకత్వమును బాధింపవు సరిగదా, ఆ భేదముల కన్నిటికి దానే పాలనమై, ఒక్క త్రాటితో గట్టివేయ నేర్చిన దది.

ఇట్టి యేకత్వసమత్వములే సంస్కృతిని సజీవ మొనర్చును. అవి లేనిచో సంస్కృతియే లేదు. ఒక్కలక్షణ ముచే నేసంస్కృతిని నిర్వచింపజాలము. ప్రధానములు, నప్ర

ధానములు నగు ననేకలక్షణముల సంకీర్ణతచే సంస్కృతి రూపెత్తుచుండును. మఱి, సభ్యతకు, సంస్కృతికి భేద మెచ్చట ననగా - గృహస్థజీవనసౌలభ్యమును సమకూర్చు సంఘవ్యవస్థను నిర్మించునది సభ్యత. అట్టి వ్యవస్థవల్లనే వ్యక్తులు ఫలప్రదములగు తమతమ కర్మల నాచరింపగల్గుట. అట్టి సంఘవ్యవస్థకు ఫలరూపమై, సాహిత్యాది కళలలో, ధర్మములలో, తత్త్వమీమాంసలలో, ఆచారసంప్రదాయములలో, అర్థనీతిరాజనీతులలో వ్యక్తమగునది సంస్కృతి. వీనిలో నేయొక్కటియు సంస్కృతికి లక్షణము కానేరదు. వీటి యన్నిటి ముద్రను దాల్చిన జీవనభంగియే సంస్కృతి యనిపించుకొనును. సంఘవ్యవస్థను నిర్మించునది సభ్యత; ఆ వ్యవస్థనుండి వికసించునది సంస్కృతి. కావున సభ్యత లేనిచో సంస్కృతియు నుండదు. సంస్కృతియందు బరిణమించని సభ్యత లుండిన నుండవచ్చు. అనగా, గొన్ని సభ్యజాతులలో, సంస్కృతచిత్తులగు జనులు పరిమితులై యుండుట తరచు సంఘటిల్లునని తాత్పర్యము. కావుననే, సభ్యములగు జాతులును, తెగలును గొన్ని నాడు, నేడు నున్నవి. అంతియకాని సర్వతస్సంస్కృతమైన జాతియు, దెగయు మృగ్యములు. కావున సంస్కృతి సభ్యతనుండి పుష్పించును.

పంచభూతప్రకృతిని వశీకరించినగాని సంస్కృతి యంతట నల్లుకొనదు. మానవుని శక్తియు, వాని సాధనములును బరిమితములు గాన నాతడు సంఘజీవనము నలవరచికొని, తద్ద్వారమున బ్రదుకుదెరువు గల్పించుకొన్నాడు. బ్రదుకు నిశ్చయమైనమీదటగాని సంస్కృతికి బునాదు

లేర్పడవు. కావున మరణాదిభీతినుండి విడివడిన భద్రజీవన మునకు ఫలమే సంస్కృతి. మఱి సభ్యత యన్ననో, అట్టి భద్రజీవికకై సమకూర్చుకొన్న సాధనసంపద. కావున సభ్యత కుండు పరివ్యాప్తి సంస్కృతి కుండజాలదు. భారతీయ సంస్కృతి అట్లుకాక, సభ్యతతోపాటు అంతట నల్లుకొనిపోయి నది. అపురూపమగు నీ సంస్కారవ్యాప్తి భారతదేశమున దక్క నింకొక్కచో గనరాదు.

యూరపుఖండ దేశములలో సభ్యతయేకాని సంస్కృతి కన్పించదు. సభ్యతకు వలయు సాధనసంపద యున్నది వారికి. ఆ సభ్యతనుండి సంస్కృతిని సాధించు మార్గ మా దేశస్థులకు గోచరించుట లేదు. యూరపుసభ్యతకంటె భారతీయసభ్యత సాధనసంపదయందు వెనుకబడినమాట నిజమేకాని, ఇచటి సభ్యతచే వికసించిన సంస్కృతి ప్రజాబాహుళ్యమం బెల్లెడ వ్యాపించి సౌరభము వెలార్చుచున్నది. ఇచటి ప్రజలలో అదృష్టలోపముచే, విద్యావిహీనతచే గన్పించు భేదములేకాని సంస్కృతిభేదము లేదని అలవోకగా వచ్చిపోయెడి వైదేశి కులకుగూడ దెల్లమే. యూరపుప్రజలలో నెలకొన్న వర్గ భేదము లట్టివి కావు. ప్రజాస్వామికమే తారకమని నమ్మి, ఆస లన్నియు దానిపై నిడుకొన్నవారినిగూడ నచటి భేద ములు సంశయగ్రస్తుల నొనర్చుచున్నవి. సాంకేతిక విద్యా వ్యాప్తిచే నీ భేదములు సమసిపోలేదు సరికదా, మానవులు జడయంత్రము లైపోవుచున్నారు. భారతదేశమం దట్టి సాంకేతిక విద్యావ్యాప్తిలేకున్నను ఇచటి పల్లెలలోని శిల్పుల సహజకౌశలము కొఱవడలేదు.

భారతసంస్కృతి ఏకము, సంతతము నగుటయే ఇట్టి వింతకు గారణమని చెప్పదగును. ఏకత్వము సంస్కృతికి సామాన్యలక్షణమే కాని సాంతత్యము మాత్రము భారత సంస్కృతికి విశేషలక్షణము. తెగతెంపులును, బలవన్నిరోధములు నెఱుగక, భారతసంస్కృతి ఏకధారగా నానాటికి విస్తరిల్లి, సర్వవర్ణములను, అంతరములను దనలో కరగించి వైచినది. భారతదేశచరిత్ర అతిదీర్ఘమగుట ఇందుకు గొంత వట్టు కారణము కావచ్చును; కాని ఎంతటి పురాతన చారిత్ర సంపద యున్నను, సమానశీలము లేనిచో భారతీయ సంప్రదాయము లేకమై, అవిచ్ఛిన్నములై ఇట్లు నెగడజాలవు.

2

భౌగోళికధర్మ ప్రాబల్యము

భారతదేశ భూగోళపరిస్థితులే భారతప్రజల సమాన శీలమునకు ప్రత్యక్షముగాను, పరోక్షముగాను జాలవరకు గారణమని చెప్పవచ్చును. భారతభూవైశాల్యము, దాని శీతోష్ణములు ప్రత్యక్షకారణములు. భూతలపరిదృశ్యములో (Land-scape), శీతోష్ణములలో, జీవనభంగులలో కనుపించు వైవిధ్యమువలననే, మతాదిభేదములను సహించు చిత్తవృత్తి ప్రజలకు బరిపాటియైపోయినది. నూతనాగతు లెందఱు చొఱబడివచ్చినను, నివాసములు కల్పించుకొని, స్వేచ్ఛానురూపముగా తమ బ్రతుకు దాము బ్రదుకుటకు చాలినంత భూవిభాగము లుండుటచే అసూయాస్పర్ధలకు దావులేకుండ బోయినది. ఇక నిచటి శీతోష్ణస్థితియే ప్రజల కలసత్వ

మును, ఉపేక్షను మప్పినదని చెప్పనగును. ఈ దేశమున కెత్తివచ్చినవా రందఱు నించుమించుగా, మధ్యాసియా స్టెప్పీల (Steppes) యందు కష్టజీవనము భరించినవారు గావున నిచటి సుఖజీవనము వారికిమాత్ర మాలస్యమును, ఉపేక్షను అలవరచకుండునా? తొలుత కొత్తచేసినను క్రమముగా వారి రజఃప్రవృత్తి మందగించిపోయినది. చారిత్రిక ఘటనలుగూడ ఉదారమందగమనముతో సాగిపోయినవి. భారత దేశచరిత్రమునకు బట్టిన విచిత్రలక్షణములకుగూడ భూగోళపరిస్థితులే కారణము కాగా, చరిత్రమును, భూగోళ పరిస్థితులును జతయై, భారతీయుల స్వభావవైఖరికి గారణములైనవి. ఈవిధముగా తాలిమియు, తలయొగ్గుటయు భారతీయులకు స్వభావసిద్ధములైనవి. ఐహికవిషయములందు తలపట్లు పట్టుకొన్నను, సంస్కారమ్మూలకమగు ఆముష్మిక విషయములందుమాత్రము సమన్వయమే గోచరించును.

భారతదేశభౌగోళిక పరిస్థితులే భారతీయుతాముద్రకు గూడ కారణమైనవి. తీర్చి దిద్దినట్లున్న భారతదేశపు హద్దులు మరియొకదేశమున కుండుట యరిది. దురారోహములగు హిమవత్పర్వతశ్రేణులు భారతమును తక్కిన ఆసియాఖండమునుండి వేరొనర్స, నిరుదెసల సముద్రపర్యంతము వ్యాపించిన ప్రత్యంత పర్వతపంక్తులు కేల్దోయివలె గాపాడుచున్నవి. తక్కిన దెసల సముద్రమే భారతభూఖండమునకు హద్దులువెట్టి, వెలుపలి దేశములనుండి వేర్పాటును, లోపలి దేశముల గాఢసంశ్లేషము నొక్కరీతిగా సమర్థించుచున్నది. తక్కిన భూమండలమునుండి భారతదేశము నిట్లు

వేర్పఱచిన ప్రకృతియే అచటి ప్రజలు పురుషకారపరులై, సుఖజీవనము సల్పుటకై కావలసిన సాధనసంపదను పుష్కలముగా సమకూర్చిపెట్టినది. ఆసియాఖండమునం దితర భాగములలో ప్రజాసమూహములు వలసలుపోవు దారులకు దూరమై, పరులకు దుష్ప్రవేశమై, నిజప్రజాకోటులు నివసించుటకు, సంస్కారవంతులగుటకు వలసినంత అవకాశము గల్గి, భారతదేశము శాత్రవపీడ కగ్గముగాక సుఖించుచున్నది. భారతదేశమునకు శత్రువుల దాడులు లేవా యనిన, లేకపోలేదుగాని పురాతనసభ్యతావిషయమున దనకు సాటివియగు ఈజిప్టు, ఇరాను, సిరియా, మెసపొటేమియాలకు శత్రువులచే వాటిల్లిన అగచాటులు దలచికొన్నచో, భారతదేశము శత్రువుల దాడు లెఱుగక, తన సభ్యతను బ్రోదిచేసికొనుచు, శాంతిసౌఖ్యము లనుభవించిన దనియే చెప్పవచ్చును.

భారతదేశమునకు చారిత్రికమైన ఐక్యతగూడ దాని భౌగోళికలక్షణములవల్లనే సిద్ధించెనని చెప్పినను తప్పలేదు. నైసర్గికస్వరూప(Physical features)మాత్రముచేతనే తక్కిన ఆసియాఖండమునుండి స్పష్టముగా వేఱై కన్పించు భారతభూమిని, హద్దులుదాటించి పెంచుటగాని, విభజించుటగాని ఎవ్వరికిని శక్యముగాకపోయెను. బయటినుండి ఎత్తివచ్చిన ఆర్యులకు అనతికాలములోనే వారి జన్మదేశమునం దున్న స్వజనములో సంబంధము తీఱిపోయినది. గాంధార మను పేరుమాత్రము నిలిచియున్న దేశాని ఆఫ్గనిస్థానమును భారతభూమితో గలుపవలెనని ఆర్యులు చేసిన యత్నములు

ఫలించనేలేదు. భారతజీవనకక్ష్య (Orbit) నుండి అది యేనాడో విడివడిపోయినది. గాంధారము నెక్లైన నిలుపు కోగోరిన మౌర్యుల యత్నముతోపాటు పాంచాలమును ఆఫ్ఘనిస్థానముతో మేళనము చేయగోరిన గ్రీకుల యత్నము లును విఫలమే యైనవి. కాబూలు రాజధానిగా భారత భూమి నేలగోరిన మహమ్మదుగజినీయు, భారతపుటెల్లల కవ్వలిభూముల నడుపులో నుంచుకోగోరిన పఠానుప్రభువు లును గృతకృత్యులు కాలేకపోయిరి. మొగలుసామ్రాజ్య మునగూడ నిట్టి వైఫల్యమే పునరుక్తమైనది. సింధుదేశము నెన్నిసార్లు వశీకరించినను దానిని పారసీకముతో శాశ్వత ముగా గలిపివేయుట సాధ్యముకాలేదు.

బహిఃప్రపంచమునుండి వేరుపడిపోవు ఈప్రయత్నము స్పష్టమేకదా. ఇట్లే ఆంతరముగా ఒక్కటి గావలెనను యత్నముగూడ మొదటినుండియు గద్దు. రాచవంగడము లెన్నియో భారతము నేకచ్ఛత్రముక్రిందికి గొనితేర నెంచు టటులుండ, రామాయణభారతేతిహాసములందు అశ్వమేధ రాజసూయాదిగాథలుగూడ ఈ యత్నమునే చాటిచెప్పు చున్నవి. ఇటీవల నీ ప్రయత్న మొనర్చినవారిలో చంద్ర గుప్తుడు ప్రథముడు. అశోకచక్రవర్తి కీవిషయమున సిద్ధించి నంత కృతకృత్యత అంతకు బూర్వమందుగాని, పరమందు గాని ఇతరులకు లభింపలేదు. పఠానులు, మొగలులు మున్నగు పాదుషా లెల్ల రీయత్న మొనర్చినవారే. స్మృతుల కాలమునుండి నేటివఱకు భారతరాజనీతి కిదియో లక్ష్యము. భౌగోళికముగా భారతభూమికి సిద్ధించిన ఈ యాంతరైక్య

తను భారతదేశచరిత్ర మడుగడుగున బ్రమాణీకరించు చున్నది.

భౌగోళికమైన ఈ యైక్యతయే ఆర్థికైక్యతకుగూడ దారితీసినది. భూస్వభావ మంతయు నేకమైనపు డచటి ప్రజల యర్థనీతియు నేకమే యగును. భారతభూవిస్తారతయు, దాని సారవత్తయు కాలక్రమమున అవిరతప్రజావృద్ధిని, కృషివృద్ధిని సంపాదించిపెట్టినవి. చాలినంత పంటనేల లేనిచో కృషిపద్ధతులు తీవ్రతరమగుటయు, సారవత్తలో తరతమత్వ మున్నపుడు కృషిపద్ధతులు భిన్నము లగుటయు తటస్థించును. ఈ రెంటివలన కృషిపద్ధతులలో అవిరత నూతనప్రయోగములు, సంఘనిర్మాణములో నూతనజాతులు పొడముచుండును. సంపదుత్పత్తిమార్గము లొకవంక, సంఘములో వేర్వేఱు తెగలకు సంపదుత్పాదకశక్తులతో ఏర్పడు సంబంధము లొకవంక సంఘస్వరూపమును దిద్దుననుట నిర్వివాదము. కాగా, నాలుగైదువేలయేండ్లనుండి భారతదేశములో కర్షకవృత్తియే ఒక్కరీతిగా అర్థనీతిని పోషించు చుండుటవలన చెక్కుచెదరని సాంప్రదాయములు, సంస్కారము ప్రజల కలవడినవి. చిరతరమైన కాలమహిమయే ప్రజాచిత్తవృత్తి నేకముచేయగల్గినది. దేశ మంతట నొక్కరీతైన సంఘనిర్మాణముకూడ దానికి పుష్టినిచ్చినది.

వృత్తి యొక్కటియైనచో బ్రజల చిత్తవృత్తియు నొక్కటియే యగును. భారతప్రజకు వ్యవసాయమే ప్రధాన జీవనవృత్తిగావున వారి కందఱికి ఏకస్వభావము, నేక దృష్టియు నలవడినవి. విశ్వ మంతట కర్షకప్రజలో ఱుల

(Tribal) గోత్ర (Parochial) సంప్రదాయము కన్పించును. వారి కష్టసుఖములకు గ్రామము, గ్రామప్రజాసంఘమే ప్రమాణము. ఇచ్చిపుచ్చుకొనుటలు, కలిపిగోలుతనము వారిలోవారికే కావున స్వక్షేమపరమగు వ్యక్తిత్వమున కచట తావుండదు. అట్లే, తన కులగోత్రముల హద్దులను దాటి, యావత్ప్రజాక్షేమమును పరామర్శించు విశాలదృష్టికి నచట తావు దొరకదు. కావుననే భారతప్రజ లెప్పుడును తమ కులముపట్ల, తమ తెగపట్ల భక్తినెరపుట పొసగెనేకాని దేశముపట్ల, యావద్భారతప్రజపట్ల భక్తినెరపుట దుర్లభమై పోయెను. గ్రామప్రజాసంఘమే కష్టసుఖములకు హద్దగుటచే భారతజాతీయతాదృష్టి లోపించిపోయినది.

కృషిప్రధానమగు భారతప్రజ కింకొక స్వభావము గూడ నేర్పడినది. ప్రకృతిధర్మములగు కాలమానములకు వశంవదుడై మెలగవలసినవాడేకాని కర్షకుడు అతివృష్ట్యనావృష్టులను, ఈతిబాధలను తప్పించుకొనలేడు. ప్రకృతి నిగ్రహానుగ్రహముల కాతడు తలయొగ్గి బ్రదుకవలసినవాడు గావున దైవమునే నమ్ముకొని, విధివశమున ప్రాప్తించు కష్టసుఖములకు దోసిలియొగ్గి ధీరుడై నిలుచును. వర్తక వాణిజ్యములు చేయువారి కన్ననో, స్వశక్తిప్రత్యయము, సాహసము, పరాక్రమణశీలము వలయును. కావున వర్తక వాణిజ్యములు ప్రధానముగా జీవించు జాతులకు పురుష కారము, ఉత్సాహము, ఆరంభశీలము స్వభావములై పరిణమించును.

భౌగోళికదృష్ట్యా భారతదేశ మంతయు నేకచ్ఛత్రము

క్రిందికి రాదగియున్నను శాస్త్రీయములగు వస్త్రాచ్ఛాదన సాధనములు కొఱవడుటచే ఇన్ని రాజకీయవిప్లవములకు కారణము కానోపును. ఇచటి శీతోష్ణవాతాతపాది ప్రకృతి ధర్మములను వశీకరించుట అసాధ్యమగుటచేతనే ఏకరాజ్య స్థాపనము దుర్ఘటమాయెను. కావుననే మొన్న మొన్నటి వఱకు సంస్కారైక్యతయేకాని పరిపాలనైక్యత కొఱవడి పోయినది.

ఇప్పుడిప్పుడు శాస్త్రీయసాధనసంపద వృద్ధిచెందు చున్నది. తన్మూలమున దేశవిస్తృతియు, కాలదీర్ఘతయు మటుమాయమగుచున్నవి. కావున రాజకీయైక్యతకు మార్గము చదునైనది. భారతదేశపు సహజసంపదకు దోడు నీడయై యున్న సంస్కారైక్యతతోపాటు ఏకపరిపాలనము గూడ సమకూరేని విశ్వమానవకర్మకలాపమున నది ఆచార్య పీఠమే ఎక్కగలదు.

ఎంతటి దారుణవిపత్తులకైనను ఒక్కించుక సౌఖ్యరేఖ యుండకపోదన్నట్లు భారత రాజకీయవిప ర్యాసములవలనగూడ కొంత కొంత మేలు సమకూరినది. సహనమే భారతీయుల శీలమునకు ప్రధానలక్షణమని చెప్పి యుంటిమి. ఆ సహనముతోపాటు కొన్ని సద్గుణములుగూడ పెనచికొనిపోయినవి. రాజకీయవిపర్యయములు భారతీయ జీవనమును బహుముఖసుందరముగా నొనర్చినవి. మొదటి నుండియు కాలాంతరములందు వచ్చిపడిన విజాతీయులమూల మున భారతరాజ్యాధికారస్వరూపమందును, దాని పంపక ముందును మాటిమాటికి మార్పులు జరుగుచు వచ్చెను.

దేశము చిన్నవియు, పెద్దవియు నగు ననేకరాజ్యములుగా విడిపోయెను. చిన్నచిన్న రాజ్యము లనేకము లిట్టుల నేర్పడి తదధికారము తఱచు మాఱుచుండుటవలన ప్రజల అసహనమును, దురాక్రమణశీలమును సన్నగిలుట సంభవించెను. క్రమముగా విజాతీయులపట్ల సహనమును, సుముఖత్వమును ప్రబలినవి.

శాత్రవుల ధాటి కెన్నిమారు లగ్గమైనను, రాజవంశములు మాటిమాటికి మార్పు జెందుచున్నను ప్రజాజీవనము మాత్ర మవిరతక్రమవికాసము జెందుచునేయుండెను. తమ రాకకు బూర్వమే మొహెంజోదారోలో నెలకొన్న సభ్యతనార్యులు చెరపివేయక తమ సంస్కృతికి దానినే పునాదిగా నంగీకరించిరి. ఆ రెండు సంస్కృతులు నట్లు సమ్మేళనము జెందుటవలననే నేటి పరిశోధకులు గొందఱా రెండును భిన్నముగావని యెంచి బూర్వార్యసభ్యతను శంకించుచున్నారు. ఆర్యులు మొదటినుండియు నిచ్చటివారేకాని, ఎత్తివచ్చినవారు గా రనియు, మొహెంజోదారోసభ్యత వారి తొలినాటిదనియు ఆ పరిశోధకుల మతము. ఆర్యపూర్వార్య జాతులకు గల సామ్యముమాట యెట్టులున్నను భారతజీవన సంస్కృతుల భిన్నదశలలో మొహెంజోదారోలక్షణములు గన్పించుచుండుటమాత్రము నిర్వివాదము. నేటి హైందవ మతమునందలి శివశక్త్యారాధనము మొహెంజోదారో నాటిదే. ఆసీనబుద్ధవిగ్రహములకు మాతృక లచట దొరకిన ముద్రికలపై గన్పించుచున్నవి.

రాచరికపు దగవులాటలవలన బలుతెగలవారును,

ఉత్తమాధమసంస్కారులు నొక్కచో జేరుట తటస్థించుచు వచ్చెను. తత్త్వజ్ఞానము నానాటికి వికసించునుగాని ఒక్క నాటితో అంతముగాదని భారతీయు లానాడే యెఱిగియుండిరి గావున అధికారితారతమ్యములనుబట్టి ఎన్నెన్నో మతభేదములను వా రంగీకరించిరి. కావుననే పామరులు సల్పు బహుదేవతారాధన మొకవంక, తత్త్వవేత్తల ఏకేశ్వరోపాసన మొకవంక వెలయుచుండెను. ఈ జాతిమతభేదములను, అధికారిభేదములను గడుపులో బెట్టుకొనుటవలననే హైందవ ధర్మము నానాత్వశోభితమయ్యెను.

భౌగోళికదృష్ట్యా ఏకచ్ఛత్రితము గాదగియున్నను శాస్త్రీయజ్ఞానలోప మందులకు భంజకమైనదని చెప్పితిమి. అప్పటప్పట బొడముచువచ్చిన సామ్రాజ్యములు అనుకూల సందర్భలోపముచే జిరకాలము నిలిచినవి కావు. అధినివేశకరణమునకై (Colonisation), సామ్రాజ్యస్థాపనకై జరగిన ఆనాటి యారంభములు ఈనాడు స్మృతిముకురమున మసమసకసిడ లీనుచున్నవి. చరిత్రాంకితములుగాని ఆనాటి కథలు, గాథలు స్మృతిపథమున నిలిచి భారతసంజాతుల నేకసూత్రితుల నొనర్చుచున్నవి. ఆ యైక్యతాప్రాబల్యమును వైదేశికులుగూడ తప్పించుకొనలేకపోయిరి. రాజపుత్రజాతి పరదేశములనుండి యెత్తివచ్చినదైనను ఇచటి ప్రజలో లీనమైపోయెను. లీనమగుటయే కాదు; హైందవధర్మరక్షకులని వారు పొగడ్తకుగూడ నెక్కిరి. వారి యానుపానులు విస్మృతములై పోయినవి. ముసల్మానులుగూడ నట్లే భారత జీవనస్రవంతిలో గలియకతీరదయ్యెను. వారి వృత్తాంతము

ముందుముందు సాకల్యముగా వివరింతును. కాగా, ఐరోపీయులుమాత్రము భారతప్రజతో గలసిపోక, తమ ప్రత్యేకతను రక్షించుకొనగల్గిరి. కావుననే భారతప్రజకు వారిపట్ల ఆత్మీయతగాని, ఆదరముగాని జనింపక, తడవులవెంట వచ్చిపోవు పక్షులుగానే ఉండిపోయిరి.

3

సంఘనీతి రాజనీతుల పుటపాకము

మన దేశమున ఏకసభ్యతను, ఏకసంస్కృతిని సాధించిన తొంటిపెద్దలు ఏకరాజ్యమును సాధింపలేకపోయిరని చెప్పితిమి. రాచవంగడములు, రాజ్యములు నంతరించిపోవుచున్నను, సంస్కారైక్యతకొఱకై పుట్టిపెరిగిన నాటి రాజకీయసంస్థలును, ఆర్థికవ్యవస్థలును నేటికిని నిలిచియున్నవి. మూడువేలయేండ్లనాటివగు గ్రామప్రజాప్రభుత్వములు నేటికిని నెట్లో జీవించియే యున్నవి.

వేదములయందు, నుపనిషత్తులయందు గ్రామసంఘముల ప్రస్తావము గలదు. ఆ సంఘము లన్నియు ప్రజాభిమతమును పాలించు ప్రజాస్వామికసంస్థలే. ప్రజలే రాజులను వరించుచుండిరి. కొందఱు రాజుల కుద్వాసము చెప్పుచుండిరి. అట్లుద్వాసితులైన రాజులను తిరిగి ప్రజలే ప్రతిష్ఠించుచుండిరి. కాలక్రమమున సామ్రాజ్యము లుద్భవించి, బలపడజొచ్చిన కొలది ప్రజాసంస్థలు దుర్బలములయ్యెను. కాని, అనిర్దిష్టములు, విస్తృతములగు నధికారములతో నేటికిని గన్పించు

చున్న గ్రామపంచాయతులే ఆనాటి ప్రజాస్వామ్యసంప్రదాయము పూర్తిగా లోపించనందుకు సాక్షులు.

తొలినాళ్ళలో కొన్నిగ్రామములు కూడలివై పరిపాలకసమితులను వరించుకొనుచుండెడివి. ఆ సమితులలో సభ్యులందఱు నొక రాచకార్యములనే కాదు, సాంఘిక ధార్మికవ్యవహారములనుగూడ బహిరంగముగా జర్చించి, కూడబలికికొని, నిశ్చయ మొనర్చుచుండిరి. బౌద్ధమఠములు గూడ ప్రజాస్వామ్యసంస్థలే. మౌర్యసామ్రాజ్యము నెల కొన్నమీదటగూడ ఈ ప్రజాసమితులకు భంగము వాటిల్ల లేదని కన్పించుచున్నది. అశోకునిది నేటి సామ్రాజ్యముల వంటిది కాదు. భారతభూమియంతట నించుమించుగా నాతని శాసనము చెల్లుబడియైనను, ఒక్క కళింగమును (Orissa) దక్క ఇతరము నాతడు జయించలేదు. దక్షిణాపథమందలి స్వతంత్రరాజ్యములు సామవశీకృతములుమాత్రమే. అవి బుద్ధిపూర్వకముగానే అశోకుని చక్రవర్తిత్వము నామోదించినవి. బిందుసారుని సామ్రాజ్యము నేటి హైదరాబాదును దాటి, దక్షిణాపథమున కాలుపెట్టనే లేదనుటకు ఆధారములు కన్పించుచున్నవి.

కర్షకవృత్తిప్రధానములు, స్వయంభరణములు (Autonomous) నగు గ్రామములు పరులజోలి లేక స్వతంత్రములై యుండును. కావుననే భారతభూమిలో 'పుబ్బా మఖా' న్యాయముగా సామ్రాజ్యములు పొడమి, యడగి పోయినవేకాని గ్రామప్రభుత్వము లట్లే యున్నవి. ప్రజాబాహుళ్యమునకు నేటికిని వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తి

యగుటయే ఇందులకు గారణము. భారతీయసాంఘిక సాంప్రదాయములలో ఈనాటికిని శేషించియున్నది స్వయం భరణమగు నీగ్రామపంచాయతి యొక్కటియే.

ఈ కర్షకవృత్తిప్రధానత శాశ్వతముగా నిలిచియుండ జాలదు. అర్థవ్యవస్థ మార్పుచెందక తప్పదు. వ్యాపార వాణిజ్యములు క్రమముగా దలయెత్తజొచ్చెను. శ్రమవిభాగ (Division of labour) మేర్పడి, వర్ణవ్యవస్థకు దారితీసెను. చాతుర్వర్ణ్యము గడ్డకట్టుకొనెను. వర్తకవాణిజ్యవిస్తృతితో పాటు గ్రామపరిమితములైన స్వతంత్రార్థికవ్యవస్థలుగూడ చిన్నచిన్న రాజ్యములుగా విస్తరించెను. సామ్రాజ్యము లనునవి ఈమార్పుచే గలిగిన రాజకీయలాంఛనములే. రాచకార్యములు గ్రామముల హద్దులు దాటగనే బహు ముఖము లయ్యెను. పరిపాలనాసౌకర్యముకొఱకు, సమత్వము కొఱకు రాజ్యాధికారము కేంద్రీకృతమయ్యెను. స్థానిక కేంద్రాధికారముల వేర్పాటు ప్రబలజొచ్చినది. గ్రామపంచా యతుల అధికారములు, విధులు చాలవఱకు వాని చేతులనుండి జారిపోయినవి. కాని వ్యవసాయమే నేటికిని ప్రధానపరిశ్రమ యగుటచే గ్రామస్వపరిపాలనముమాత్రము నిలిచియున్నది. స్థానిక వ్యవహారములను నేటికిని పంచాయతులే చక్కబెట్టు చున్నవి. తగవులు దిద్దుచున్నవి. ప్రభుత్వానుమతి యున్నను, లేకున్నను పెక్కుశాసనములు తామే నిర్మించుకొనుచున్నవి. ధార్మిక సాంఘిక వ్యవహారములలో పంచాయతులు నెరవు చెల్లుబడి, సౌష్ఠవము ప్రభుత్వము లేనాడును నెరపజాలవు. ఈ మర్యాద హైందవప్రాబల్య మున్న దక్షిణాపథమందే

కాదు, ఉత్తరభారతమునను, ముస్లిముప్రాబల్య మున్న ప్రదేశములలోను జెల్లుచునేయున్నది.

రాచకార్యములలోను, ఆర్థికవ్యవహారములలోను గ్రామములందు ఈ యవిచ్ఛిన్నమర్యాద కొనసాగినందుకు సంతోషమేకాని సాంఘికాచారములపట్ల మాత్ర మది అవాంఛనీయమగు పరిణామమును సంఘటించిపెట్టెను. చెక్కుచెదరని ఆర్థికమర్యాదలు సంపద్వృద్ధికి భంజకము లగుటయేకాక, క్రొత్తమార్పులపట్ల వైముఖ్యమునుగూడ పెంపొందించినవి. ప్రపంచమంతటగూడ కృషిజీవనముచేయు సంఘము లిట్లే ఆచారసాంప్రదాయబద్ధములై, సంకుచిత దృష్టితో వ్యవహరించును. వ్యాపారవాణిజ్యము లవలంబించినవారికి సరకు త్వరగా విడుదలకావలెను; క్రొత్తసరకు రావలెను. కావున వారు నూతనభావవ్యాప్తికి, క్రొత్త మార్పులకు సుముఖులై యుందురు. మన పల్లెలలో వ్యవసాయవృత్తియు, గ్రామసంఘములు నేకీభవించి, గ్రామీణులకు క్రొత్త రోత యనిపించు ఆచారబద్ధతను, జడత్వమును అలవఱచినవి. అందువలననే దృఢతరమైన ఏకజాతీయభావము మనకు లోపించి, రాచకార్యములందు కలసికట్టుగా వ్యవహరించు శక్తియు గొఱవడినది. గాఢమైన సంస్కారైక్యత యుండియు, రాజకీయముగా ఏకార్థ సమవేతత్వము లేని యీ వైపరీత్యము మన నొసటనే పొడిచినది.

భారతీయసంస్కృతి సబలము, దుర్బలముగూడ ననుటకు దాని వర్ణవ్యవస్థయే సాక్షి. భారతప్రజాజీవనైక్యమును

భగ్నముచేయుటేకాక ప్రజాస్వామికత్వపరిణతికిగూడ నీ వర్ణవ్యవస్థయే అడ్డమువచ్చినది. అగ్రవర్ణులకు దురహంకృతియు, అధమవర్ణులకు నైచ్యము ననుసంధించినది. మానవు లందఱిలోను సజాతీయభావము నిది వికసింపనిచ్చినది గాదు. వర్ణవ్యవస్థనుగూర్చి ఇట్టి యాక్షేపము లెన్నియున్నను సహనశీలమును, పారంపర్యమును బోషించుటకే యిది యుద్దిష్టమైనదని అంగీకరింపక తీరదు.

వర్ణవ్యవస్థచే సహనము పెంపొందుననుట స్థూలదృష్టికి విపరీతముగా దోచునేమోకాని ఇచటికి దాడివెడలిన వివిధజాతుల కలహములకు, జయాపజయములకు ఈ దేశము రంగస్థల మైనదనియు, పుట్టుకచే, భాషచే, వర్ణముచే, మతాచారాదులచే భిన్నులగు నిన్ని జాతులవారిని సమన్వయముచేయు ఏకసాంఘికరాజకీయవ్యవస్థ ఉత్పన్న మగుట దుస్సాధమనియు మనము విస్మరింపరాదు. అమెరికా ఆస్ట్రేలియా ఆఫ్రికాఖండములకు 18,19 శతాబ్దులలో వలసలుపోయిన ఐరోపీయులకుగూడ నిట్టి సంకటమే ఎదురయ్యెను. ఆ ఖండములందు నివసించు ప్రజ లేకజాతీయులు. వారికి, దమకు గల వైరుధ్యమును మాత్రమే ఐరోపీయులు పరిహారింపవలసినవారైరి. మఱి యీ దేశమున కెత్తివచ్చిన ఆర్యుల కట్లు గాదు. ఇచట నానాజాతులను, నానాసభ్యతాసంస్కారభిన్నావస్థలను వారు సమన్వయపఱచవలసివచ్చెను. ఈచిక్కు సీయుభయులు నెట్లు విప్పిరో చూతము.

అమెరికాలోను, ఆస్ట్రేలియాలోను ఎదురైనవారిని సమూలనాశన మొనర్చియు, ఆఫ్రికాలో ఎదురైనవారిని

బానిసలనొనర్చియు ఐరోపీయు లీపీడ వదల్చికొనిరి. ఇక ఆర్యులన్ననో, వర్ణవ్యవస్థచే నీవైరుధ్యమును బరిహరించిరి. ఆయా జాతులయందు జన్మించుటతప్ప ఇతరాపరాధ మెఱుగని కోట్లకొలది ప్రజలను శాశ్వతముగా నధమవర్ణులను నైచ్యమునకు బాల్పఱచుట కేవల న్యాయ్యదృష్ట్యా సమర్థింపజాలముగాని, చారిత్రకదృష్ట్యా విచారించితిమేని నానా జాతులను ఏకసంఘముగా సంఘటనచేసి, సభ్యతలలోని తారతమ్యముల నొక్కసంస్కారసూత్రమున గ్రుచ్చిన వర్ణవ్యవస్థ కేవల నింద్యము గాదనియు, స్తుతికిగూడ నర్హామనియు నంగీకరింతుము.

భిన్నజాతులు, నానావ్యక్తులు ఒక్కచో బొందిపొసగి మనుటకొఱ కీవ్యవస్థ కల్పితమైనది. వంచుటకు, జక్కబఱచుటకు ననువైన ఈ వ్యవస్థ ప్రజకు సమ్మతమయ్యెను. ఈ వ్యవస్థ ఆదియందు జన్మచేగాక గుణకర్మలచే నిర్మితమగుటచే ఒకవర్ణమువా రింకొకవర్ణములోనికి మారుచుండిరి. ఆర్యదేవగణములో ద్రావిడదేవతలకు గూడ చోటిచ్చుటే కాక ద్రావిడ పురోహితులనుగూడ బ్రాహ్మణ్యమున జేర్చుటయే ఇందుకు తార్కాణ. వర్ణమును మార్చుకొనుట కిట్లు వీలుండుటవలన ఆర్యద్రావిడ భేదములు సన్నగిల్లి, ఉభయులకు దృఢానుబంధ మేర్పడెను. నేటి యూరోపులో పరస్పర కలహకారణములైన ఆర్థికవ్యత్యాసము లిచట గలుగకుండ ఈ వర్ణవ్యవస్థయే పరిహరించెను. వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తిగావున ప్రజలలో ఈ వర్గవ్యత్యయము లానాడిచట తలచూపలేదు. ప్రకృతిశక్తులు వశీకరింపరాని వగుట

కూడ నందుకు తోడ్పడెను. ఎటు వంచిన నటు వంగు వర్ణ వ్యవస్థయో ఈ కలహముల నిచట బాడమనీయ లేదని చెప్ప వచ్చును. ఎల్లి సుఖము గల్గు నను నాశచే నేడు కష్టములు సహించుట మానవస్వభావము. వర్ణవ్యవస్థ అట్టి ఇహపర సౌఖ్యములపై ఆశ కల్పించినది. క్రమముగా వ్యవహార మందు వర్ణవ్యవస్థ వంచరాక, బిగిసిపోవుటచే నేడది సమర్థ నీయము గాకుండబోయినది.

భారతీయ సంస్కారసాంతత్యమును, ఏకత్వమును ఇచటి నానాభాషలు గూడ తెల్లమొనర్చుచున్నవి. మన భాషల వైవిధ్యమును రాజకీయకారణములచే కొండంతలు చేసి నేడు ఆక్షేపించువారుగూడ ఆ భాషల నిర్మాణ స్వభావములందున్న సామ్యమును గాదనలేరు. ఆర్యద్రావి డము లగు భిన్నమాతృకలనుండి ఈభాషలు జనించినమాట నిజమేకాని, వర్ణములకువలె ఈ భాషలకుగూడ వ్యవస్థ కల్పించి, వాని వాని స్వభావానురూపముగా వృద్ధిజెంద నిచ్చిరి. సంస్కృతము మాత్రము అంతకు బూర్వమున్న భాషను సంస్కరించుటచే నేర్పడినదని దాని పేరే చెప్పు చున్నను తక్కిన భాషల కెల్ల శబ్దసమామ్నాయమునను, స్వభావమునను అదియే చాలవఱకు భిక్షపెట్టినమాట నిజము.

ఇతరభాష లన్నిటికి సంస్కృతముతో గల ఈ సామ్య మును బరికించిన విద్వాంసులు కొందరా భాష లన్నియు సంస్కృతభాషా వికృతులే యని తలచుటగూడ సంభవించు చున్నది. ఆర్యు లీ దేశమునకు వచ్చునాటికే సంపన్నముగా నుండిన ద్రావిడభాషకు గూడ సంస్కృత మాతృకత్వము

తప్పినదిగాదు. కాలము గడచినకొలది క్రొత్తప్రజలతో క్రొత్తభాష లవతరించుచున్నను, సంస్కృతప్రాధాన్యము బలీయమైనదేకాని దానిపట్టు సడల్పలేకపోయినవి. కావున భారతభాష లన్నిటికి శబ్దసామ్యమే కాక వ్యాకృతియందును సామ్యము కద్దు. ఈ భాష లన్నిటియందును ఒకే చిత్తవృత్తిగూడ స్పష్టముగా గన్పించుచున్నది. ద్రావిడుల పూర్వకావ్యములం దార్యులపట్ల ద్వేషమును, ఆర్యుల ఆదికావ్యములందు తత్పూర్వులయెడలను, ద్రావిడులయెడలను భీతిద్వేషములును ప్రకటముగా నున్నవి. కాని ఈ ద్వేషభావమును, విరోధము నచిరకాలముననే అంతరించినవి. భిన్నజాతుల నేకసూత్రమున గ్రుచ్చిన సహనసంస్కారములు భారత సాహిత్యములందును బ్రకటితములై పరస్పర ద్వేషములను సంక్షాళితము లొనర్చినవి.

4

క థ కు లు

ఆర్యులు దక్షిణాపథమును, ఈశాన్యభారతమును ఆయుధబలముచే గాదు, ప్రధానముగా సంస్కారబలము చేతనే జయించిరి. ద్రావిడులు తమ ప్రాచీనసభ్యతను, ఆర్యులు ద్రావిడసభ్యతపట్ల దమ యవిశ్వాసమును మఱచి ఉభయజాతులును ఓర్మిమై, నొక్కటిగా కరగిపోయెను. ఇట్లు సమ్మిశ్రితమైన నూతనసభ్యతయం దుభయులకు నాత్మీయతయు, ఐక్యమును లభించినవి. రామాయణ భారతముల యందు పూర్వద్వేషము ధ్వనించి, స్మరణకు వచ్చుచున్నను,

ఒకరిమంచి నొకరు గ్రహించి, ఆదరించుటయు గన్పించును. ఈ యుభయజాతిసమన్వయమునకు రామాయణముకంటెః భారతమే పోషకమైనది. బౌద్ధగాథలును, ఇతర సంస్కారోద్యమములును ఆ సమన్వయమును బెంచి పోషించినవి.

ఆసేతుహిమాచలమైన భారతభూమియందు స్థానికముగా నెన్ని మతభేదములున్నను, కర్షక ప్రజాచిత్తవృత్తులు, స్వభావము నొక్కటిగా నుండును. భారతకర్షకుల తత్త్వజ్ఞతయు, కష్టసహిష్ణుతయు గాంచి, యచ్చెరువందువారి కది నిస్పృహయో, విధివిధేయతయో యనిపించుచుండును. రజోగుణము కొఱవడినపుడు అదృష్టమగు దైవమునకు జేతులొగ్గుట యలవడుట నిజమే కాని, మెట్టవేదాంతమునకు, ఆత్మవంచనకు గూడ హద్దుగలదు. కడుపు గాలుచున్నపుడు తత్త్వవిచారణ పొట్టనింపదుగదా. భారతదేశ కర్షకు డల్పసంతుష్టుడు. పొట్టకై త్రిప్పలు పడనక్కరలేక, కడుపునిండిన నాళ్లలో గూడ నాతడు విధివిలాసమును గూర్చి విచారణలు సల్పుట మానడు. ఒకవేళ శీతోష్ణస్థితి ఇందులకు గొంత కారణమేమో? అయీ కారణకలాప మెట్లున్నను భారత కర్షకుని తత్త్వజ్ఞతయు, వైరాగ్యమును, దైవచింతనమును పైపై మెరుగులుమాత్రము కావు. నూతనులగు వైదేశికులీ చిత్తవృత్తిగాంచి, ఆశ్చర్యమగ్నులగుచుందురు. నేటికిని అక్షరజ్ఞానశూన్యమగు నీ పామరకర్షకజనమున కింతటి వైరాగ్యమును, శాంతిదాంతులు నెట్లబ్బినవో! చదువు సంధ్యలు లేని ఈ సంస్కార మెక్కడిది?

అవునో! గ్రామగ్రామమును దిరిగి భిక్షాటనము

గ్రామ కథకుని సుద్దులు వినుచున్న ప్రయాణీకులు, లేక యాత్రికులు

సల్పుచు, ప్రజలకు కథలు, గాథలు వినిపించి, వైరాగ్యమును, శీలమును, ధర్మాధర్మములను బోధించు ఆ భిక్షుకుని, కథకుని, గాయకుని గాంచుడు. ఆతడే పామరజనమున కీ జ్ఞానభిక్ష పెట్టుచున్నాడు. తత్త్వమును మాన వేతిహాసములతో మెదిపి కథలుగా వినిపించుచున్నాడు. పురాణములు సెప్పి, ధర్మాధర్మములు బోధించుచున్నాడు. పరంపరాగతమగు జ్ఞానధనమును పల్లెల కాతడు పంచియిచ్చినాడు.

ఏడీ! మన తాతలనాటి చుట్టమగు కథకు డేమైనాడో! వీరగాథలను, గల్యాణములను బాడుకొనుచువచ్చు నా భిక్షుకు డిపుడు మన పల్లెప్రాంతములందు గన్పించుటలేదు. మన రచ్చపట్టులలో, రామభజనాలయములలో భారత రామాయణ కథలు చెప్పు పౌరాణికుడు, హరికథకుడుగూడ నదృశ్యులై పోయిరి. వారి పీఠములు శూన్యములై నిలిచియున్నవి. స్థలపురాణములను, వీరచరితలను గాపాడుచువచ్చిన ఆ గాయక కథకుల ఋణ మెట్లు తీర్చుకొందుము? ఎచ్చటనే విశేషములు పొడమినను వానిని కథలు, యక్షగానములు చేసి, వినిపించి శాశ్వతమొనర్చిన కథకుడా! నీకు గళ్యాణ మగుగాక!

నిన్ను గోల్పోయిన మే మేమి తెచ్చుకొంటిమి? నీ వెనువెంటనే వచ్చిన తోలుబొమ్మలాటలు, వీథిభాగవతములు గూడ నంతరించి, నాటకశాలలు, సినిమాలు మాకు లభించినవి. ఈ నాటకములు, సినిమాలు నగరవాసులగు భాగ్యవంతుల వినోదములు. ఎచటనైన పల్లెబస్తీలలో నొక సినిమా ప్రదర్శనశాల వెలసినంతనే, ఈ కరువుకాలములో

బ_త్తెములు గట్టుకొని పోయి కూర్చున్న మాకా వెండితెరపై ప్రత్యక్షమగునది దేమి? నాగరభోగ దేవతావిలాసములును, క్షుద్రవినోదములును, మతద్వేషమును బెంచు నీరసరసా భాసలు - నివియేకదా! అతీతవృత్తాంతములను, వీరకథలను కన్నులకు గట్టునట్లు వర్ణించి చెప్పుచు గగుర్పాటును, మనశ్శాంతిని గూర్చు నీ కథనములేడ, ఈ సినిమా తళతళ లేడ! సత్యమునకు, ధర్మమునకు బట్టముగట్టి మంగళాంతములగు నీ కథలకు మేమింక నోచుకోనము గాబోలు.

కథకుడా! నీవు సాంఘికసంస్థ వవుదువేకాని వ్యక్తి మాత్రుడవు గావు. నీవు లేని మాగ్రామజీవనములు నిస్సారములు. నీవు కవివి, కథకుడవు, గాయకుడవు, ఉపదేష్టవు, బాంధవుడవు. మా పల్లెజీవనము నీయందు మూర్తీభవించి, చైతన్యము దాల్చెను. నీవి కేవలకథాకాలక్షేపములు గావు; మా కష్టసుఖములు, రాచకార్యములు, కాలమాన విశేషములు జెప్పికొను ఇష్టకథాగోష్ఠులు, దుష్టశిక్షణము సల్పు ధర్మాసనములు.

నీవు మాతోటిపాటువాడవు, మాలో నొక్కడవు. భావనాపక్షములపై ఎగురునపుడుగూడ మమ్మును, మా యంతరమును నీ వెన్నడు మఱచిపోలేదు. మాకు బరిచితములగు నుపమానములతో, లోకోక్తులతో, బిట్టకథలతో నీవు వీరకథాగానము సల్పునపుడు మాహృదయము లుప్పొంగిపోయి, పారవశ్యము ననుభవించెడివి. నీది ప్రత్యక్షశైలి.

హైందవమతమన్నచో నది కేవలతపశ్చరణమే కాదు; వ్యవహారజగత్తును విస్మరించు భక్తిరసావేశమే కాదు;

హిందువులు: ముస్లిములు

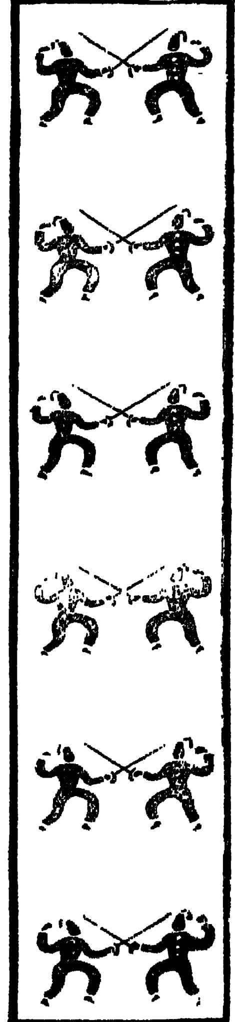
A.D.
711
712
713
988
1001
1004
1007
1008
1010
1013
1014
1015
1018–9
1021
1022
1024
1178
1190–1
1192
1192–3
1194
1195
1196
1197
1198
1202
1205
1205
1210
1212
1229
1232
1234
1244
1251–2
1292
1294
1302–3
1306–7
1360
1361
1362
1365
1443
1446
1466
1419
1455
1465
1527
1559
1568
1595
1611
1620

55

ముస్లిములు: ముస్లిములు

A. D.
1005
1011
1023
1034
1040
1149
1151
1175
1131
1136
1205
1208–9
1216
1217
1226
1230–1
1235
1237
1239
1241
1245
1256–7
1280
1299
1382
1363
1398
1428
1463
1526
1535
1538
1540
1542
1567
1529
1535
1538
1540
1555
1561
1567
1572
1586
1607
1612
1612
1617
1624
1632
1639
1655
1658
1659
1660
1674
1681
1685
1686

59

క్రీ. శ. 711 నుండి క్రీ. శ. 1700 వరకు నడచిన

ఎన్నియో నోములు, వ్రతములు, నిత్యారాధనలు, ధర్మ కార్యములు-నివి యెల్ల నందులోనివే. ఆహారనిద్రాదుల వలె హైందవప్రజ కివి నిత్యకృత్యములు. కథకు డీధర్మ బుద్ధిని, భక్తిభావమును అవలంబించి కథ లల్లెడివాడు. ఆతడు వీరకథలు గానముసేయునపుడు పరంపరాగతములగు నుపాఖ్యానములు సెప్పుచు నీతిని, ధర్మమును బోధించెడి వాడు. అంతటి పరమబంధు డిక మనకు దొరకడు.

5

మతము, ధర్మము

వివిధమతములను గ్రుచ్చియెత్తుటచే భారతీయ ధర్మ ములు దిగ్భ్రమకలిగించునట్లు కన్పించునుగాని వీనియందు గూడ ఏకత్వమును, సాంతత్యమును మన పెద్దలు కల్పించిరి. భూతపంచకముల నారాధించుచు వానికి రూపకల్పనముచేసి, సూక్తములందు వానిని గీర్తించిన ఆర్యులు, భారతదేశ మున నివాసమేర్పరచుకొన్నపిమ్మట, వారి వైదికదేవత లతోపాటు క్రొత్తదేవతల నంగీకరించిరి. వేదములలో శివ విష్ణుప్రస్తావ మంతగా లేకున్నను బ్రహ్మతోగూడ వా రిరు వురు ముగ్గురు మూర్తులైరి. క్రమముగా బ్రహ్మకుబదులు శక్తి వెలసినది. ఈ స్త్రీదేవతకు వేదములం దెచ్చటను మాతృక కన్పించదు.

త్రిశూలధారియగు శివుని మొహెంజోదారోనుండి ఆర్యులు గ్రహించియుందురు. శివుని లింగస్వరూపముగూడ

అనార్యమేయని తోచుచున్నది. వేదములయందలి రుద్రునకు ఆర్యపూర్వు లారాధించు శివస్వరూపము నారోపింపగా నేటి శివారాధనము పుట్టినని తజ్ఞు లూహించుచున్నారు. దక్షాధ్వరకథగూడ నీ యూహకు బోషకమనియు, ఆ యజ్ఞమునాటికి శివారాధన మంగీకృతము కాలేదనియు వారు వచింతురు. నీలనీరదవర్ణుడగు విష్ణువుగూడ అనార్యదేవుడే కావచ్చును. ఆర్యు లిచటిప్రజ లారాధించుచున్న విష్ణుని దాముగూడ బూజింప నంగీకరించి, వారిని సమాధానపరచిరేమో. పాడిపంటల కధిదేవతయై, వసంతకాలమున బూజలందికొను శక్తినిగూడ ఆర్యు లిట్లు కాలక్రమమున దైవతపీఠమున నెలకొల్పిరి.

అనార్యములగు ద్రావిడాదిదైవతముల నొకవంక నంగీకరించిన ఆర్యులు, వారి పూజావిధానముల నింకొకవంక మార్చివైచిరి. ఆ మార్పుల కందరు సమ్మతించిరి. శత్రువుల దేవతలను దాముగూడ బూజింప నంగీకరించిన దొక్క యార్యులే కాదు. దేశాంతరములందుగూడ నిట్టివి కద్దు. ఐనను, ఆర్యు లంగీకరించినంతగా ఇతర దేవతలను మఱి యెవ్వరు నంగీకరింపలేదు. భారతదేశపు భూగోళ ధర్మమును, భారతదేశచరిత్రమును ఇంతటి సహనమునకు గారణముగానోపును. ఏకమును, అఖండము నైన తత్త్వము అధికారితారతమ్యములనుబట్టి బహువిధముల బ్రత్యక్షమగు ననియు, ద్రష్టలలో అధికారిభేదముతక్క పరమసత్యమున భేద ముండదనియు, గావున మతము లన్నియు మాన్యములే యనియు ఆర్యు లేనాడో అంగీకరించిరి.

నము, గార్హస్థ్యమున నైహికసౌఖ్యానుభవము, వానప్రస్థమున వైరాగ్యసాధనము, సన్న్యాసమున మోక్షము నను నీ నాలు గాశ్రమధర్మములు నందఱికి విధింపబడినవి. మానవుని సర్వకామములకు, సకలకర్మములకు నిందు చోటున్నది. స్వసుఖపూర్తి, పరశ్రేయోభిరతిగూడ నిందు సాధనములుగా నిరూపితమైనవి. కేవలాముష్మికమునకు, ఆధ్యాత్మికమునకే కాక ఇహసౌఖ్యములకుగూడ ప్రాధాన్య మిందున్నది. ఈ యాశ్రమచతుష్టయముచే మానవుడు ధర్మార్థకామమోక్షములను సాధించవలెనని చెప్పుటచే పురుషార్థము లన్నిటికి గతి కల్పించినట్లైనది. భారతీయధర్మమూల మింత దృఢమును, విశాలము నగుటచేతనే దాని కింతటి చైతన్య మబ్బినది. ప్రతికూలములగు విపర్యయము లన్నిటిని గడచి నేటికిని సజీవమై ఎసగుచున్నది.

కావున భారతీయుల తత్త్వదర్శనమే వారి సంస్కారశాఖ లన్నిటి నావరించి, ప్రత్యక్ష మగుచున్నది. భూగోళధర్మములందే కాక, వేషభాషలలో, జాతిమతములలో, ఆచారసాంప్రదాయములలో, రాజకీయసంస్థలలో, సంస్కారదశలలో గన్పించు ఈ నానాత్వము ప్రజలకు బరిపాటియైపోయి, అందుండి ఏకత్వము నరయుట నేర్పినది. ఈ నానాత్వమం దేకత్వమును దర్శించు అద్భుతదర్శనము నీ దేశమునకు వచ్చిన ఆర్యులే అనుగ్రహించిరి. పైపైన కన్పించు నీ భేదము లెంత వితాకుగా నున్నను భారతీయసంస్కారమున గన్పించు నేకత్వమును, అఖండతను, అంతకంటె విచిత్ర

కేవలబుద్ధిగమ్యమగు బౌద్ధధర్మము సామాన్యమానవులకు దురవగాహము కాగా బౌద్ధమతమందే నూతన కర్మకాండ దలయెత్తినది. కర్మకాండపై ధ్వజమెత్తిన బౌద్ధమతము తొల్లిటికంటెగూడ శుష్కమగు కర్మకలాపమున బడిపోయినది. బౌద్ధుల క్షణికవిజ్ఞానవాదము తప్పుదారులబడి, సర్వమును క్షణికము, ననిత్యము గావున మన కర్మలును, తత్ఫలములునుగూడ క్షణికములే యను వాదము బయలుదేరినది. జగత్తే మిథ్యయైనపు డిక నీత్యవినీతులతో బని యేమున్నది? సంఘమున నంతట అవినీతి ప్రబలిపోయినది. ఈ జగన్మిథ్యావాదమువలననే వైరాగ్యము గూడ ముదిరిపోయి, భారతరాజకీయవిపర్యాసములకు గారణము గానోపు. భారతీయుల స్వభావమున పరమునుగూర్చిన చింతయు, ఇహమునుగూర్చిన యౌదాసీన్యము నీవిధముగా వచ్చిపడినవే కాని ఆదియందు లేవు. ఈ యైహికనిరపేక్షయు, వైరాగ్యము నాదినుండిగా యున్నచో భాగ్యభోగములతో దులదూగిన సామ్రాజ్యముల నెట్లు నిర్మింపగలరు? ద్వీపాంతరములందు సంపన్నములగు అధినివేశముల నెట్లు నెలకొల్పగలరు?

సగుణనిర్గుణములకు, కర్మజ్ఞానములకు సమప్రాధాన్యము కల్పించుట యటులుండ భారతధర్మసమన్వయమున నింకొక విశేషముగూడ గలదు. ఆశ్రమచతుష్టయ మను జీవనవిభాగ మిచటదక్క మఱెక్కడయెడ గన్పింపదు. దేహమునకు నాత్మకు, ఐహికమునకు నాముష్మికమునకు నిది చక్కని సమన్వయము. బ్రహ్మచర్యమున జ్ఞానసముపార్జ

నము, గార్హస్థ్యమున నైహికసౌఖ్యానుభవము, వానప్రస్థమున వైరాగ్యసాధనము, సన్యాసమున మోక్షము నను నీ నాలు గాశ్రమధర్మములు నందఱికి విధింపబడినవి. మానవుని సర్వకామములకు, సకలకర్మములకు నిందు చోటున్నది. స్వసుఖపూర్తి, పరశ్రేయోభిరతిగూడ నిందు సాధనములుగా నిరూపితమైనవి. కేవలాముష్మికమునకు, ఆధ్యాత్మికమునకే కాక ఇహసౌఖ్యములకుగూడ ప్రాధాన్య మిం దున్నది. ఈ యాశ్రమచతుష్టయముచే మానవుడు ధర్మార్థకామమోక్షములను సాధించవలెనని చెప్పుటచే పురుషార్థము లన్నిటికి గతి కల్పించినట్లైనది. భారతీయధర్మమూల మింత దృఢమును, విశాలము నగుటచేతనే దాని కింతటి చైతన్య మబ్బినది. ప్రతికూలములగు విపర్యయము లన్నిటిని గడచి నేటికిని సజీవమై ఎసగుచున్నది.

కావున భారతీయుల తత్త్వదర్శనమే వారి సంస్కారశాఖ లన్నిటి నావరించి, ప్రత్యక్ష మగుచున్నది. భూగోళధర్మములందే కాక, వేషభాషలలో, జాతిమతములలో, ఆచారసాంప్రదాయములలో, రాజకీయసంస్థలలో, సంస్కారదశలలో గన్పించు ఈ నానాత్వము ప్రజలకు బరిపాటియై పోయి, అందుండి ఏకత్వము నరయుట నేర్పినది. ఈ నానాత్వమం దేకత్వమును దర్శించు అద్భుతదర్శనము నీదేశము నకు వచ్చిన ఆర్యులే అనుగ్రహించిరి. పైపైన కన్పించు నీ భేదము లెంత వితాకుగా నున్నను భారతీయసంస్కారమున గన్పించు నేకత్వమును, అఖండతను, అంతకంటె విచిత్ర

మైన ఐకమత్యమును జూచినచో, వైదేశికుల మాట చెప్ప నేల, భారతీయులకే ఆశ్చర్యము జనించుచుండును.

భారతీయుల తత్త్వదర్శనము కేవలబుద్ధిగ్రాహ్యమైన తర్కమీమాంస గాదు. వారా పరతత్త్వము నొక్కటిగా అనుభవించిరి. నామరూపముల అనేకత్వమందు మరల నా యేకమునే దర్శించిరి. కావుననే వారిహపరముల రెంటిని జోడింపగల్గిరి. ఏకజ్ఞానముచే అనేకమైన జగత్తు నందు కర్మాచరణము సల్పిరి. నానామతములందు ప్రతిపాదితమైన ఏకసత్యమును గ్రహించుటచే, మతభేదములు వారికి విరోధకారణములు గాక, సహనమును నేర్పెను. అట్టి సహనమునుండి రూపెత్తిన వారి సంస్కృతి ఎటు వంచిన నటు వంగుచు, అవిచ్ఛిన్నమై, సంఘము నంతటిని ఆవరించి, సంప్రదాయపరంపరను జెడకుండ గాపాడెను.

వారి ఆర్థికరాజకీయసంస్థలలో, వేషభాషాచారములలో, సంగీతసాహిత్యములలో, శిల్పాదికళలలో, మతధర్మములలో, తత్త్వమీమాంసలలో నేటికి నాయేకత్వము కన్పించుచునే యున్నది. ఈవిధముగా నాదినుండియు విరోధములను సమన్వయించుకొనుచు, భిన్నముఖమైన సత్యము నేకముగా దర్శించుచు, భిన్నమూలములైన తత్త్వముల నేకప్రవాహమునకు మలపుకొనుచు వచ్చిన ఈ భారతీయ సంస్కృతి వికృతివిలయము లెఱుగక, నిండారి నిబ్బరముగా బాఱుచు, ఎడనెడ గలియవచ్చిన క్రొత్తవాగులను దనలో గలిపికొనుచు, సమృద్ధమై, ఏకమై, అఖండమై భారతప్రజా

కోటిపాలిటికి మందాకినియై, నేటికిని వారి నోలలాడించుచున్నది. మధ్యమధ్య వచ్చిన సాంకర్యములచే నీ పురాణ పుణ్యవాహినికి మూలమందున్న ఏకత్వము చెడిపోలేదు. తనతో బుట్టిన సభ్యత లన్నియు లుప్తములై, పురాణగాథలై పోయినను తానుమాత్రము జీవనదియై పాఱుచున్నది. శాస్త్రీయబుద్ధియందును, సాధనములందును మార్పులు వచ్చినను దాని స్థూలరూపమునకుమాత్రము హాని కలుగలేదు. సంతతమైన ఈ ధారయు, నేకత్వమునే దాని పిండశక్తికి ప్రబలప్రమాణములు.

మధ్యయుగపు బరిష్కృతి

భారతసంస్కృతి భిన్నభిన్నలక్షణములకు సమన్వయము కుదిర్చి. ఏకత్వ మును సాధించినదని గ్రహించితిమిగదా! క్రొత్తగా వచ్చిన ఇస్లాముతోడి ప్రబలవిరోధము ఎట్లు సమన్వితమైనదో చూతము. భారతీయసాంఘికసంస్థలు, మతధర్మములవలెనే ఇస్లాముసంస్థలు, ధర్మములుగూడ సుసంఘటితములు, సుస్పష్టములు నగుటయేకాక, ఈ రెండుమతములకు దృష్టిలోనే భేద మున్నది. హైందవధర్మమున సన్యాసవైరాగ్యములు ప్రధానములు, ఐహికసుఖము లప్ర ధానములు. ఇస్లాముధర్మ మిందుకు చుక్కెదురు. ఐహికసుఖభోగముల నది యుజ్జగింపదు. నవీనముగా వచ్చిన యీ యిస్లాముధర్మము పురాతనభారతధర్మము నెదుర్కొని దానిని సమూలముగా గదల్చివైచినది.

దృష్టియం దీరెంటికి గల భేదమును, విరోధమును భారతీయసంస్కృతి సమన్వయపరచవలసివచ్చినది. నేటి హిందూముస్లిముకలహములను గాంచినచో నీరెంటికి బూర్ణసమన్వయము కుదురలే దనిపించునుగాని దేశమునం దున్న అపారప్రజాసమూహమును, ఉభయమతములకు దినదినము ఘటించు ఒడిపిడులను గమనించితిమేని ఈమాత్రము సమన్వయమైన కుదిరినందుల కక్కజము జనించును. నేటి కలహకారణములుగూడ ఐహికవిషయములను గూర్చినవే యని మఱువరాదు. మధ్యయుగపు భారతదేశమందే కాదు; ఏకాలమందైనను, ఏదేశమం దైనను రాజకీయములు, ఆర్థికములు నగు నైహికవిషయములే కలహకారణము లగునుగాని మతధర్మములు గావు. ఇస్లాము—హిందూమతస్థులు భారతదేశమున నెంతకాలము పోరాడినను ఆ కలహములలో మతధర్మప్రసక్తి మృగ్యమనియే చెప్పవలెను. కలహములు హిందువులకు, ముస్లిములకే గాదు; ముస్లిములకు ముస్లిములకుమాత్రము పొసగలేదా? హిందువులు, హిందువులుమాత్రము ఒండొరులతో పోరాడలేదా?

అరేబియనులు సింధుదేశముపై నెత్తివచ్చినది వర్తకమునిమిత్తమేకాని మతముకొఱకు గాదు. గజనీమహమ్మదు తన తురుష్కపారసీకరాజ్యముకొఱకై భారతదేశైశ్వర్యమును కొల్లగొట్టవచ్చెనేకాని ఇతరముగాదు. ఆఫ్గనులు మధ్యాసియా

నుండి తమకు ఒత్తిడిజనించుటచే భారతభూమిలోనికి జొరబారివచ్చిరి. ఆర్యులు నిట్టికారణములవలననే ఈదేశముపై నెత్తివచ్చిరి. అట్లే అనేకజాతు లార్యుల ననుగమించినవి. ఆఫ్గనుతురుష్కాదులు నిట్టివేకాని క్రొత్త యేమియు లేదు. ఈ ధర్మమే తన జీవితమున దార్కాణించెనని బేబరు స్వచరిత్రమున స్పష్టపరచెను. కాకున్న ఈ వారలం దొక్క భేదముమాత్ర మున్నది. ఆర్యుల యనంతర మీదేశమున కాఫ్గనులు వచ్చువఱకు సభ్యజాతు లెవ్వియు రాలేదు. వారందరును భారతీయసభ్యతాప్రవాహమున లీనమైపోయిరి. అఫ్గనులతో మొదలుకొని ఈదేశము వచ్చినవారెల్ల ఇస్లాముధర్మమును పూర్తిగా నవలంబించినవారు గాకున్నను, ఇస్లాము సభ్యత నించుక మూచూచి దాని బాహ్యలక్షణము లవలంబించిరి. కావున ఈ యుభయసభ్యతాసంఘర్షణమునం దొకదాని నొకటి మ్రింగుట పొసగనందున, రెండును గరగి ఒక్కటి కావలసివచ్చినది.

1.

హిందూస్థానీ సంప్రదాయము

ఇస్లాంహిందూమతముల సంఘర్షణ మతిగంభీర మగుటచే ప్రాత తలంపులకు, క్రొత్తతలంపులకు గూడ నొండొంటితో నొరపిడి పుట్టినది. భావుకు లగువారు మరల తత్త్వాన్వేషణకు గడగిరి. మనస్సులు ప్రాతసంప్రదాయముల చెఱనుండి విడివడుటచే ఉభయధర్మములకు సమాధానముగూర్చు క్రొత్తమతములు దలయెత్తినవి. సమన్వయము మాత్రము పూర్తికాలేదు. రెండింటిమధ్య నున్న యెడ మట్లేయున్నది. రాజధానికి, జనపదములకు బరస్పరభావవినిమయము జరగినదికాదు. పట్టణములలో ముస్లిములకు సంఖ్యాబలము తక్కువైనను అధికారప్రాబల్య మున్నకతన నచట ఉభయసంస్కృతులు నొండొంటితో గరగిపోయినవి. అచట నొక్కకట్టుగా పొందిపొసగియున్న ముస్లిము రాజవంశములు నాగరకమర్యాదలకు బాటలు దిద్దినవి. మఱి పల్లెలలో నట్లుగాదు. పట్టణముల కందుబాటులో లేనికతన వాని పరిపూర్ణతకు భంగము కలుగలేదు. మనుజుల రాకపోకలకు, భావము లిచ్చిపుచ్చుకొనుటకు వీలుకలుగమి చిరాగతములగు నచటి కట్టుబాటులు, నడవడులు మార్పుచెందినవి కావు. కావున జనపదములందలి ముస్లిములకు హైందవాచారములే అలవడినవి. మతమునందు మార్పు లెంతగా జరగినను, ఆచారసంప్రదాయములు పల్లెలలో నట్లే నిలిచిపోయినవి.

నేడు మన కుపలబ్ధములగు చరిత్రపాఠములలో హిందూముస్లిము విభేదములే కన్పించునుగాని, ఈ యుభయ ధర్మసమ్మేళన సమన్వయవిశేషములు గన్పించవు. గ్రంథ కర్తలు వానిని మఱచిరో, ఉపేక్షించిరో! ఆ గ్రంథము లెంతసేపు నూతనదండయాత్రలను, రాజవంశముల మార్పులను, ప్రజాపీడను, కొల్లగొనుటలను వర్ణించిచెప్పనే కాని సాంఘికసంస్థలలో, ఆచారములలో, సంస్కృతిలో వచ్చిన మార్పులను దలపెట్టవు. భారతసభ్యతాలక్షణము లన్నియు నేనాడో వికసించినవిగాన భారతసభ్యత యన్నచో హైందవ సభ్యతయే యని హిందువులును, ఇన్ని శతాబ్దులుగా దా మీ దేశమం దున్నను దా మిచట సాధించిన సంస్కృతికి సాక్ష్యములు దొరకకపోవుటచే, నిజముగా నీ దేశపు సంస్కృతి హైందవసంస్కృతియే యగునేమో యని ముస్లి ములును పొరపడుట కీగ్రంథము లెడమిచ్చుచున్నవి. ఉభయ మతస్థులును గలిసి నిర్మించుకొన్న నూతనసంస్కృతినిగూర్చిన పరామర్శ లేనికతన ఒకరియెడ నొకరి కనుమానము, ద్వేషము, తిరస్కారము విడువకున్నవి. ఎనిమిదిశతాబ్దులుగా ధారపోసిన రక్తస్రవంతులు వ్యర్థమైపోయెనే యను నిరాశయే నేటి మతవిద్వేషముల కెల్ల మూలమని చెప్ప నగును.

ఇతరదేశములలోని అనుభవమునుబట్టి విచారించినను హిందూముస్లిముయుద్ధములు మతప్రయుక్తములు గావని స్పష్టపడును. ఏమి జరగినదో మనకు రూఢిగా దెలియ కున్నను ఒక్కవిషయము మాత్రము రూఢిగా జెప్పవచ్చును.

సంపన్నములైన రెండు సంస్కృతు లొక్కచో సమసించి నపుడు ఉభయమునుండి నూత్నసమన్వయ మొకటి రూపెత్తి తీరవలెను. మానవేతిహాసమం దెచ్చటను అట్టి నిష్ఫల సంయోగము గానరాదు. ఉదారగంభీరమగు భారతీయ సంస్కృతి ముస్లిములు వచ్చునాటికి ఒకింత శక్తిహీన మైన దేమోకాని, శాశ్వతమైన దాని అంతస్సార మట్లేయున్నది. అట్టిచో ముస్లిములకు దాని వాసన యంటకుండునా? ఉభయసంస్కృతుల యాత్మశక్తి కనురూపమైన పరస్పర సహకారము సంభవించియే యుండును. ఉత్తమ సంస్కారు లగు ఆర్యపూర్వులు, ఆర్యులచే విజితులయ్యును, ఆర్య సంస్కృతిస్వరూపమును మార్చివేయగల్గిరి. గ్రీసులో నట్లె మెసీనియనులు రణవిజితులయ్యు ఉత్తమమైన హెలెనికు సభ్యతను వికసింపజేసిరి. గ్రీకులనుగూడ నట్లె రోమనులు జయించిరిగాని గ్రీకుసభ్యతచే దామే విజితులైరి. భారత దేశమునగూడ నట్లె రాజ్యాధికారము ముస్లిములకు గైవస మైనదేకాని ఆధ్యాత్మికజ్ఞానవిషయమున దృఢతరమును, జిరఫలకారియు నగు సహకార మిరువురు నెఱపుటచే నుభ యులును జయించినవారైరి.

కావున హిందూముసల్మానుజాతులు పరస్పరము సహస్రముఖముల నెఱపిన సహకారమే మధ్యకాలపు భారత దేశచరిత్రమం దంకితము గావలసియున్నది. రామానం దుడు, కబీరు, నానకు, చైతన్యుడు మున్నగువా రాసహకార మునకు సాక్షులు. వంగదేశమున వైష్ణవమును, మహా రాష్ట్రమున భక్తిమతమును ఈ సహకారమునకు బ్రత్యక్ష

ఫలములు. ఈ సహకార మొక్క యాధ్యాత్మికమందే కాదు. పఠానుల కాలమందే ఆచారసంప్రదాయములందు, పండుగపబ్బములందు నూతనత్వము తలయెత్తి, మొగలుల కాలములో నిస్సందేహముగా విస్తరించెను. పాకాదిగృహ కృత్యములందుగూడ సీమార్పులు ప్రత్యక్షమైనవి. నాగరుల వేషములందుగూడ - అరేబియాది, మధ్యాసియాది కాని - క్రొత్తనైఖరి యొకటి పొడసూపెను. భారతదేశస్థులకు నిత్యవ్యవహారయోగ్యమైన నూతనభాషగూడ ఆకాలమందే అవతరించినది. సంపన్నములగు భారతీయ సాహిత్యము లన్నియు ఈ నూత్నసంస్కారావిర్భూతికి సాక్షులై యున్నవి. ఈ యుభయసంస్కారసమ్మేళన సమన్వయము లిట్లు ఆర్థిక సాంఘికరాజకీయములం దంతట కొనసాగినవి. సంగీతచిత్ర లేఖనములలో, గృహనిర్మాణాది విద్యలలో, వివిధమతాచా రాదులలో ప్రాతక్రొత్తలు రెంటి కలయికచే, విడదీయరాని పొత్తు కుదిరిన సరిక్రొత్త లుదయించినవి. ఇట్లుభయ సంస్కృతిసమ్మేళనముచే నుదయించిన భారతీయప్రతిభకు హైందవమనిగాని, మహమ్మదీయమనిగాని పేరుపెట్టుట అజ్ఞానవిలసితము, నవిచారమూలకము ననిపించుకొనక తీరదు. బేబరుకాలమునాటికే ఈ సమ్మేళనము సుస్పష్టమై నూతనా కృతి ధరించుటచే ఆ పాదుషా హిందూస్థానీసంప్రదాయ మని దానికి నామకరణ మొనర్చెను.

అర్థనీతితత్త్వవిద్యాప్రపంచములు రెంటియందును ఈ పొత్తు కుదరలేదని స్థూలదృష్టికి గోచరించునేమో కాని, నిపుణముగా బరిశీలించితిమేని ఈ యుభయసమ్మేళనము వాని

యందును గోచరించును. నేటి హిందువుల ఐహికపార మార్థికదృష్టియందు వేదచోదిత మెంతో, ఇస్లాము ధర్మ చోదిత మెంతో చెప్పలేము. అట్లే, నేటి భారతమహమ్మ దీయుల ఆచారవ్యవహారవిశ్వాసములందు ఇస్లాముధర్మమున కెంతపా లున్నదో, హైందవసంస్కృతి కెంతపా లున్నదో విడదీసి వచింపలేము. భారతీయపురాతనసంస్కారవాసన ఒక్క భారతమహమ్మదీయులకే గాదు - అరేబియాపారసీక ములందలి ఇస్లాము తత్త్వశాస్త్రమునకుగూడ సోకినది. అంతియే కాదు; పర్వతాగ్రోపదేశమునకు (Sermon on the Mount) బౌద్ధధర్మ ముద్బోధక మైనదని కొందరు పండితులు వచింతురు. ఆసియామైనరులో నుండిన ఎసీనులు (Essenes) ఏనాడో అచటికి వచ్చిన బౌద్ధభిక్షుకులై యుందు రను పక్షముగూడ నున్నది. సూఫీధర్మమునకు మూలము కొరానే యైనను భారతీయాధ్యాత్మవిద్యగూడ దానికి మెఱుగులు దిద్దినది. సూఫీధర్మవికాసమునకు క్రిస్టియను, జొరాస్ట్రి యను మున్నగు నితరమతధర్మములుగూడ కొంత ప్రోదిసల్పిన మాట సత్యమేకాని, హైందవబౌద్ధములే ముఖ్యముగా దానిని తీర్చిదిద్దినవని అంగీకరింపవలెను. కానిచో, సూఫీలు జీవాత్మను బరమాత్మయందు లీనముచేయవలెనందురు గదా, మోసెసునాటినుండి నేటివఱకు సెమిటికు మతములకు బ్రత్యక్ష విరోధియగు నీ ఆత్మవిద్య సూఫీల కెక్కడినుండి వచ్చినది?

ఇచ్చుట, పుచ్చుకొనుట మనోధర్మము. భారతీయా ధ్యాత్మవిద్యనుండి గైకొనిన సూఫీధర్మము భారతీయ మత ధర్మములకు దానును గొంతయిచ్చినది. ఇస్లాము ధర్మసంప

ర్కముచే భారతమతధర్మములలో శంకరునినాటికే కొంత మార్పు వచ్చినదనియు, ఆమార్పుల వాసన శాంకరసిద్ధాంత మునకు గొంత దగిలినదనియు చెప్పినచో నెవరును నమ్మరు. శాంకరసిద్ధాంత మనన్యమనికదా విశ్వసింతురు. ఐనను సావ ధానముగా విచారించి చూతము. ఆదికాలమునుండియు భారతీయధర్మములందు, సిద్ధాంతములందును వచ్చిన మార్పు లుత్తరభారతమునుండియే అవతరించినవికదా! అట్టిచో నున్నట్లుండి, ఎనిమిదవ శతాబ్ది మొదలుకొని పరతత్త్వా చార్యపీఠము దక్షిణభారతమున కేల దక్కినది? శంకర రామానుజులు, నింబాదిత్య వల్లభాచార్యులు — అందరు దక్షిణభారతసంభవులేకదా. శైవవైష్ణవ సిద్ధాంతములకు గూడ దక్షిణభారతమే ఆలవాలమైనది. ఉత్తరదేశమందలి ఆ నాటి రాజకీయసంక్షోభములే ఇందులకు గారణమన్నచో జాలదు. ఆచార్యపీఠ మిట్లు హఠాత్తుగా దక్షిణమునకు జరగి పోవుటకు హేతువులను బరిశోధకు లూహింపలేకున్నారు. ఏడవ శతాబ్ది మధ్యకాలములో దక్షిణభారతమున ఇస్లాము ధర్మము గాలుపెట్టినది. దాని రాకయే ఈ మార్పునకు హేతువేమో విచారింతము.

మహమ్మదు బిన్ కాసిము సింధుదేశమును జయించు టకు బూర్వమే అరేబియను వర్తకులు తిరువాన్కూరు కేతెంచిరిగాన, దక్షిణదేశమందే ఇస్లాము మొదట నడుగు మోపినది. ఇస్లా మిట్లు శాంతముగా బ్రవేశించిన కొంత కాలమునకు, మలబారు నేలు చేరపెరుమాళుప్రభువులలో దుదియాత డిస్లాము ధర్మమును గైకొని, మక్కాకు తీర్థ

కుడై యరిగెను. కాలికట్టు ప్రభువుల 'జామొరిన్' బిరుదమే ఈ వృత్తమునకు దార్కాణ. నేటికిని మాపలామహమ్మదీయుడే జామొరినను నభిషేకించు నాచారము కలదు. శంకరుని జన్మస్థానమగు 'కాలడి' గ్రామము నేలు సంస్థానపతి గూడ ఇస్లాముధర్మమును గైకొనెను. వీరందరు రణవిజితులై, ఇస్లాముధర్మము నంగీకరించిరేమో యనుకొందమన్న అందులకు బ్రమాణములు లేవు. ప్రభువు పరమతము స్వీకరించుటచే ప్రజలుగూడ నొక్కుమ్మడి దన్మతప్రవిష్టులైనట్లును ఆధారములు లేవు. బలాత్కృతముగాని ఈ యిస్లాముమతప్రవేశమునుబట్టి దక్షిణభారతమున ఇస్లాముధర్మమున కున్న చెల్లుబడి ననుమానింపవచ్చును.

ఈ యుభయధర్మ సంఘర్షణముచే అందఱిమనస్సులును సంశయావృతములై యుండుట సాజము. అట్టిచో శంకరుని వంటి మహామేధావి యీ నూతన ధర్మమునుగూర్చి యోచింపకుండునా ? తన స్వభావమున కనురూపములగు నంశములను గైకొని జీర్ణించుకొనకుండునా ? మరియు, నుత్తరభారత సిద్ధాంతములకు సమన్వయబుద్ధియు, నుచితజ్ఞతయు, మననశీలము బ్రధానలక్షణములుగదా. అట్టిచో, దక్షిణభారతమందు బొడమిన నూతనసిద్ధాంతములకు మున్ను లేని భక్త్యావేశము, కర్మవాదనిరతి ఎచటనుండి వచ్చిన వని కూడ మనము యోచింపవలసియున్నది. తర్కశీలము, నుదాసీనము, నాత్మస్థము నై యొప్పు నుత్తరభారతీయస్వభావము దక్షిణమున హఠాత్తుగా రజఃప్రధాన మైపోయినది. దాక్షిణాత్య తర్కవాదములందుగూడ మహావేశము బ్రత్యక్ష

మైనది. శాంకరసిద్ధాంతమున బ్రహ్మాంశమునకు ప్రస్థాన త్రయము ప్రమాణస్థానము గావచ్చునుగాని ఆ సమన్వయ పద్ధతియు, నందలి గాఢాభిరతియు గ్రొత్తవై, వింతవై తోచును. శాంకరసిద్ధాంతమందలి యీ నూతనావేశము నకు, ఇస్లాముధర్మగాఢావేశమునకు సంబంధ మున్నదని యనుమానించుట అపోహావిలసితమని త్రోసిపుచ్చవచ్చునా ?

భారతీయమతాచార్యులలో శంకరుడు నిరుపమా నుడు. కేవలభారతధర్మ మాతనియందు మూర్తీభవించె ననియు, సనాతనబ్రాహ్మణమతమునకు బౌద్ధసాంకర్యము సోకకుండ నాతడు రక్షించెననియు జెప్పుదురు. శంకరుని జగన్మిథ్యావాదమున నీతిధర్మములకు జోటు లేదనికూడ కొందఱి మతము. కాని, శంకరుని శుద్ధాద్వైతము, జగత్తు కేవలభ్రమారోపిత మని త్రోసిపుచ్చుట నిజమగునేని, మిథ్యాజగత్తునందు కర్మాచరణముతో నింక బనియేమి ? ఆ పక్షమున, సంసారము బంధహేతువనియు, కామవిజయ ముచే దానినుండి ముక్తి బొందవలయుననియు చెప్పెడి బౌద్ధముతో శంకరుడు నేకీభవించిన ట్లగును. శంకరునిది కేవలము మాయావాద మనువారుగూడ బౌద్ధనిర్వాణమును, అకర్మణ్యతను ఆతడు ఖండించెనని చెప్పుదురుగదా !

నిజమునకు శంకరుడు బౌద్ధుల మాయావాదముపై వారి యస్త్రములనే త్రిప్పి ప్రయోగించెను. జగత్తు పరమ సత్యము గాదను బౌద్ధవాదము నాత డంగీకరించుచునే కేవలానాత్మవాదమున కాపత్తులు చూపెను. బౌద్ధు లింద్రి యానుభవమునందలి విరోధములనుబట్టి జగత్తు నసత్తని

అనుమానింపగా, శంకరుడు, జగత్తు అసత్తను అనుమాన మునకుగూడ అనుభవమే ఆధారముగదాయని త్రిప్పికొట్టెను. శంకరుడు జగత్తును అనిర్వచనీయ మన్నాడు. జగత్తు అసత్తయినచో దాని అనుభవ మెక్కడనుంచి వచ్చినది? దానిని భ్రమ యందుమేని ఆ భ్రమ యెట్టిదో నిర్వచింప వలసియుండును. కావున మనకు భ్రమను కల్పించునది అని ర్వచనీయ మనియో ఎంచవలసియుండు నన్నాడు శంకరుడు.

ఈ విధముగా శంకరుడు బుద్ధుని వాద మంగీకరించు చునే, లోకసామాన్యమున కవినీతిహేతువైన శూన్యవాద మునుమాత్రము ఖండించెను. ఆత్మ సత్యమని చెప్పుచు, అది నిత్యమనియు, జగత్తు మాయచే నాత్మయందే ఆరోపిత మగుచున్న దనియు, కావున మాయ యున్నంతవఱకు జగ త్తునకు వ్యవహారసత్తె నంగీకరింపవలెననియు, ఆ మాయను దాటి పరమాత్మజ్ఞానమును బొందినపుడు బ్రహ్మ మొక్కటే సత్యమని తెలియనగు ననియు అద్వైతమును స్థాపించెను.

బౌద్ధుల తత్త్వవిచారముతోపాటు వైదిక కర్మలను, ఈశ్వరునిగూడ శంకరు డంగీకరించెను. గృహస్థులకు వేద విహితమగు కర్మలను విధించెను. సగుణారాధనరూపమైన భక్తిమార్గమునుగూడ శంకరు డంగీకరించెను. కేవల నిర్గుణ ధ్యానము అనధికారులకు నిరుపయోగమని గ్రహించి, పామర లోక మంతటికి ఏకమార్గమును జూపి, శంకరుడు దేశము నుద్ధరించెనని చెప్పవచ్చును.

శాంకరసిద్ధాంతమున మూడవది కర్మవిషయము. కర్మావశ్యకతను బోధించుటేకాక ఆతడు కర్మల నాచరిం

చెను. శంకరుడు కర్మలను నిషేధించెనని మనము పొరపడుట పరిపాటియైపోయినది. అట్లు నిషేధించుటే నిజమేని శంకరుడును బౌద్ధము నంగీకరించినట్లే. వేదవిహితములగు కర్మలు గృహస్థుల కవశ్యాచరణీయములని అతడు మాటిమాటికి చెప్పుచువచ్చెను. శంకరు డవతరించునాటికి కర్మలయెడ జీర్ణహిందూధర్మము అశ్రద్ధను, జీర్ణబౌద్ధధర్మము నిషేధమును అవలంబించుటచే నాతడు కర్మాచరణము నంతగా నొక్కి చెప్పియుండును. గీతోపదేశముగూడ కర్మలవిషయమున శంకరునకు ఉద్బోధకమైయుండును. శంకరుని జన్మస్థానమున ఇస్లాముధర్మము బలీయమగుటయే శంకరుడు కర్మల నంగీకరించుటకు ముఖ్యహేతువై యుండునని కొందఱూహించుచున్నారు. శంకరు డొకవంక బ్రహ్మ మొక్కటే సత్యమని చెప్పుచు, నింకొకవంక కర్మలాచరణీయములని చెప్పుటలో ఇస్లాముధర్మసామ్యము గోచరించుట వింతగను, విచారణీయముగాగూడ నున్నది.

శంకరుని జీవితమందును, సిద్ధాంతములందును భారతీయసంస్కారవిశేషలక్షణమైన సమన్వయము మూర్తీభవించినది. అనుష్ఠానయోగ్యమగు తత్త్వము నుపదేశించుటయేకాక, ఒండొంటితో దలపట్లు పట్టుకొని కలహించుచున్న హైందవబౌద్ధధర్మముల రెంటిలోని మేలిమి నాతడు గ్రహించి, రెంటికిని సమన్వయము గుదిర్చెను. ఇంతియేకాక, భారతదేశస్వభావమున కనురూపములైన ఇస్లాముధర్మములను గూడ తన సమన్వయమం దాతడు మేళవించెను. శంకరుని ఏకేశ్వరవాదమును, ద్వైతమతఖండనమును, వేదప్రామా

ణ్యమును, తాను చేసినది వైదికమతోద్ధరణమాత్రమే యని యాత దెంచుటయును – ఇవి యన్నియు నిస్లాముధర్మసామ్యమును తలంపునకు గొనివచ్చుచుండును. ఈ సామ్యమునకు దోడు, ఆతని జన్మస్థానమం దప్పటికప్పుడే ఇస్లాముధర్మము వేరూనుటనుగూడ గలిపి యోచించినచో, ఇస్లాముధర్మము గూడ ఆతని కుద్బోధకమైయుండు నను అనుమానము తల చూపకుండ నివారించు టెట్లు?

భారతదేశమున మధ్యకాలమందు జరగిన ధర్మసమన్వయమునకు శంకరు డీరీతిగా నంకురారోపణ మొనర్చినవా డయ్యెను. ఆ పిమ్మట రామానందకబీరులు, దాదూనానకులు, చైతన్య తుకారాములు నా మార్గమునే యనుసరించిరి. చిరాగతమైన సంప్రదాయమునకు భంగముకలుగకుండుటగా ఈ సమన్వయోద్యమమందలి విశేషము. క్రొత్తలక్షణములను ప్రాతవానితో, అతినిపుణముగా కరగించి, కలిపిపైచి, భారతీయ పారమార్థికదృష్టి నఖండవాహినిగా నొనరించిరి.

2

అర్థనీతి, కళలు

మధ్యకాలిక భారతదేశార్థనీతియందుగూడ విరోధసమన్వయములే చూపట్టుచున్నవి. కర్షకవృత్తిప్రధానమైన తొల్లిటి యర్థనీతికి పరాక్రమణహేతువుచే భంగమువాటిల్లి, వీరమాన్య (Feudal) మగు జమీందారీపద్ధతి తలయెత్తెను. వ్యష్టిప్రయోజనముల కాలవాలమైన ఈ పద్ధతి నతిక్రమించి,

సంఘక్షేమమును సాధింపనెంచి అలాయుద్దీను జీవనాధార ద్రవ్యములకు గొంతవఱకు ధరలు నిర్ణయింప బ్రయత్నించెను. మహమ్మదుతుగ్లకు చర్మనాణెములకు జెల్లుబడి కల్పింప జూచెనుగాని, కాలమందుల కింకను బరిపక్వము కాని హేతువున కృతార్థత గలుగదయ్యెను. చెల్లుబాటుతప్ప నాణెముల కింకొక విలువ లేదని ఆనాడే గ్రహించిరని దీని వలన దెల్లమగుచున్నది. అర్థనీతిరాజనీతులు పరస్పరాశ్రయములు; ఏకజాతిరాజ్య (Nation State), ధనమూలవాణిజ్యములు (Capitalism) నట్టివే యని తజ్ఞులెఱిగినదే. కాని భారతదేశచరిత్రమున వీని ఫలితములను పరామర్శింపక విడిచిరి. అక్బరు తెలిసియో, తెలియకయో ధనమూల వాణిజ్యమునకు ద్రోవతీసినవిషయమును జరిత్రకర్తలు గుర్తింపరైరి. ప్రభుత్వవ్యవహారములందే కాక ఇతరత్ర కూడ నక్బరు వస్తువినిమయమును (Barter) మాన్పించి, నాణెములకు బ్రవేశము గల్పించెను. పర్షాతో నారబ్ధమైన భూస్వామ్యసంస్కారమునుగూడ నాతడు పూర్తిగావించెను. వీరమాన్యపద్ధతికి గాలక్రమమున స్వస్తిచెప్పి, ధనమూల వాణిజ్యమునకు బాటలు తీర్చవలెనను సంకల్పమే ఈ యత్నము లన్నిటికి మూలమని కన్పించునుగాని తత్సంకల్ప సిద్ధికి ప్రధానోపాయమగు భూతప్రకృతివశీకరణము కాన రాగమి నాయత్నములు ఫలింపవయ్యె. మధ్యకాలమున భారత దేశములో కొన్నిసంఘములకు, వ్యక్తులకు బొడమిన స్పర్ధలకు గూడ హేతువు లార్థికసాంఘికములే కాని అన్యములు గావు. లోకసామాన్యమైన యీ విషయమును ఆ కాలమం దేర్పడిన

ఒకానొక సందర్భము ఋజువుచేయగలదు. ఎట్లన—మధ్యాసియాయందలి భౌగోళికధర్మములే ఆర్యులీదేశమున కేతెంచుటకు గారణమని మున్ను చెప్పితిమి. అట్లే మధ్యకాలమున భారతదేశమందు రాజపుత్రశక్త్యావిర్భావమునకు, తదవధికి సంబంధము నిరూపింపవచ్చును. ఎనిమిదవ శతాబ్దికి బూర్వమందును, ఔరంగజేబు అస్తమించినపిమ్మటను లేని ప్రాధాన్య మీరాజపుత్రుల కామధ్యకాలమున నెట్లువచ్చినది? సంఖ్యవలనను, రాజ్యాధికారమువలనను వీరికంటె బలవత్తరులైన ఇతరవంశీయు లున్నను వేయిసంవత్సరములపాటు చెల్లివచ్చిన రాజపుత్రుల ఆధిక్యమునకు గారణ మూహింపవలసియుండును. ఎనిమిదవ శతాబ్దివఱకు భారతరాజ్యాధిపత్యము గంగాతీరమున విలసిల్లినది. అశోకుడు మొదలు హర్షవర్ధనునివఱకు బూర్వభారతమే అధికారము నెఱపెను. ఎనిమిదవ శతాబ్దితో నా యధికార మున్నట్లుండి మధ్యదేశమందున్న ఢిల్లీనగరము నాశ్రయించెను. ఢిల్లీనగరము రాజధానిగా నున్న వేరొండ్లును రాజపుత్రవిజృంభణము చెల్లినది.

భారతదేశమున వర్తకకేంద్రములు మారుటయే ఈ మార్పునకు గారణమని తోచుచున్నది. ఎనిమిదవ శతాబ్దివఱకు వర్తకవ్యాపారాదులు పూర్వదిక్కుగా బ్రవహించినవి. ద్వీపాంతరములందు నెలకొన్న భారతాధినివేశములతోడను, చీనాజపానులతోడను వ్యాపారాదిసంబంధము లాకాలమున నవిరతములై ప్రవర్తిల్లెను. పడమటిదెస నున్న యూరపుతో గూడ వ్యాపారసంబంధము లేకపోలేదుగాని, అది ప్రాగ్దిశా

వ్యాపారమంత విస్తారము గాదు. కావున తూర్పుదీవులనుండి వచ్చిపడుచున్న ఐశ్వర్యముతో రాజ్యాధికారము పూర్వ భారతమందే పట్టముగట్టుకొన్నది. ఇంతలో అరేబియను రాజ్యము తలయెత్తి, పశ్చిమభారతముతో వ్యాపారము నారంభించెను. ఏడవ శతాబ్దిలో దక్షిణభారతమందును, ఎనిమిదవ శతాబ్దిలో సింధుదేశమందును అరేబియనులు వ్యాపారనిమిత్తముగా గాలూనిన విషయము నివఱకే ప్రస్తా వించితిమి. అరేబియాతోడి యీ బేహారమునకు ఘూర్జరము నిలయమగుటచే, ఐశ్వర్యము పశ్చిమదిశనుండి భారతమునకు జాల్వారజొచ్చెను.

భారతీయుల ద్వీపాంతరవ్యాపార మిట్లు పడమటి దెసకు మాఱినప్పుడే రాజపుత్రులకు ప్రాధాన్యము వచ్చినది. రాజపుత్రస్థానము ఢిల్లీనుండి గుజరాతునకు బోవు మార్గమం దుండుటగూడ నిప్పట్ల గమనింపదగినది. ఈమార్గ మెవరి చేతిలో నుండునో వారికి ఉత్తరభారతాధిపత్యము సంక్ర మించును. అంతటితో రాజపుత్రుల అంతఃకలహములు సమసిపోయి, ఢిల్లీకి, మీవారుకు స్పర్ధ లేర్పడినవి. అలా యుద్దీనునాటినుండి అక్బరునాటివఱకు జరగిన భారతదేశగాథ - ఈ స్పర్ధను గూర్చినదే. అప్పుడప్పుడు మతము పేరట, ధర్మము పేరట నీయుద్ధములు పొసగినను మొత్తముమీద ఈ వ్యాపారపుదారిని జేజిక్కించుకొని, దేశైశ్వర్యమును వశీక రించుకొనుటకే నిరంతరయుద్ధములు సాగెనని చెప్పవచ్చును.

రాజపుత్రుల అభ్యున్నతివలెనే వారి పతనముగూడ గమనింపదగినది. ఔరంగజేబుకు, రాజసింహునకు ప్రవర్తిల్లిన

యుద్ధములీ పతనమునకు గారణములు గాజాలవు. ఏలనన, ఢిల్లీ మీవారుల కంతకంటె దారుణయుద్ధము లంతకుమున్ను జరిగినవి కావా? అల్లాయుద్దీను పేబరులు అంతకుమున్ను రాజపుత్రుల నెన్నిమారు లోడించినను వారి శౌర్యమును మట్టుపెట్టగలిగిరా? దండనీతినే కాక, సామమునుగూడ అక్బరు రాజపుత్రులయెడ బ్రయోగించి వారిని తమ సామ్రాజ్య దిగ్గజముల జేయజూచెనుగాని, కృతకృత్యుడు గానేరడయ్యెను. కావున రాజపుత్రపతనమునకు గారణాంతరమును వెదుకవలసియుండును. వ్యాపారమార్గమందలి మార్పుచే నుద్భవించిన రాజపుత్రోన్నతి మరల నట్టి మార్పుచేతనే అంతరించియుండుననుట యొప్పును. తూర్పుదీవులతోడి వ్యాపారముకంటె పడమటిదేశములతోడి వ్యాపారము ముఖ్యమగుటతో ఘూర్జరదేశమునకు, రాజపుత్రులకు ప్రాముఖ్యము వచ్చినది. అట్లే 'గుడ్ హోప్ కేపు' మీదుగా క్రొత్తదారి యేర్పడి కాలికట్టుకు, తూర్పుకోస్తాపట్టనములకు వ్యాపారప్రాముఖ్యము ఏర్పడినంతనే తొల్లి ఘూర్జరమునకు, రాజపుత్రులకు బట్టిన మహోచ్ఛదశ యంతరించినది. ఈ క్రొత్తమార్పుచే మహారాష్ట్రమునకు దశ యందికొన్నది. వలందులకు (Holland), బుడతకీచులకు (Portugese), ఇతర యూరోపుదేశస్థులకు భారతదేశముతో క్రొత్తగా నేర్పడిన వ్యాపారసంబంధముచే సహ్యపర్వత (Western ghats) మార్గములకు బ్రాముఖ్యమువచ్చెను. యూరోపుతోడి వర్తకమిట్లు నానాటికి వర్ధిలుటచే ఐశ్వర్యముతో రాజ్యాధికారముగూడ క్రొత్తదారులబట్టి, మదరాసు కలకత్తాలనాశ్రయించెను.

రాజపుత్రుల యనంతరము దలయెత్తిన మహారాష్ట్రులొక నూరేండ్లపాటు పెనగులాడిరిగాని, వ్యాపారము వలందులయు, బుడతకీచులయు హస్తములనుండి జాతి, పరాసులకు, బ్రిటిషర్లకు జేజిక్కినంతనే మహారాష్ట్రుల దశగూడ దొలగిపోయెను. కాని బొంబాయినగరము ఓడరేవయ్యెనుగాన మహారాష్ట్రులు రంగమునుండి నిష్క్రమించుటమాత్రము తటస్థింపలేదు. రాజపుత్రులకు, మహారాష్ట్రులకు ఢిల్లితో జరిగిన యుద్ధములు మతధర్మప్రయుక్తములని చెప్పుట కష్టముగావున నింతదూరము చెప్పవలసివచ్చినది. యుద్ధములన్నియు అర్థనీతిరాజనీతిప్రయుక్తములే యనియు, వానికి మతధర్మప్రసక్తి ఆరోపితమగుట కాకతాళీయమనియు నింతకు ఫలితార్థము.

భారతీయకళాసాంప్రదాయమును, ఏకత్వమునుగూడ మధ్యకాలమున రక్షింపబడెను. అనేకత్వమం దేకత్వమును దర్శించుటయే భారతీయసంస్కారలక్షణమని మున్నె చెప్పితిమి. జగత్తునందలి అనేకత్వమునుండి ఆత్మను మరల్చి, యోగభక్తిసాధనలచే పరమాత్మానుసంధాన మొనర్చి ఆనందానుభూతియే భారతీయుల తత్త్వదర్శనమార్గ మని కూడ చెప్పితిమి. అట్లు పరమాత్మానుసంధానము సిద్ధించిన మీదట తిరిగి జగత్తును దర్శించినపుడు దాని అనేకత్వమందు సూత్రీతమైన ఆత్మదర్శనమే లభించును. వాస్తువిద్య ఈ యాత్మలీలకు రూపము గల్పించును. ఆలయోపరిభాగమునం దంతట నీ రూపసమృద్ధియే, వ్రేలెడంత యెడమైన కన్పింపక, పఱచినట్లుండును. ఆ రూపకల్పనమందలి వివరములలో,

క్రి. పూ. 300 నుండి క్రి. శ. 1700 వరకు వెలసిన భారతీయ
వాస్తు శిల్పమునకు ప్రత్యక్ష నిదర్శనములు

1. సాంచీస్తూపము 2. జీర్ణోద్ధారము చేయబడిన బోధగయ ఆలయము 3. బార్వార్ సాగర్‌లోని (మ. ప.) విష్ణ్వాలయము 4. తంజావూరులోని బృహదీస్వరాలయము 5. కుతుబ్‌మీనార్. ఢిల్లీ 6. గియాసుద్దీన్ తుగ్లక్‌గోరీ 7. పాలిటానాలోని జైనదేవాలయము 8. చిత్తూరులోని విజయగోపురము 9. హుమయూన్‌గోరీ. ఢిల్లీ 10. ఫతేపూర్ సిక్రీలోని "బూలంద్ దర్వాజా" 11. అగ్రాలోని తాజీమహల్ 12. బీదపూరులో ఉన్న మహమ్మద్ ఆదిల్‌షాగోరీ.

అలంకారములలో విశ్వమయమైన ఆత్మవిభూతి సాక్షాత్కరించును. గుహావలె నుండు ఆలయాంతర్భాగమున దీపకళిక వెలుగుచుండును. జీవున కా పరమైకాంతమున ఆత్మోపలబ్ధి సిద్ధించును.

దాక్షిణాత్య దేవాలయములందు అచ్చముగా భారతీయసంప్రదాయమే గోచరించును. దక్షిణసంప్రదాయ మనునది వేరుగా లేకున్నను ఆ యాలయములలో కల్పనాభేద కొంత యున్నను, వాని భావనయు, రచనయు నొక్క తీరుగా నుండును. ఉత్తర దేశాలయములందుగూడ పరస్పరసామ్యమున్నను, లోకమందలి యితర దేవాలయములకంటె నవి వైశిష్ట్య కన్పించుచుండును. మధ్యకాలమున ఉత్తరభారతమందు నిర్మితములగు దుర్గప్రాసాదసమాధులందల్లో పారసీకశిల్పసామ్యము గోచరించుచున్నను ఆ శిల్పసూత్రములు వానికి వర్తింపవు. ఏతన్నిర్మాణమున పారసీకశిల్పరీతులు గొంతవఱ కుద్బోధకములయ్యేనే కాని భారతీయసంప్రదాయమునకు హాని మాత్రము కలుగలేదు.

దాక్షిణాత్య దేవాలయములందు ఋజురేఖలు ప్రధానములు. ఆ నిర్మాణములం దంతట రేఖలు, కోణములు దీర్చిన ట్లుండును. ఇక అలంకారశిల్పరచన వాని సొమ్మే. ఏకశిలానిర్మితములగు నా స్తంభము లన్నియు రూపకల్పనాసమృద్ధిచే విరాజిలుచుండును. పునరుక్తిపొంతబోని ఆ రూపసమృద్ధి నెంతని కొనియాడగలము! కాంచీపురాలయమంటపమునందలి వేయికంబములలో దేని తీరు దానిదే; రూపకల్పనమున వేయింటను వేయిపోకడలు! సింహాచలమందలి చిన్న

గుడిలోగూడ నే_స్తంభమున కా_స్తంభము ఆకారశిల్పాదులయందు వేఱై కన్పించును. విశ్వతోముఖమైన ఈ రూపసంపదచే మనస్సును ముగ్ధమొనర్చుటయే యీ శిల్పప్రయోజనము.

కళానభిజ్ఞమగు స్థూలదృష్టికిగూడ నుత్తరభారతశిల్పము దాక్షిణాత్యముకంటె వేఱై కన్పించును. అచటి దేవాలయములందుగూడ తోరణముల తీర్పులు, వలయముల వంపులేగాని ఋజురేఖలు కన్పింపవు. ఆలయములందు విమానకల్పన మరుదుగా నుండును. గోపురనిర్మాణముగూడ దాక్షిణాత్యముకంటె భిన్నము. ఉత్తరదేశశిల్పమును మాత్రమే చూచినవా రీరహస్యము నెఱుగరు. ఆలయమునకు, మసీదునకు గల భేదమునేకాని, సామ్యమును వారు గుర్తింపజాలరు. దక్షిణదేశాలయములు మాత్రమే చూచినవారికి ఉత్తరదేశపు శిల్పమంతట మసీదుల సౌరభమే గుబాళించును. ఉత్తరభారతశిల్పములందు హిందూముస్లిము రీతులు రెండును మేళవించియుండునుగాన వారి కిట్లు కన్పించుట విపరీతముగాదు.

ఉత్తరదేశశిల్పమునందు అలంకారవిగ్రహరచనాభావము కాకతాళీయమని యెంచజనదు. ఆకృతులయందు తూకమును, రేఖలయందు సామ్యమును వానికి ప్రధానలక్షణములు. సమవిభక్తాంగములగు నాశిల్పములందు భావైక్యము గోచరమగును. అంగభేదసమృద్ధికంటె అంగాంగీభావమేళనమే ఉత్తరశిల్పలక్షణము. మతవిషయమున విజాతీయతను బరిహరించుట లోకస్వభావమై యుండ, భార

తీయులు తమ దేవాలయములందుగూడ ముస్లిముసంప్ర దాయముల నంగీకరించి ఉభయసంస్కారసమన్వయముచే తమ సంస్కృతికి పుష్టిని, నూత్నచైతన్యమును సమర్పించిన వారైరి.

ఈ సమన్వయము హైందవశిల్పమందే కాదు; భారతీయముస్లిముశిల్పమందును బ్రత్యక్షమైనది. ముస్లిము శిల్పమునకు సారళ్యగాంభీర్యములు సామాన్యలక్షణములు. రేఖాసంయోజనమాత్రముచేతనే గంభీరసుందరాకృతి దాల్చు నాశిల్పములం దలంకారరచనకు దావుండదు. ఎచటనైన అలంకృతి యున్నచో, నది చదరములు ముక్కోణముల తీర్పునేర్పును, జిలుగువ్రాతల సోయగమేగాని ఇతరము కన్పింపదు. ఈ ముస్లిముశిల్పరీతి భారతదేశమున చప్పగా మాఱిపోయినది. తొల్లిటి పరమగంభీరత పోయి, కొంత మార్దవ మలవడినది. భారతీయమైన రూపరచనాసమృద్ధిని గూడ నించుక పుడికిపుచ్చుకొన్నది. సారసానికుశిల్పలక్షణ మైన ఆకారసౌందర్యమును, భారతీయమైన అలంకృతి సమృద్ధియు భారతముస్లిముశిల్పమందు మేళవించినవి. ఈ సమ్మేళనపరిణతిచే టాజమహాలువంటి అలౌకికసుందరశిల్ప మావిర్భవించినది. అపరిణతశిల్పములం దీరెండుసంప్రదాయ ములలో నొకటి ప్రధానమై కన్పించుచుండును. ఫతేపూరు సిక్రీవంటి అపురూపశిల్పము లీ సమన్వయసిద్ధికి సాక్షీభూత ములై నిలిచియున్నవి. హైందవసంప్రదాయమునకు మచ్చు తునుకలగు పద్మకలశాలంకారములు మొగలుపాదుషాల గోరీలలోనే కన్పించుచున్నవు డీయుభయసంప్రదాయముల

పోలికలను, వాని సమన్వయమును వేఱుగా దడవబని లేదు.

కళాసృష్టియే మానవజాతి కమరత్వ మొసగునది. రాచరికములు వచ్చును, బోవును. వానికి శాశ్వతత్వము లేదు. తత్త్వమీమాంసలు గూడ వాదభేదపరంపరచే, వ్యాఖ్యానబాహుళ్యముచే స్వస్వరూపమును గోల్పోవును. కళలుమాత్రము దమ సారళ్యసహజత్వములచే మన చైతన్యమం దంకితములై నిలుచును. కావుననే ఆయాజాతుల శీలస్వభావాదులు వారి కళలయందు ముద్రితములై, తరతరముల దర్శనమిచ్చుచుండును.

కళలలో ప్రాకృతత్వశాశ్వతత్వములకు జిత్రలేఖనమే పెట్టినది పేరు. వ్యవహారప్రయోజనములగు శబ్దములు సాంఘికాచారాదుల మార్పుతో దమ యర్థమును గోల్పోవుచుండును. గానము ప్రకృతిరమణీయ మగునుగాని, చిరస్థాయి కాదు. దానిచే నుద్దీపితమగు భావపరంపరకు రూపముగాని, స్థాయిగాని లేమి, నాత్మయం దవి సుస్థిరత్వము నందక, అస్పష్టవేదన లీనిపోవును. ఆయాజాతుల స్వభావప్రకాశనమునకీ యస్పష్టతకతన గాన మసమర్థ మగుచున్నది.

చిత్రలేఖన మన్ననో, ప్రాకృతభావములనే కాక జాతిస్వభావవిశిష్టతను, అనిత్యమగు సౌకృతినిగూడ జిత్రింపజాలును. స్వభావసిద్ధమగు చైనీయుల పొదుపరితనమును, సునిశితమగు పారసీకుల పనితనమును వారివారి కళలయందు మూర్తిమంతములై కన్పించుచున్నవి. హాలండు దేశపు మధ్యతరగతిసంసారుల సభ్యతయందలి దృఢత్వము నానాటి డచ్చిచిత్రములును, నేటి యారోపు పడుచున్న ఆత్మవ్యథ

నీనాటి చిత్రములును స్పష్టమొనర్చుచునేయున్నవి. ఈ యుభయలక్షణముల నింత స్పష్టముగా వారి యితరకళలు ప్రదర్శించుటలేదు. ఇతరదేశపు చిత్రకళయందలి యీ ధర్మము భారతచిత్రకళయందును గన్పించుచునేయున్నది.

విస్మృతమైపోయిన భారతీయ చిత్రరచనాచరిత్ర మనకు బ్రస్తుతముగాదు. పర్యాయప్రాప్తములగు శత్రు జైత్రయాత్రలను గడచి, బ్రదికిన చిత్రములను కాలధర్మమే తనపాట్ట నిడుకొన్నది. అజంతాపర్వతగుహాలలో దలదాచు కొన్న చిత్రనిక్షేపములుమాత్రము నిత్యతనే రంగరించి, రూపచిత్రణమునల్పు కౌశలమునకు సాక్షులై నిలిచియున్నవి. వాస్తవకాఠిన్యమున కందని చైతన్య మా మూర్తుల యుద్భృతమార్దవమున తొలకరించుచుండును. వేడిని, వెలుగును జేటలతో జెటిగిపోయు నీదేశపు గ్రీష్మమే తన కాంతిలో రూపభేదములను గరగించివేసి, అస్పష్టమగు ఆకారరేఖా రమణీయతను గల్పించును. నానాజాతుల అనుభూతిసమ న్వయమందు జనించిన పురాతనసంస్కారమునకు రసమయ త్వమును గల్పించిన యీ గుహాచిత్రవీథులందు విరుద్ధలక్షణ ములకు గుదిరిన పొందిక ధ్వనించుచుండును. ఆ చిత్రము లందు పామరజీవనమును, భక్తజీవనమును జెట్టలువట్టి కను పండువొనర్చును. పామరజీవనమున నవయౌవనకామవికార ములును, శిరవిహారములును, సంసారసౌఖ్యపరంపరయు వెల్లువలై ప్రవహించుచుండును. భక్తజీవనమున శమదమము లును, ధ్యానసమాధులును, భక్తివైరాగ్యములును శాంత గంభీరములై రూపుదాల్చినవి. ఈ యుభయజీవనములకు

గల విరోధము సమన్వితమగుటచే నవి యొండొంటి నొరసి కొని, నిండారిన జీవనపౌష్కల్యమును, ఆ వేగమును సూచించుచుండును. స్త్రీబాలవృద్ధమగు ప్రజ వివిధభంగి మలతో, అభినయములతో కలగూరగంపయై నేత్రపర్వ మొనర్చును. కంఠదఘ్నమై వెల్లిగొన్న జీవనసమృద్ధిలో, ఆ చిత్రకారుడు, కాలుసేయాడక, కళాసమృద్ధిని, భావనై వశ్యము నొక్కమ్మడి నిట్లు క్రుమ్మరించి స్వతకృత్యు డయ్యెనా యనిపించును. ఇంతటి నానాత్వమందుగూడ ఏకాత్మత దర్శనమిచ్చుచునే యుండును. మానవమూర్తులు, నితరమూర్తులు బరస్పరానురక్తములై, విశ్వవిభూతియందలి సర్వాత్మతను బ్రదర్శించుచుండును. ఇన్ని విరోధములను, ఇంతటి భావశబలతను, ఆవేశమును రేఖామాత్రముచే రూపెత్తించగల్గిన అజంతాచిత్రకారుల కౌశలము వర్ణనా సీమ నతికరించి, అమరత్వమందినదిగదా! నానాత్వమందలి ఏకత్వము ననుభవించు భారతీయసహజసంస్కారమే ఆ గుహాలయందు మూర్తిదాల్చినది.

ఆపిమ్మట నవతరించిన మొగలురాజపుత్రశిల్పము లందు సునిశితమగు ఆకారసాదృశ్యము కన్పించును. ఈ మార్పు ప్రాంతీయమగు రీతిభేదముమాత్రమే. ఆ మార్పు గూడ అకారణమును, స్వచ్ఛందమును గాదని యెఱుగ వలెను. బాబరు పాదుషానాటినుండి తద్వంశీయు లీదేశము నకు గొనితెచ్చిన చిత్రకళకు ఆకారవైశిష్ట్యము ప్రధాన లక్షణము. సమూహచిత్రణమును, రూపసమ్మేళనమును దానికి రుచింపవు. సీమాబద్ధమై వెలుగులో గన్పించు రూప

వ్యక్తిని నిపుణముగా బరిశీలించి, సాదృశ్యము నెలుకొల్పుటయే దాని సంప్రదాయము. తైమూరు, చెంగిస్ఖానుల ఆస్థానములందు బుట్టి పెరిగిన ఆ చిత్రకళకు, మార్దవభావలోలతలకు గాని వావి. ఒత్తికొని వచ్చుచున్న జీవనవేగపుటుద్వృత్తినే ఆ చిత్రకారులు తమ చిత్రములందు రూపెత్తించిరి. ఆ చిత్రకళయందు వ్యక్తిసాదృశ్యము సుశిమించిపోవుటచే, నాచిత్రములు వ్యక్తినిరూపణ (Portrait) మాత్రములై పోయినవి. అట్లయ్యు, ఆ నిరూపణకౌశల మద్భుతము గూర్చుచుండును. దేశములోనికి క్రొత్తగా వచ్చిన యీసంప్రదాయముతో ప్రాతసంప్రదాయము కలిసినది. ఈయుభయ ధర్మములను జీర్ణించుకొన్న నూత్నసంప్రదాయము వెలసినది. అజంతాలోని మార్దవమునకు సమవిభక్తాంగప్రత్యంగతోలనాదికము తోడైనది. పూర్వసంప్రదాయమందలి పారమార్థికదృష్టి లోపించి, రాజకులాచారమర్యాదలును, వానియందలి ప్రసాదమాధుర్యములును రూపెత్తసాగెను. మానవబుద్ధి కందని అలోకసౌందర్యమును సాధింపనెంచిన పూర్వసంప్రదాయమున లోకాతీతత స్ఫురించెడిది. నూతనమైన మొగలు రాజపుత్రరీతియందు సంయమసారళ్యలభ్యమగు లోకాతిశాయిత ప్రత్యక్షమయ్యెను. మొదటిది ఆనంద పారవశ్యము; రెండవది నిశ్చలత్వము. అట్లయ్యు, ఆ నిశ్చలత్వమునందుగూడ పురానుభూతపారవశ్యము గర్భితమై కన్పించుచునేయుండును.

ఆకారగాంభీర్యమునకు, రూపకల్పనాసమృద్ధికి నిలయములైన దాక్షిణాత్యదేవాలయములను భారతీయసంగీ

తము స్మృతికి దెచ్చుచుండును. ఉత్తర దేశసంగీతమున గాంభీర్యము లోపించి ఊహాతీతమైన సౌందర్యము స్ఫురించును. కల్పనాసమృద్ధి లోపించినను గమకమును, సమ్మేళనశక్తిని అది పుడికిపుచ్చుకొన్నది. కళల నన్నిటిని విజాతీయములగు రెండుధర్మములు పాలించును. అలంకారకాంతిసమృద్ధి లోకదానికి లక్షణములు; సారళ్యసంయమములు, ... మపరితనము రెండవదానికి లక్షణములు. మొదటిది రూపకల్పనాసమృద్ధి యందును, వైభవమునందును రసజ్ఞుల నోలలాడించును. రెండవది అల్పపరికరముచే, శైలీనిగ్రహముచే సహృదయ హృదయాహ్లాదకమగును. మొదటిది వాచ్యముచేతనే రససృష్టి పారమ్యము నందజూచును. రెండవది పరిమితవాచ్యముచే అపరిమితార్థముల ధ్వనింపజేయును. మొదటిది తాను సాధించిన అర్థవైభవమును గనులముందు నిల్పును. రెండవది అమేయమై మూల్గుచున్న అర్థరాశికి భావనాద్వారమును తెఱచును.

ఈ రెండురీతులును గూడి పురుషార్థసిద్ధి నొనగూర్చును. సపత్నములగు నీ రెండు రీతులును సమపాళములై యొనగూడినచో కళాతపస్సు ఫలించును. ఈ రెండు ఆశయములకు గారణములగు జిత్తవృత్తుల రెంటి సమ్మేళనముచే బండిన సంస్కారము జీవనకల్పతరువే. భారతీయ సారస్వతరీతులు రెండు నిట్లు పొందిపొసగి, కళాలక్ష్మికి పెండ్లిపందిళ్లను, సంస్కార సౌధమునకు పైడినిచ్చెనలను గల్పించినవి.

3

దృష్టివైఖరులు

విజాతీయములగు రెండు సంస్కృతు లొండొంటి దలపడినపుడు ముందుగా బుద్ధియందు తర్కవితర్కములు పొడమును. కావున హిందూముస్లిము సంస్కృతుల ప్రథమ సంఘృష్టిచే దక్షిణదేశమున తత్త్వమీమాంస బయలుదేరినది. బుద్ధికి సమాధానముగల్గినపిమ్మటగాని చిత్తము దాని నంగీకరింపదు. బుద్ధికి, జిత్తమునకు సమాధానము గుదురుటకు కొంత వ్యవధి కావలయును. చిత్తమునకు సమాధానము కుదిరినచో నూతనసంస్కృతి ఆత్మయందు జొఱబాఱును. ఆపిమ్మట మన నడవడియే వేఱగును. క్రమముగా రాగద్వేషములలో క్రొత్త పొడచూపి, కళాసృష్టి మున్నగు కర్మలయందు నూతనరీతు లావిర్భవించును. ఉత్తరదేశమున నీ రెండుసంస్కృతులకు చిరతరమైన గాఢపరిచయ మబ్బుటచే, అచటి కళలలో నీ రెంటి ధర్మములును సమన్వితములయ్యెను.

ఆలయప్రాసాదాది నిర్మాణములం దీ రెండుసంస్కృతులు నెట్లు మేళవించినవో చెప్పితిమి. వంగదేశమందలి వైష్ణవగీతములందుగూడ నిట్టి సమ్మేళనమే గోచరించును. నూతనకళారీతు లుద్భవించుట కనువైన పూర్వరంగము వంగదేశమున నెప్పుడును సిద్ధముగనే యుండునుగాన, ఇస్లాము ధర్మసంఘర్షణ మా పాలకడలికి మందరమై, వైష్ణవ గీతామృతము పొడమెను.

ముస్లిము ధర్మమందలి రజఃప్రవృత్తియు, మాయా వాదముచే జనించు నిర్లిప్తతయు-ఈ రెండును వైష్ణవగీతము లలో సద్భుతసమ్మేళనమును భజించినవి. హైందవేయుల కాజన్మసిద్ధమైన పారమార్థికదృష్టి వారికి గొంత వైరాగ్య మును, శాంతిని అలవఱచినవి. అట్లయ్యు, ఇస్లాము ధర్మా వతరణముచే- వారిలో స్పర్ధాద్వేషములు ప్రకోపించినవి. ఎంత మాఱొడ్డి నిల్చినను, హైందవుల ప్రతీకారములు వ్యర్థ ములై పోయెను. యత్నవైఫల్యముచే నిరాశయు, నౌదా సీన్యము జనించెను. ఆ వైరాగ్య మాత్మవిచారమునకు దారితీసెను. ఆ తత్త్వనిష్ఠ ఐహికైశ్వర్యములను మరపిం చెను. ద్వీపాంతరములను వశీకరించిన పూర్వుల వైభవ ప్రాభవములు కథలు, గాథలు నైపోయినవి. పురుషార్థ పరులై, సామ్రాజ్యము నేలిన భారతీయుల ప్రతిభాసము జ్వాలత మాసిపోయి, మఱపుదగిలి, మధ్యయుగమునాటికి కావిరంగును, బూదిపూతలు మిగిలినవి. శాత్రవుల యాక్ర మణముచే నిట్లు వైరాగ్యము పుట్టుకొనివచ్చుట వింతకాదు. భారతభూమిని బ్రిటిషు వారాక్రమించినపిమ్మట ముస్లిములలో గూడ నిట్టి వైరాగ్యమే పుట్టుకొనివచ్చెను. ఇహమందు వాటిల్లిన పరాభవదుఃఖమును మఱపించుటకు పరలోక సౌఖ్యములపై నాసయొక్కటిగదే పరమౌషధముగదా? "ఈ సంసారదుఃఖము లనిత్యములు; నిశ్శ్రేయసమే పరమ సుఖము." అనుకొనుటయే తారకమైనది.

ముస్లిముసంస్కృతి యల్లుకొనుటకుముందు హైందవ లోకము నలమికొన్న యీ యైహికనిర్లిప్తతగూడ నొక

మేలుకొలుపే యైనది. ఇహయాత్ర అనిత్యముగావున నిచటి దుఃఖములు మనస్సును బాధించుట మానెను. సంఘము నందు తమపాల బడిన నైచ్యము విధివశమని ప్రజలు తల యొగ్గిరి. సంఘదౌష్ట్యమునకు, అధర్మమునకు నెదురొడ్డక, పాపపుణ్యములు పురాకృతముపై ద్రోచి యూరకుండిరి. బ్రహ్మమే సత్యము, జగత్తు మిథ్య. జీవాత్మ పరబ్రహ్మస్వరూపుడే గావున అనిత్యములగు సంసారదుఃఖము లా పరబ్రహ్మము నంటవు. సంసారమాయను గడచినంతనే జీవుడు దుఃఖవిముక్తు డగును. కావున నిత్యసుఖము నాకాంక్షింపదగును గాని అనిత్యములగు సంసారతాపములకై విచారింపదగదు.

ఇస్లాముధర్మసంఘర్షణముచే నీవైరాగ్యము మూలమంట గదలిపోయినది. ఇస్లాము ఇహపరముల రెంటిని సరి తూచునుగాన నైహికసౌఖ్యము దాని కప్రధానము గాదు. సర్వమానవసమత్వమును బోధించు నిస్లాముధర్మము సంఘమం దెచ్చుతగ్గుల నంగీకరింపదు. కావున లోకమున నితరసంఘవ్యవస్థలకు, రాజనీతివ్యవస్థలకు దాని ధాటి కెదురొడ్డి నిలుచుట యరిది. మానవసమతాసౌదర్యము లిహమందే సాధింపదగినవిగాని పరలోకమందు గాదనుచు నిస్లాము ప్రభంజనవేగముతో వచ్చిపడినంతనే ఇచటి సంఘవ్యవస్థలు చలింపసాగెను. సంఘప్రాకారములు కూలి, ఆచారపాశములు సడలిపోయెను. ఇన్నాళ్లు సంఘమందు నైచ్యము ననుభవించుచున్న దీనులు, పతితులు ఇస్లాముధర్మమున కెదుర్కోలు నెఱపి, దానితో జేతులుగలిపి దానికి విజయము గూర్చిరి. వ్యష్టికి నిత్యవ్యవహారమందు ఇస్లాముధర్మ మంగీక

రించు నీ సమత్వస్వాతంత్ర్యములే దాని ధాక నప్రతిహత మొనర్చినవి.

ఈయుభయధర్మసంఘర్షణసమన్వయములకు వంగీయ వైష్ణవసాహిత్యమున గావ్యత్వము సిద్ధించినది. ప్రేమభావమే ఈ కావ్యములకు ప్రాణము. ప్రేమమున కవి యొనర్చిన వ్యాఖ్యానమే సాధుసమన్వయమును సాధించినది. ప్రేమము కేవల దైహికమును గాదు, కేవల మానసికమును గాదు. దాని నాంతరమగు ననుభవవిశేష మనుటకును వలనుపడదు. ప్రేమమందు దేహాత్మలకు ప్రబలమగు కాంక్షయు, దహ తహయు జనించును. వ్యష్టిసమష్టుల సర్జనశక్తి కది ప్రతీక. కార్యకారణవివేచనమున కందదది. దానిని జంతుధర్మమని త్రోసిపుచ్చలేము. భూతవర్తమానములను గుఱుతెఱిగిన జీవి అవేద్యమగు నేమ్యముపట్ల నెఱపు సాహసమనిన అన వచ్చు దానిని. ప్రవృత్తిసారభూతమగు నా సాహసము ప్రశస్తమైనచో, నాప్రవృత్తియు బవిత్రతరమగును. ప్రయో జనరహితమగుటచే ఆ ప్రవృత్తికి బంధము లంటవు. అది కేవలానందము. ఫలాభిసంధి లేని ఆ క్రియాశక్తి కేవలక్రీడ.

ప్రేమము నిట్లు తలఁచినకొలది నది క్రీడామాత్రమని తేలును. వైష్ణవసాహిత్య మా క్రీడను లీల యనును. ఇద మిత్థమనరాని ఆత్మక్రీడయగో ఆ లీల. క్రీడ యెంత పవిత్ర మైనను, శుద్ధసాత్త్వికప్రవృత్తియో యగును. కాని వైష్ణవ లీలయందు నివృత్తిగంధ మున్నది. సాత్త్వికసంచారిభావా త్మకములగు రసావస్థలన్నిటియందు వైష్ణవకవి నివృత్తినే భజించును. ఆతనికి నాయికాత్వమేగాని నాయకత్వము

లేదు. ఆతడు భోగ్యమేగాని భోక్త కాడు. జీవునకు బర మాత్మయెడ ప్రపత్తిరూపమగు నీ సర్వార్పణబుద్ధి సమంజసమే యనిపించునుగాని జీవాత్మపరమాత్మల కీ నాయికానాయకభావము సంకేతమాత్రమును, రూపకల్పనమునేకాని పరమార్థమందు సత్యము గాదు. అన్వేషణమందు గన్పించు నీ ద్వైతభావము సాక్షాత్కారమందు నశించును. భేదనాశమే ఆత్మదర్శనప్రాప్తి. భోక్తృభోగ్యభేదము లంతరించి, భోగమే నిలుచును. మాయామూలకమగు నీ భేదభావము వైష్ణవకావ్యములందు బూర్ణముగా నశింపక శుద్ధసాత్త్విక ప్రవృత్తియగు భక్తిలీలగా పరిణతినందినది. జగత్తు కర్మబద్ధ మనెడి విశ్వాసము చలించె ననుట కిది నిదర్శనము.

ఇహప్రధానమగు ముస్లిముదృష్టియు, హైందవుల పారమార్థికదృష్టియు మేళవించి, ఈ సమన్వయమును గుదుర్చుకొన్నవి. హైందవుల మాయావాదము వ్యష్టికి ప్రాధాన్యము లేకుండ జేసినది. వ్యష్టికి వ్యష్టికి భేద మాభాసమాత్రమే. సంసారదుఃఖముల నోర్మిమై భరింపజేసిన దీ మాయావాదమే. జన్మాంతరవిశ్వాసమునకుగూడ నదియే కారణమైనది. ఈ జన్మాంతరవిశ్వాస మొకవంక జీవులను బురుషకారహీనుల నొనర్ప, జీవులందరును బరమార్థమున నేకమే యను విశ్వాస మింకొకవంక వ్యవహారప్రత్యక్షములగు భేదములను గమనింపకుండ జేసినది. క్రిమికీటకములు, పక్షులు, మృగములు, మనుజులు—నందఱు నాత్మయే యను మతమున మానవాధిక్యమును సాధించు పురుషకారమునకు దా వెక్కడిది? మఱి, యిస్లాముధర్మ మట్లుగాక మానవు

నీసృష్టి కంతటికి బట్టాభిషిక్తునొనర్చినది. ఈశ్వరునకుదక్క-నితరుల కాతడు దలవంచడు. "పురుషుడే సర్వోత్తముడని యెఱుగుటయే పరమార్థ" మన్న వైష్ణవకవిసూక్తి ఈ ఇస్లాముధర్మమునకే జ్ఞాపకమగుచున్నది.

కథకులును, భిక్షాటకులగు గాయకులును భారతీయ సంస్కృతిని పామరలోకమునకు బంచి యిచ్చిరని మున్నే చెప్పితిమి. సంఘమం దన్నియంతరములలో దత్త్వవిచారము వారివలననే పాదుకొన్నది. ముస్లిముల పంక్తిసాహిత్యము గూడ ఇందులకే పుట్టినది. హైందవకథకున కున్న సాధన సామగ్రి యపారము. రామాయణభారతాదు లాతనిపాలిటి నిధానములు, ప్రజలకు కథారూపమున నీతిబోధ చేయవలె నన్నను, వినోదము గూర్పవలెనన్నను నాతడు తడవికొనన క్కఱలేదు. భారతరామాయణములందలి యుపాఖ్యానము లాతని చేతి కిట్టె యందుచుండును. ఆ కథానాయకు లందఱు ప్రజలకు జిరపరిచితులు, నాత్మబంధువులు నైపోయిరి. హైందవధర్మములు గూడ వారికి గరతలామలకము లైపోయినవి.

ముస్లిముకథకున కట్టి స్పురాణేతిహాసనిధులు లేవు. కేవల ధర్మోపన్యాసములు శుష్కములు. అవి చెవులకు నించవు, పొట్టలను నింపవు. ఈశ్వరమహిమలైనను ఉపాఖ్యానరంజితములు గానిచో వెగటుపుట్టించును. భారతాదులలో శృంగారవీరములే కాదు, హాస్యమే కాదు, ప్రజల కింపుపుట్టించి, సహృదయులనొనర్చు కష్టసుఖాదిరూపములగు రసము లన్నియు నున్నవి; నీతిబోధకములగు పిట్టకథలు

నున్నవి. తన కిట్టీ భాండారము లేదుగదా యని ముస్లిము కథకు దూరకున్నాడా? కావలసిన కథలు తానే కల్పించు కొన్నాడు.

ఈ కథాకల్పనకుగూడ అక్బరే మార్గదర్శకు డాయె నందురు. అంతకుమున్నే కొంద తీదారి త్రొక్కిరేమో? త్రొక్కిరే యందము. ఎందరు దారిత్రొక్కినను. కృతకృత్యు డైనవానికే తుదకు బిరుదక్కునుగదా! అది యటు లుండ నిండు. ఆస్థానపండితుడైన వీరబలునితో అక్బ రొకనాడు హిందూభారతమునకు బ్రతిగా ముస్లిముభారతము రచింపు మనెనట. పిమ్మట గొంతకాలము గడచినది. వీరబలునకు ఆస్థానమర్యాదలు జరుగుచునే యున్నవి. పారితోషికములు ముట్టుచునే యున్నవి. తుద కొకనాడు పాదుషా 'భారతము నేమిచేసితి' వని యడిగెను. వీరబలు డంతట "చిత్తం. భారతంలో ద్రౌపది కైదుగురు భర్త లున్నారని యేలిన వారికి విశదమేకదా. ఈ భారతంలో కథానాయిక కెందరు భర్త లుండాలంటూరో, మన ఆస్థానంలో వున్నవారిలో ఎవ రెవరి నాభర్తలుగా చెయ్యమంటూరో పాదుషా సెలవిస్తే పూర్తిచేస్తా" నన్నాడట.

ఇది కట్టుకథయో కావచ్చునుగాని కథలలోగూడ కొంత నిజముండును. హైందవకథకుల కున్న సామగ్రి తమకు లేదయ్యెగదా యని ముస్లిముధర్మబోధకుల కేర్పడిన స్పర్ధయే యీ కథకు మూలమైయుండును. కథల కున్న బోధనా సౌలభ్యమును గ్రహించిన ముస్లిముబోధకులు వెంటనే తాము ను గథ లల్లదొడగిరి. రామలక్ష్మణుల సౌదర్యమును

హిందువులు గీర్తించుచుండిరిగాన దానికి బ్రతిస్పర్ధిగా ముస్లిములు హస్సేనుహుస్సేనులకు అమీరుహసీఫా యనెడి సోదరుని గల్పించి, యాతని భ్రాతృభక్తిని ప్రచారసాధనముగా జేసికొనిరి. భీమార్జును లిరువురికీ మారుగా ఆలీని సృష్టించిరి. రామభక్తుడగు హనుమకు బ్రతిగా గల్పించుకొన్న అమీరుఉమియాచేతగూడ సముద్రలంఘనాదిసాహసకృత్యము లాచరింపజేసిరి. ఈవిధముగా హిందూపురాణగాథలకు బ్రతిగా గల్పించుకొన్న యీ పంక్తిసాహిత్యవీరగాథలు నేటికిని బల్లెలలో పామరజనసమూహమును రంజింపజేయుచున్నవి.

భారతభూమియంతట నిట్లు బ్రచారమగుచున్న యీ కథలకు మూలమందు భేదము లేకున్నను ఆయాప్రాంతములందు నామరూపభేదములుమాత్ర మేర్పడినవి. క్రిస్టియనుభూములందుగూడ పురాతనసాక్షనుకావ్యములు జీససును రణరసికుడగు వీరవతంసముగా జిత్రించినవి. ఇట్లే భారతదేశమందును ప్రాంతీయభేదములనుబట్టి యీ ఐతిహాసికగాథలలో గొన్నిమార్పులు కన్పించుచున్నవి. కథానాయకుడంతట నొక్కడే యైనను ఆయాప్రాంతీయులు నాయకశీలాదికమందు ప్రకృతోచితముగా నించుకించుక మార్పులొనరించుకొనిరి. వంగదేశపు దేశిసాహిత్యమందలి రామునకును, తులసీరామాయణమందలి రామునకును ఏకొంచెమో భేదము కన్పించును. వంగదేశపు కృష్ణునందుగూడ ఆ దేశిసౌరభము వాసించుచునేయుండును. అట్లే ముస్లిము దేశిసాహిత్యమందును ఈ ప్రాంతీయభేదములు గన్పించును.

వంగదేశపు పంథీసాహిత్యమందలి అమీరు హమ్జా అచ్చముగా నాదేశమువాడే.

ఆయాప్రాంతముల దేశిసాహిత్యమందు సామ్యముల కంటె ఈ భేదములే మనకు ముఖ్యము. అచటి ప్రజల చిరతరాచారసంప్రదాయాదు లీ భేదములందు మనము గుర్తింపవచ్చును. ఇతరప్రాంతములందలి కథలకు వీరులగు రాజకుమారులు నాయకులుగా నుండ వంగదేశపు గథలలో వణిజపుత్రుడు నాయకుడుగా నుండును. ద్వీపాంతరముల తోడి యోడబేహారమే ఈ కథలకు బ్రధానేతివృత్తము. సింధుదేశపు గథలయందుగూడ దఱచి ట్లే కన్పించును. ఈ రెండుదేశములందును బేహారమే ప్రజలకు జిరాభ్యస్తమైన వృత్తి. సముద్రములమీది ప్రయాణము, తుపానులు, ద్వీపాంతరములందలి వింతలు, విశేషములు, ద్వీపాంతరవ్యాపారముచే లభించు విపరీతలాభములు, ఓడ మునిగినపుడు సంసారములు కూలుటలు, ప్రవాసమునందలి కష్టములు, ప్రియుల వియోగములు—నివి యన్నియు నచటి ప్రజలకు నిత్యకృత్యములుగాన కథకుడాయావిశేషములు గూర్చి కథల నల్లి, ప్రజలను రంజింపజేయుట పరిపాటి యైనది. ఎన్నడు గాలుకదల్ప కింటనే బడియున్నవారుగూడ ద్వీపాంతరవ్యాపారసంబంధములైన యీ కథలు వినుచు వీరకరుణాద్భుతరసము లనుభవించెడివారు.

తన కాలమున ఆయాప్రాంతములందు బుట్టిన విశేషములనుగూడ కథకుడు తన కథలతో గ్రుచ్చియెత్తి చరిత్రకారధర్మమునుగూడ నిర్వర్తించుట కద్దు. ముస్లిముల

విజయముచే నగరములందును, రాజకులములలోనే కాక పల్లెలలోగూడ నెన్నియో వింతలు, విపరీతములు, విశేషములు పుట్టుచుండెను. వర్తమానకథావిశేషములచే బురాణగాథలను వ్యాఖ్యానించి, కథకుడు క్రొత్త యింపు సంపాదించెడివాడు. పూర్వధర్మములకు గాలానుగుణమగు నూతన వ్యాఖ్యలు చేయుచు, అస్థిరాచారములకు గథాద్వారమున సుస్థిరత్వమును గూర్చెడివాడు.

భారతీయసంస్కారపరిణామమున పరస్పర మేళన మంది ఇట్లు సమన్వితములైన హిందూముస్లిమసంప్రదాయాచారాదికముల నీవిధముగా నెంత చెప్పినను పారము ముట్టవు. సజీవములగు సంస్కృతులు రెంటికి ఘర్షణయొదవినపు డొకదానిలో నొకటి యెన్నడును జీర్ణించి లుప్తమైపోదు. రెండుప్రవాహముల కలయికచే క్రొత్తప్రవాహముదయించును. అట్లు గలిసిపోయిన ఆ రెంటిని వేర్పఱచి చూపలేము. రెండు సంస్కృతులే కాదు; రెండు జీవులు సంగమించినపుడుగూడ క్రొత్తజీవి ఉదయించును. తలిదండ్రులిద్దఱి లక్షణములు నా జీవియందు గన్పించినను ఆ యిరువురికంటె నాతడు భిన్నుడే. ఆ సంగమప్రభావ మట్టిది; దాని పరిపూర్ణత యట్టిది. తత్ఫలరూపమైన నూతనాకృతియందు ఉభయలక్షణసర్వస్వమును మూర్తిచెందును.

మధ్యయుగమున భారతీయసంస్కృతియు నిట్టి పరిణామమునే పొందెను. పురుషార్థముల స్వరూపమే మాఱిపోయెను. ప్రాతగాథలు క్రొత్తప్రాణము పోసికొనెను. సంగీతసాహిత్యశిల్పాదికమునం దుదయించిన నూతనదృష్టి

నింతకుమున్నే పరామర్శించితిమి. ఎంత చెప్పినను బూర్తి
కాని విషయ మిది. ఈ మార్పు సర్వతోముఖము. ఈ
సమన్వయమునం దేశ దేశస్థమైన నూతనభావనుగూర్చి సాక
ల్యముగా విచారించవలె నన్నను ఈ యొక్క జన్మము
చాలదు. సంగీతసాహిత్యములం దుదయించిన నూత్న భావ
సంచారాదులను విమర్శింపదొరకొన్నను ఈ జన్మముతో
నంతముగాదు.

ఈసంపూర్ణ సమన్వయస్వభావమే భారతీయసంస్కృతి
నాదికాలమునుండియు సుపుష్టము, సజీవము జేసియుంచినది.
ఈ నూతనసంస్కృతియందు సంగమించిన యుభయసంస్కృ
తుల ప్రాణశక్తులే యింతటి సమన్వయమునకు గారణ
మైనది. రెండు జడపదార్థముల నొక్కచో జేర్చినను బర
స్పర మేళన మందనేరవుగదా! ఈ పురాణభూమియం దాది
కాలమునాడే ఆవిర్భవించిన ఆత్మజిజ్ఞాసాన్వేషణము లింకను
సాగుచునేయున్నవి. సుపుష్టములగు విజాతీయసంస్కృతు
లెదురైనపుడు వాని నాత్మీయమొనర్చుకొని నూతనజవ
సత్త్వములతో నీసంస్కారధార సాగిపోవుచున్నది. దేశ
కాలములు నానాటికి సంకోచము లగుచున్నకొలది నీ పుణ్య
వాహిని యే నూతనతీరములు మెట్టనున్నదో? ఏ మిన్నుల
కెగయనున్నదో? భారతీయసంస్కృతియందలి ఈ నిత్య
నూతనత్వమే దాని యఖండతను రక్షించుచున్నది.

క్రొత్త బుగబుగలు

విజాతీయమును జీర్ణించుకొని, తనతో అన్వయించుకొను ఈశక్తి భారతీయాత్మకు మొదటినుండియు గద్దు. ఇది తొలినాటి భిన్నధర్మములను, ఆచారములను సమన్వయించినది, మధ్యయుగమునాటి విరోధములను బరిష్కరించినది. భిన్నసంప్రదాయములం దవతరించిన సభ్యతలను గరగించి యొక్కమూసలో బోసినది, విజాతీయములగు సంస్కృతు లిట్లు పరస్పరమేళన మంది, శబలతా రమణీయము, సంపన్నము నగు నిస్సమానాకృతి దాల్చినది. ఆ యాకృతి నింకను దిద్ది తీర్చుటకుగాబోలు, ఎన్నడు ననుకొనని క్రొత్తదెసనుండి వింతవింత వన్నెచిన్నె లెన్నియో వచ్చిపడినవి.

1

పుటపాకము

భక్తులు, జ్ఞానులు నిట్లొకవంక భిన్నమతములకు సమన్వయము గుదుర్చుచుండిరి. ఇంకొకదెస, చాతుర్వర్ణ్యపు వాడియు నించుకంత తగ్గినది. మఱొకవంక అర్థనీతిరాజనీతులకుగూడ మొగలుపాదుషాల ఏల్బడిలో కొంత యూఱట చిక్కినది. ఇచటి ప్రతిపక్షశక్తు లొండొంటిపై కాల్ద్రివ్వుట మాని, తాత్కాలికముగా నిట్లు సరితూగి, శాంతసంరంభములై యున్నతఱి, భారతరంగమున యూరపు ప్రవేశించినది.

ఇచట గుదురుచున్న సమన్వయ మొక్కనాటిలో తుదముట్టునది కాదు. కావున ఆ సరితూగుటయు దాత్కాలికమే యైనది. ఇరువంకల సరితూగుచున్న దినుసులలో దేని కించుక ప్రాధాన్య మబ్బినను, క్రొత్తగా మఱొకదినుసు వచ్చి ఏవంక వాలినను, ఆవంకకు త్రాసు మ్రొగ్గిపోవుటకు సిద్ధముగానున్నది. అట్లు మ్రొగ్గినచో మఱి యది కుదుటబడుట దుర్ఘటము. ఇట్టిస్థితిలో వచ్చిపడినది యూరపు. యూరపు వచ్చిపడుట యన్నచో, నది సాధారణవిషయము కాదు. కళపెళ గ్రాగుచున్న భారతజాతిపుటపాకమున యూరపురాకతో నెన్నియో క్రొత్తదినుసులు వచ్చిపడుటచే నాపాకము పదనుతప్పినది. లోలోన దుకతుకలాడుచు దెరలి పాఱుచున్న చిరతరవిరోధములు, సమన్వయము లొక్కపెట్టున పైకుబికినవి. పర్వతాగ్రమున నున్న హిమప్రపాతముపై (Avalanche) దానిపట్టు తప్పించెడి తుదిరాయి పడి,

అది దొరలిపడసాగినది. ఆ సాటు ఎప్పటి కెట్లు ముగియ నున్నదో!

తొల్లి క్రొత్తక్రొత్త జాతులు, భావములు నెన్ని వచ్చిపడుచున్నను భారతజాతిస్వభావ మెప్పటికప్పుడు పాకపు బదునుగానే యుండెడిది. కావుననే విజాతీయమతాచార సంప్రదాయముల కన్నిటికి భారతదేశ మేకవాక్యత గల్పింప జాలినది. పడమటిదెసనుండి వచ్చిన యీ నూతనసంఘర్ష ణము తొల్లిటివానికంటె విలక్షణమగుటచే దానితో నట్టి పొత్తు కుదురదాయెను. అంతకుమున్ను నూతనధర్మములను, సంప్రదాయములను వెంటగొని వచ్చినవారందఱు నిచట ప్రాతకాపులై పోయిరి. ఇచటి యాచారధర్మాదికములు వారికి విరుద్ధములైనను, ఇచట పాదుకొనియున్న సంప్ర దాయముల కలవడి, ఇచటి అపారజనసముద్రమున దామును గలిసిపోయిరి. వారికతన నిచట నేకొంచెమో మార్పులు గలిగినను మొత్తముమీద చూచినపు డవి పొడకట్టక, కాలక్రమమున భారతీయతాప్రవాహమే నిండారి పాఱుచుం డెను. ముస్లిములుమాత్ర మట్లు మునిగిపోక నిలువరించు కొనగల్గిరి. అట్లయ్యు, భారతీయసంస్కారముద్ర వారిని గూడ నితరదేశ ముస్లిములనుండి వేఱుచేయునే చేసినది. వారివలన భారతీయాచారములలోగూడ కొంత మార్పు వచ్చినను ఆ మార్పు నగరసీమలందేకాని జనపదములందు భారతజీవనస్రవంతి తొల్లిటివలెనే పాఱుచుండెను.

ఐరోపీయు లిచట ప్రాతకాపులై పోవుటకు వచ్చిన వారు కారు. భారతీయసభ్యతాసముజ్జ్వలత క్రొత్తలో

వారికి కొంత మిఱుమిట్లుగొల్పినను వెంటనే వారా మోహ జాలమునుండి విడివడి, యది తమ్ము సోకకుండ దవ్వుల నొంటిమై నిలిచిరి. స్వస్థానవేషభాషాదుల నుజ్జగింపక, భారతీయులతోడి పొత్తును బ్రయత్నపూర్వముగా బరిహరించి బ్రదుకదొడగిరి. తనతో నిచ్చిపుచ్చుకొనుటయు, కూడిమనుటయు నొల్లని యిట్టి నూతనసభ్యత నింతకుమున్ను భారతదేశ మెఱుగదు. ఒండొరులపొత్తు నొల్లక ఎవరికివారెంత కంచెలువైచికొని కూరుచున్నను ఆ సంబంధాభావము గూడ ఒకరీతి సంబంధము గాకపోదు. పాశ్చాత్యులు గట్టుకొన్న యీ మడి మడిగా నిలువగలుగునా! విడివిడిగా నుండవలెనని ఎంత ప్రయత్నించినను భారతదేశమునకు, యూరోపునకు సంబంధము కలుగకతీరదు. ఆదిలో వర్తక వ్యాపారాదులకొఱకే సంబంధ మొదవినది. సరకు లిచ్చిపుచ్చుకొనుటేకాని మనసు లిచ్చిపుచ్చుకొనుట లేదపుడు. కాని, యీసంబంధ మిట్లు శుష్కముగనే యుండజాలదు. మానవునకు కేవల మర్థమే కాదు, ఇతర పురుషార్థములు గూడ నున్నవికదా! కావున దేశకాలము లేకీభవించి, యీ యుభయజాతులకు ధర్మకామాదిసంబంధమునుగూడ క్రమముగా గల్పించెను. వర్తకముచేసికొని బ్రదుకనెంచి వచ్చిన వారికి విధివిలాసముచే ధరాపాలనమే యబ్బినది. ఆర్థిక బంధముతోపాటు పాల్యపాలకబంధముగూడ గల్గినది. కేవలార్థికబంధమునగూడ రాగద్వేషములు పొడచూపకమానవన్నచో, అర్థబంధమునకు రాచరికపుబంధముగూడ దోడైనపుడు హృదయబంధ మంకురింపకమానదు.

కృషిప్రధానమగు గ్రామజీవనమునుండి భారత దేశము వాణిజ్యవీథులలో నడుగిడుచున్న తరుణమునగదా యూరపుతో నీసంబంధము గలిగినది! భారతీయ సంఘ వ్యవస్థలో నప్పటి కింకను కుటుంబమునకు ప్రాధాన్యము పోలేదు. అప్పటికే గాదు. ఇప్పటికిగూడ మన సాంఘిక వ్యవహారములలో గుటుంబమునకు, వ్యష్టికి ప్రాధాన్యము గన్పించుచునేయుండును. మన శౌచపద్ధతి జూడుడు. వ్యష్టి శౌచమున మన కొరలు దీటురారు. సమష్టిశౌచమున మనకు శ్రద్ధ యసదు. మన దేహము, ఇల్లు, వాకిలి శుచిగా నున్నచో జాలును మనకు. పరిసరము లెట్లున్నను మనకు బట్టదు. వ్యష్టిప్రధానములగు నిట్టి సాంఘికాచారమర్యాద లకు ఆలవాలమైన ఈ దేశములోనికి ధనమూలవాణిజ్య వ్యాప్తిచే సంకీర్ణత నందిన సాంఘికమర్యాదలతో వచ్చి పడినది యూరపు.

యూరపుతోడి ఈ యపూర్వసమాగమముచే భార తీయాచారాదులు మార్పునందక తీరదు. గతించిన రెండు శతాబ్దులలో అనుద్దిష్టమైన యీమార్పు సడియు జప్పుడు లేకుండగనే జరగిపోయినది. తొల్లిటి ప్రామాణ్యబుద్ధి ప్రజలకు తొలగిపోయినది. వెనువెంటనే పూర్వపు బూరు షార్థములకు బూజుపట్టినది. సంఘనిర్మాణమే తారుమారై పోయెను. పదునెనిమిదవ శతాబ్దిలో సంఘమును శాసించిన కులములకు నే డధోగతి పట్టినది. 1774-వ సంవత్సరము నకు మున్ను వంగదేశమున విద్యయు, నర్థము, నధికారము ముస్లిములకు గైవసమైయుండెను. "సర్వాంగజాతులైన ముస్లి

ములలో ఆనాడు నిరుపేదయు, నిర్వ్యాపారుడు మృగ్యు" లన్నాడు సర్ విలియం హంటర్. జెబ్బది యేండ్లయినను దాటకుండగనే అది యెల్ల తలక్రిందై పోయెను. రెవిన్యూ అధికారమును ముస్లిములనుండి తప్పించి, వారన్ హేస్టింగ్సు హిందువుల కప్పజెప్పుటయే మొదలు. శాశ్వతసిస్తు నిర్ణయ ముతో (Permanent Revenue Settlement), ఈనాముల పై హక్కు నూడలాగుటతో (Resumption Proceedings) ముస్లిముల నిప్పచ్చరము నిక్కమైనది. విద్యాప్రచారవిషయ మున మకాలే చేసిన ఆంక్షతో ముస్లిములయింట పేద రికము పీటవెట్టినది. ఈ మార్పును పరామృశించుచు ఆ సర్ విలియం హంటరే మరల నేమన్నాడు? "సత్కుల ప్రసూతులగు ముస్లిములలో సవ్యాపారతా సంపన్నతలు మృగ్యమైన" వన్నాడు. ఈ రెండుశతాబ్దులలో దాపురిం చిన విపర్యాసమున కీ యొక్క తార్కాణ చాలును. ఒక మతమందని, ఒకదారియందనియుగాక సర్వతోముఖముగా సంఘటిల్లిన యీ మార్పుచే ప్రాతయాచారములు, విశ్వాస ములు శిథిలములు గాదొడగెను. ఆర్థిక సాంఘిక రాజనీతి వ్యవస్థలు శరవేగమున భగ్నముగాజొచ్చెను. వేయేల? భారతదేశమే పుటపాకమున బడినది. సంఘశరీరమున పనాతో కట్టిన పొరలకు పట్టు సడలుచుండెను. అపూర్వ లక్షణములతో క్రొత్తజాతులు బయలుదేరెను. మున్నున్న నానామతముల వాపునకు పాశ్చాత్య వీరక్రైస్తవము తోడయ్యెను. క్రైస్తవమిషనరీ తండములు బయలుదేరి, ప్రజలను క్రైస్తవమతప్రవిష్టుల జేయుచుండెను. అంతటి

వీలుకుదురనిచో క్రైస్తవధర్మమును మాత్రము ప్రచారము చేయుచుండెను. పాశ్చాత్యుల రజఃప్రవృత్తి కలవుసాలవులు లేవు. అది యన్నిటిని గీటురాతిపై నొరసి చూడసాగెను. ప్రజల యార్థికవ్యవహారములే కాక చిరాగతములగు నాచారసంప్రదాయములు, విశ్వాసములు దానిపరీక్ష కగ్గమై తలక్రిందులగుచుండెను.

పాంచభౌతికములగు ప్రకృతిధర్మములను వ్యానవుడు నానాటికి వశీకరింపజాలుటగూడ ఈ సాంఘికవిపర్యయములకు దోడుపడెను. కడచిన నూరేండ్ల చరిత్రలో నిది యెంతయు గణనీయమైన విషయము. మధ్యయుగపు భారత దేశమున భిన్నసంస్కారములయు, సభ్యతలయు లక్షణముల కేకీభావము గల్పింపబడినది. 15 వ శతాబ్దికి బిమ్మట బయలుదేరిన క్రైస్తవధర్మములును, సిద్ధాంతములును ఇందుకు దార్కాణలు. దక్షిణభారతమందుకంటె నుత్తరభారతమున హైందవాచారములకు బిగువు తక్కువ. ముస్లిము ధర్మసంపర్క ముత్తరమున నధికమగుటయే అందులకు గారణము. ఉత్తర దక్షిణభారతములకు గల యీ భేదము ముఖ్యముగా వర్ణవిభాగములందు గానవచ్చును. ఈ హిందూ ముస్లిము ధర్మములకు, ఎంత యత్నించినను, సమన్వయము పూర్తి చెందలే దని మున్నె చెప్పితిమి. దేశమునందలి వివిధభాగములు నొండొంటి కందుబాటులో లేకపోవుటయు, ఆచారపాశముల సహజదార్ఢ్యతయు నేకీభవించి, ఏకమును, పూర్ణము నగు అన్వయము గుదురనిచ్చినవి కావు.

పాశ్చాత్యధర్మములతో, అర్థనీతితో సంబంధము

గలుగునాటి కీ ప్రాతికూల్యము తగ్గినది. దేశమునందలి వివిధ భాగములు నొండొంటి కందుబాటులోనికి వచ్చి, రాకపోకలు సులభమయ్యెను. వివిధధర్మములు, సంస్కృతులు నొండొం టికి సన్నిహితములయ్యెను. భిన్నజాతులకు సంపర్కము సులభమై, తఱచయ్యెను. ప్రజ లంతకుమున్ను మతములు మార్చుకొన్నను ఆచారాదికములు మార్చుకొనెడివారు గారు. నే డన్ననో, మతమును విడనాడకుండనే, స్వమతా చారముల నుజ్జగింపసాగిరి. కావుననే నేటిభారతమున క్రిస్టి యనులు సంఖ్యకు దక్కువైనను, క్రిస్టియనుమతాచార ప్రాబల్యముమాత్ర మధికతరమై కన్పించును.

ఇస్లాముధర్మసంపర్కముచే, నగరవాసులైన శ్రీమం తులకు, రాచకొలమువారలకు ఐహికదృష్టి యలవడినదని చెప్పితిమి. ఈ నూతనదృష్టిచే యావత్సంఘుస్వరూపమును గాకున్నను దాని వైఖరి కొంత మాఱజొచ్చెను. దేశ మతి విశాలమగుటయు, ప్రజలు పూర్వాచారసుస్థిరు లగుటయు నిట్టి మార్పులకు బ్రతికూలములైనను ప్రజల తొల్లిటి జడత్వమునకు మాత్రము భంగమువాటిల్లెను. క్రిస్టియను ధర్మము ప్రవేశించునాటికే బూర్వరంగ మిట్లు సిద్ధమైనది. క్రైస్తవధర్మమునకు ప్రజల సౌముఖ్య మెదుర్కొలు నెఱపి నది. ప్రయాణసౌకర్యములు మున్నగువానిచే దేశకాలముల ప్రాతికూల్యము తొలగిపోయెను. ప్రజలకు కదలికయు, స్థాన చలనమును బరిపాటియయ్యెను. కావున పాశ్చాత్యసమాగమ ప్రభావము నగరములలో నాగక, పల్లెలలోగూడ నడుగుపెట్టి, క్రమముగా ప్రజాకోటిని దనకౌగిటికి దార్పజొచ్చెను.

పాశ్చాత్యధర్మ మిట్లు భారతరంగమున కుతికి, మల్ల చరచినందులకు, భారతము స్వతంత్రమై ఎదురునిలిచినచో నీ రెండుశతాబ్దులచరిత్ర మెటు లుండెడిదో! పాశ్చాత్య ధర్మమును పరిశీలించి, దాని సారాసారములను విమర్శించి, నిగ్గుదేల్చు స్వాతంత్ర్యము భారతమునకు లేకపోయినది. అట్టి స్వాతంత్ర్య మున్నచో నుభయధర్మసుగుణములను భారతము మరల సమన్వయించి, లోకమునకు నూతనసభ్యతాభిక్ష నొసగెడిది. దైవ మన్యథా చింతించుటచే, భారతము పరాధీనత కగ్గమైనది. పాశ్చాత్యసభ్యతనుండి తన స్వభావమున కనుకూల మైనంతవట్టు గ్రహించి, ఇతరమును త్రోసి పుచ్చు స్వాతంత్ర్యమునకు భారతము నోచుకొన్నది కాదు. ప్రభువులు విధించినదాని కెల్ల దలయొగ్గనది. భారతక్షేమమును జింతింపని ఆ ప్రభువులు తమ యర్థసిద్ధికి భారతసంపదచే బరిచర్యచేయించిరి. భారతదేశము నిర్మించుకొన్న ఆర్థిక సాంఘిక రాజతంత్రముల సుస్థితికి భంగమునూర్చి, ఒక్కొకచో వానిని రూపుమాపిరి. అంతియకాని చిరాగతమగు భారతీయసంపదతో పడమటినుండి తెచ్చిన తృణమో, కణమో చేర్చి, క్రొత్తసమన్వయము సాధింప నుద్యమింపరైరి. ప్రాతది పోయినప్పుడు క్రొత్తపాత్ర ప్రవేశింపవలెను గాని రంగము శూన్యముగా నుండదు. అరగారలు, నవిచారితములు, కలగూరగంపలు నగు ఆచారవేశములు, ధర్మకణములు రంగమున బ్రవేశించి, తాండవ మారంభించెను. నిష్క్రమించిన సనాతనధర్మము మఱి ప్రవేశింపదు. క్రొత్తధర్మమున కింకను చూలేర్పడలేదు.

2

రెండు ముక్కలు

ఈ స్థితిలో మన పాలకులు తమ విద్యాసంప్రదాయము నిచట నెలకొల్ప నిశ్చయించి, ముప్పు దెచ్చిపెట్టిరి. తమ వాణిజ్య రాజనీతిప్రయోజనములకొఱకై వారు చేసిన యీ నిశ్చయము సామాన్యముగా నంతటితో పోదనియు, విపరీతపరిణామమునకు దారితీయుననియు వారెఱుగరైరి. ఈ సంప్రదాయప్రతిష్ఠకు గర్తయైన మెకాలే దీని ఫలితము నొకింత యూహింపకపోలేదుగాని, బహుముఖమైన తత్పరిణామ మాతనికిని గోచరించినది కాదు. జడీభూతమైన భారతజీవనమున కీసంప్రదాయముచే నించుకంత చైతన్యము ఘటించి పిమ్మట దానిని నెమ్మదిగా పాశ్చాత్యజీవనస్రవంతికి మలపికొనవచ్చు ననుకొన్నాతడు. పాశ్చాత్యవిజ్ఞానముతోడి యీ ప్రథమ పరిచయముచే మనలో నెందఱో ముగ్ధులైరి. ప్రాచ్యవిజ్ఞానభాండారమంతయు నొక్క యాంగ్లగ్రంథపేటిక క్రింద దిగదుడుపని మెకాలేతోపాటు మనవారును నమ్మిరి. భారతీయుల బుద్ధుల నిట్లు కరగించి, పడమటిమూసలలో పోతపోయవచ్చునని నమ్మిరే కాని మెకాలేకు, దత్సమకాలికులకు నంతకంటె దూరదృష్టి లేకపోయినది. దీనిచే మేల్కొన్న భారతీయాత్మ ప్రాచ్యపాశ్చాత్యములు రెంటికి సమ్మాన్యమైన నూతన విచారధారకు దారితీయునని వారూహింపలేకపోయిరి.

ఇంతకు నీ పాశ్చాత్యవిజ్ఞానము క్రొత్తది గాదు మనకు.

అరేబియా పారసీకముల ద్వారమున, గ్రీకువిజ్ఞానముతో, కొనిమిదివందలయేండ్లనుండి మనకు బరోక్షపరిచయము ఉండనేయున్నది. మూసలే పడమటివిగాని, భావము లవిగా గావున, భారతీయులు మంచినీటి కెక్కిన చేపలవలె నీ క్రొత్త విజ్ఞానస్రవంతిలో మోకాలిబంటిగా విహరింపజొచ్చిరి. అదియునుగాక, హెలెను హెబ్రూపోగుల కలనేతగనే కాని కేవలము పాశ్చాత్యము గాదీ క్రొత్తసంస్కృతి. ఆరబ్బు హెబ్రూ సంప్రదాయము లొండొంటికి బ్రాతచుట్టములే. హెలెను విజ్ఞానసంపదయైనను యూరపుఖండమునకు అరేబియామూలమున సంక్రమించినదే. భారతీయుల దర్శనములను, తత్త్వమీమాంసలను అరేబియను లంతకు మున్నే తమ తత్త్వదర్శనములతో గలగలిపి, పశ్చిమఖండమున కందిచ్చిరి. ఈ కలగూరగంపనే క్రొత్త యచ్చులలో బోసి, యూరపు మరల భారతదేశమునకు దెచ్చియిచ్చినది. ఇట్లు సంఘటిల్లిన ప్రాక్ప్రతీచీసమాగమముచే భారతదేశరంగమున ప్రాత చాట లొక్కొక్కటే మాసిపోయి క్రొత్తలు పొడమిన వన్నచో నక్కజమేమి?

ఈ పరిణామమునకు గారణభూతు లైనవారిలో క్రైస్తవమిషనరీలు, అధ్యాపకులు ముఖ్యపాత్రధారులు. ఆదిలో నీ మిషనరీలు భారతీయులను క్రైస్తవుల నొనర్చుటయే పనిగా బెట్టుకొనిరి. వీరి ప్రచారముచే బ్రజలు విమత ప్రవిష్టులగుటకంటె స్వధర్మవిముఖులగుట అధికమయ్యెను. పైన వివరించినట్లు ఆర్థికముగా, రాజకీయముగా కార్యరంగము సిద్ధమైయున్నదిగాన, ఈ మిషనరీలచెంతకు విద్యా

ధ్యులై యేతెంచిన పడుచువాండ్రు వీరు బోధించిన పాశ్చాత్యవిజ్ఞానముచే ముగ్ధులై, స్వధర్మముపట్ల శ్రద్ధను గోల్పోయిరి. పాశ్చాత్యుల యాచారముల నవిచారితముగ ననుకరించి, అవలంబింపసాగిరి. వారిలో గొందఱు శ్రుతి మించి రాగమునగూడ బడిరి. భారతీయమెల్ల బనికి మాలినదని యెంచి, చిరాగతములైన స్వజాతిసంస్కార ములకు జేసేత నీళ్లువదలిన యీనాళ్ళలో ఎట్టి విపరీతములు పుట్టినను ఎవరు మాన్పగలరు ?

కాని, అవిచారితమగు నీ యంధానుకరణ మెన్నాళ్లని మనగలదు? పాశ్చాత్యసభ్యత సాధించిన విజయములచే దొలుత చకితులైన భారతీయులే, కొన్నాళ్ల కా వింత యొకింత ప్రాబడినంతనే, దాతలనాటి తలపుబుంతలకు మరల జొచ్చిరి. పురాతనమును, భారతీయుల కభిమానస్థానము నగు సభ్యత నొక్కపెట్టున జప్పగా నెవరు తుడిచిపెట్ట గలరు? పాశ్చాత్యదేశము లొండొంటితో గలహించి కొట్లాటలు చూచినకొలది భారతీయులకు మొదటిమోజు చల్లవడెను. పాశ్చాత్యసంస్కృతితో బరిచయ మధికమైన కొలది దాని లోపములు దేటపడజొచ్చెను. వారి సాంఘిక రాజనీతిసంస్థల పస నానాటికి దెల్లమై, వారి యాధిక్యము మఱుగువడసాగినది. పాశ్చాత్యులలో గొంద ఱుత్తమ సంస్కారులు ప్రాచ్యసంస్కృతికి క్రొత్త వ్యాఖ్యల నారం భించుటతో, నిన్నాళ్ళను బ్రతీచి ననుకరించు భారతీయులకు గనువిప్పయ్యెను. ప్రాచీప్రతీచులు రెంటిని ద్రాసులో నిడి, నిర్మమత్వముతో గొందఱు వాని వాసిని నిర్ణయింప దొర

కొనిరి. క్రమముగా చరిత్రలను బరిశోధించినకొలది రెండు దిక్కులకు వారపొరు లంతరించెను. దేశకాలభేదమే కాని మానవబుద్ధి ప్రపంచ మంతట నొక్కతీరే యని తెలిసి వచ్చెను. అవిచారితముగ ప్రతీచి నారాధించుట మాని భారతీయులు సవిమర్శముగ దానికి విలువగట్ట నారంభించిరి.

పడమటి దంతయు బంగార మనుకొనెడి తొలినాటి పొంగు క్రమముగా జల్లబడెనుగాని, భారతజాతి జీవన పట్టము నీలోపల చెఱపివైచి మరియు జల్లనాడెను. సనాతనములగు స్వధర్మములను మనవారు శంకించినందులకు గాదు - ప్రకరణమునుబట్టి యవి ప్రస్తుతములగునో, కాగో పరిశీలింపదగినదే- కాని, ఈ పరిశీలనముచే సంఘైక్యమునకు భంగమువాటిల్లినందుకు వగవవలసివచ్చినది. కాలాంతరము లందు మన సంస్కారమున మార్పులు పుట్టకపోలేదుగాని, ఆ మార్పులు క్రమపరిణామములు గావున దాని ఏకత్వ మునకు భంగము లేకపోయినది. యూరపుతోడి ఈ సంఘర్షణముచే సంఘ మంతయు మార్పునందక, సంఘ ములో నెవరో కొందరు పాశ్చాత్యధర్మము నవలంబించి, మన నేలపై నొక చిన్నయూరోపును నిర్మించిపెట్టిరి. తక్కిన సంఘ మంతయు బూర్వాచారమునే అంటిపెట్టుకొని యుండ నీ కొలదిమందిమాత్ర మైరోపీయసభ్యతకు దోసి లొగ్గి నిజధర్మాచారభ్రష్టు లైపోయిరి.

భారతీయసంఘ మిట్లు రెండు ముక్క లగుటకు, మెకాలే తెచ్చిపెట్టిన నూతనవిద్యాసంప్రదాయమే ముఖ్య కారణము. మన గ్రామజీవనమున కనురూపమై మన

వర్తకవాణిజ్యములకు, రాచకార్యములకు జాలిన విద్యా సంప్రదాయము మన కుండనేయున్నది. దేశాంతరములందలి విద్యాసంప్రదాయముల కది యెందును దీసిపోవునదికాదు. చిరాగతము, సర్వార్థసాధకము నగు నిట్టి సంప్రదాయమునకు మనల దూరులనొనర్చి, ఆంగ్లప్రభువులు మన కించుకయు నొఱగాని విద్యాపద్ధతి నంటగట్టిరి. భారతసంపదను హరించుటకై వారిట కేతెంచిరి. మన విద్య అందుల కక్కఱకురాదుగావున తమ పబ్బమును తొందరగా గడిపి కొనుటకై, మన తల కీవిద్యను జుట్టబెట్టిరి. మనచేతనే తమ కార్యమును జక్కబెట్టించుకొనిరి.

భారతదేశముతో వర్తకమొనర్చి బాగుపడవలెనను నాసయే బ్రిటను నిచ్చటికి దొలుత దోడ్తెచ్చినది. రాచరిక మబ్బినపిమ్మటగూడ చాలకాల మీవర్తకమే వారికి ప్రథమ ప్రయోజనముగావున వారి రాజనీతి అర్థనీతికి బరిచర్య చేయ సాగెను. తమకు భారతప్రజకు మధ్యవర్తిత్వము నెఱపి, భారతభాగ్యమును దమచేతి కందిచ్చుభారతీయులు వారికి గావలసివచ్చిరి. తాము ప్రవర్తింపజేసెడి రాజనీతి కనుగుణముగా, నిత్యవ్యవహారమున రాచకార్యములు చక్కబెట్టగల భారతీయులుగూడ వారికిగావలసివచ్చిరి. ఆంగ్లభాష నేర్చిన భారతీయు లీ యుభయకార్యములకు దక్షులగుదురు. కావున స్వప్రయోజనసిద్ధికై మనపాలకులు ఆంగ్లభాషాప్రధానమగు విద్యాసంప్రదాయమును మన కలవరచిరి. పురుషార్థదాయిని కాదగిన విద్య మన కా నాటినుండి ఆంగ్లభాషా పాండిత్య సంపాదనకుమాత్ర మక్కఱకువచ్చినది.

భాషాపాండిత్యప్రధానమగు నీవిద్యచే నానాటికి విద్యాపరమార్థమే మూలబడక తప్పదు. మనదేశమున మధ్యయుగమునాటికే శిల్పాదిసాంకేతిక విద్యాప్రచారము లేదు. శిల్పాచార్యులచెంతను, శిల్పిసంఘములందును కులవిద్య లభ్యసించు పద్ధతిగూడ నానాటికి వెనుకబట్టెను. భారతీయ పరిశ్రమలను, వాణిజ్యమును మన పాలకులు క్రమముగా మట్టుపెట్టదొడగిరిగాన, మనప్రజకీ వృత్తివిద్యలపట్ల అభిని వేశము సన్నగిలెను. భాషాపాండిత్యపు రుచిమరగి, మన వారు హస్తకౌశలమును గోల్పోవుచుండిరి. కృషిప్రధాన మగు మన యర్థనీతికి ఇంగ్లీషుభాషతో బనిలేదు. రాజో ద్యోగులను, కంపెనీగుమాస్తాలను శిక్షించుటకు బనికవచ్చు విద్యాపద్ధతి దొక దారియు, మన వ్యవసాయవాణిజ్యముల దింకొక దారియు నైపోయినది. తత్ఫలితముగా ప్రధాన పరిశ్రమయగు మన వ్యవసాయవృత్తి విద్యాహీనుల పాల బడిపోయినది. కర్షకపుత్రుడు చదివికొన్నచో వ్యవసాయ మునకు స్వస్తిచెప్పి రాజోద్యోగి యైపోవును. కర్షకులలో విద్యావంతులును, విద్యావంతులలో గర్షకులు మృగ్యులైరి. మన వృత్తికి, విద్యకు నిట్లు ఎడమొగము పెడమొగ మగుట సంపద్వినాశమునకు దారితీసెను. మన సంఘములో విద్యా వంతులు, విద్యాహీనులు నను ప్రమాదకరమగు క్రొత్త చీలిక యుదయించుట కిది కారణమై, మనకొంప దీసినది. భిన్నరాష్ట్రములకు, మతములకు నంతకుబూర్వమే యున్న స్పర్ధలకు ఈ నూతనవిభాగము తోడుపడి, నానాట విస్తరించి, మహానర్థహేతువగుచున్నది. ఇంతకు జదివికొన్నవారు,

చదివికొననివారు నను భేదమే తప్ప వీరిలో విద్యావంతు లెవరును గారు. ఈదేశమున వట్టి వ్రాతకోతల కెన్నడు విద్యాగౌరవము లేదు. అక్షరజ్ఞానహీనులయ్యు, పరంపరాగత మగు సంస్కారముచే మనవారు తొల్లి విద్యావంతు లనిపించుకొనిరి. వట్టి వ్రాతకోతలకు పూర్వమందే లేని గౌరవము ఇంటికి జ్యేష్టాదేవియు, పరులకు లక్ష్మీదేవియు నగు నేటి ఇంగ్లీషుచదువున కెట్లు లభ్యమగును? భారత ప్రయోజనములకు కొఱగాని నేటిచదువు దేశవినాశన మంత్రము కాకతీఱదు.

పాశ్చాత్యగురుత్వము నంగీకరించిన యీ విద్యావంతులకు బ్రదుకుదెరువు బ్రిటిషు ప్రభుత్వముతో డనే యున్నది. వ్యాపారక్షేత్రమున జక్కని రక్షి యున్నను, అచట వసతులు తక్కువ, యొత్తిడి యెక్కువ. కావున రాజసేవను మించిన బ్రదుకుదెరువు మఱొక్కటి లేదు. అది యేనుగుపాడి. అందు నిలుకడకు నిలుకడయు నుండును. జీవికకై కొట్టుమిట్టాడు నితరుల దేవులాటతో బోల్చిచూచి నచో, రాజసేవకులది సుఖజీవనమే యనిపించుచుండును. వారి కీభాగ్యమును బట్టించిన దాంగ్లభాషాపాండిత్యమే కాని శీలసంపదయు, బ్రజ్ఞాప్రకర్షయును గావు. ఆపాటి భాషా పాండితి సులభసాధ్యమే కాని అది యేమి బ్రహ్మవిద్య కాదు. ఈ విధముగా నాంగ్లభాషాప్రవిష్టులైన సామాన్యగృహస్థుల సంఖ్య క్రిందటిశతాబ్దిలో విపరీతముగా బెరిగిపోయినది. ఈ విపరీతవృద్ధిఫలితములను ముందుముందు వివరింతును. దీనిచే నొదవిన యొక యనర్థమునుమాత్ర మిచట చేర్కొని

ప్రకృతము ననుసరింతును. ఆంగ్లవిద్యనేర్చిన యీ మధ్య శ్రేణి సంసారులసంఖ్య నానాటికి పెరుగుచున్నదేశాని వీ రాశించెడి యుద్యోగముల సంఖ్య అల్పమై యున్నది. ఉద్యోగముల సంఖ్యకు. వాని కైగబడువారి సంఖ్యకు నేర్పడిన యీ వ్యత్యయమే నేడు భిన్నమతములకు, రాష్ట్రములకు మధ్య స్పర్థను, కడుప్రమంటను బుట్టించుచున్నది.

ఈ చదువు నేర్చినవా రందఱు గాలక్రమమున స్వధర్మదూరులై పోవుట ఇంతకుమించిన యనర్థము. చదివినవా రందఱును బల్లెలనుండి పట్టనములకు జేరి, చిరాగతమగు స్వస్థానవేషభాషాభిమానమును గోల్పోవ జొచ్చిరి. పల్లెలలోని కర్షకప్రజాకోటికి క్రొత్తనాగరకు లీ కారణమున దూరులగుటతో పల్లెలకు, బట్టణములకు సంబంధము తెగిపోయినది. పల్లెల భాగ్యము తరలిపోవుట యే కాని, నగరముల భాగ్యము తదనుగుణముగా వృద్ధియగుట లేదు. పల్లెలకు, నగరములకు సంబంధములు, రాకపోకలు తగ్గుటతో నెవరిభావ వారిదై, ఒకరి కష్టసుఖము లొకరికి గాకుండబోయినవి.

ఈ క్రొత్త చదువరు లందఱు భారతసంప్రదాయము లందు బెరిగినవారు కారు. వీరిది పడమటిచూపు. పడమటి చూపును గాదు; దాని ఆభాసమాత్రమే. లంగరునుండి విడివడిన పడవలవలె నిలుకడమాలిన వీరిక వాచాటతయు, కయ్యమునకు గాల్ద్రివ్వుటయు నలవడినవి. పూర్వము భారతప్రజానీకము సమష్టిభావబంధురమై యుండెడిది ; కావుననే దైవికరాజకములగు విపర్యయము లన్నిటిని వారు

గజచి గట్టెక్కిరి. నేటికిని జానపదులకు చదువుసంధ్యలు లేకున్నను, ఆచారవిమూఢత్వము, పామరత్వము వారిని విడువకున్నను ఈ సమష్టిభావ మింకను నశించిపోలేదు. ఈ యాచారస్థిరత వారికి అచలత్వమును సంపాదించి పెట్టినది. ఆ యచలత్వము కష్టసహిష్ణుత కేకాని పురోగమన మునకు గాకుండబోయినది.

భారతదేశమున నేడి ట్లొకవంక స్వస్థానలబ్ధమగు పుష్టి యుండియు, పురుషకారహీనమగు పామరలోకము వసించుచున్నది. జిజ్ఞాసువులు, నస్థిరులు, నాతురులు నగు విద్యావంతు లింకొకవంక స్వప్రజాదూరులై, భారతజీవన ప్రవాహమున నోడకొయ్యలవలె దేలియాడుచున్నారు. ముందున కేగవలయునని కోరికయున్నదిగాని విఘ్నవికృతు లను దాటిపోదగిన పిండిశక్తి లేదు వీరికి. ప్రజాకోటియు, వీరును జేతులు గలిపినచో ఒండొరుల లోపములు చక్క బడును. మఱి నేటి విద్యాపద్ధతి ఉభయుల నట్లు గ్రుచ్చి యెత్తుటకు మారుగా ఒకరి కొకరిని దూరమొనర్చుచున్నది.

3

దేశప్రయుక్త జాతీయత

బ్రిటిషువర్తకనీతితోపాటు వారిజాత్యభిమానముగూడ నిటకేతెంచెను. తొలినాళ్ళలో నిచటికి వచ్చిన ఐరోపీయులు భారతీయులతో గలిపికోలుగా నుండెడివారు. క్రమముగా నదియెల్ల పోయి, శరీరములు దగ్గరగా నున్నను ఉభయ జాతులకు మనస్సులు దూరమగుటచే, పరస్పరము సంబంధము

తెగిపోయినది. ఇంగ్లండు ఒకవంక నీదేశములో రాకపోకల సౌకర్యము లొనర్చుచుండెనేకాని ఆంగ్లేయులుమాత్రము భారతీయము నంతటిని దూరముగా బరిహరింపసాగిరి. వారిట్లు ముడుచుకొనిపోవుచున్నకొలది భారతప్రజయు వారికి దవ్వైపోవుచుండెను.

ఆదిలో వచ్చిన ఐరోపీయులు భారతీయతకై ప్రాకులాడెడివారు. అట్లే కొందరు భారతీయులుగూడ బ్రిటిషు మోహమున బడి ఆదెసకు ప్రాలుచుండెడివారు. క్రమముగా బ్రిటిషుప్రజ, దూరముగా, దానొకతెగవలె మడిగట్టుకొనియుండసాగెను. వెంటనే భారతీయులుగూడ బ్రిటిషువాడు సోకకుండ మెలగజొచ్చిరి. తన యింట నొంటరిగా దినుచున్నపుడుగూడ నాంగ్లేయుడు విందుకేగుచున్నట్లు సింగారించుకొనునని భారతీయులును, భారతీయు లింద్రియములను నిగ్రహించి బొందితో కైలాసమేగుదురని ఆంగ్లేయులు నొకరినిగూర్చి యొకరు విపరీతముగా జెప్పికొనసాగిరి. పరచింత యొకరికి, ఇహచింత యొకరికి ప్రధానమనుకొనుట పరిపాటి యయ్యెను. మాది ప్రత్యేకజాతి యనెడి అభిమానము బ్రిటిషర్లకు బెరిగినకొలది, తాము ప్రత్యేకజాతి యని భారతీయులకును అభిమానము ముదిరిపోయెను.

బ్రిటిషుజాతియు, దత్సంస్కృతియు సాటిలేని వనెడి యహంకృతియే భారతజాతి స్వర్గమునుండి దిగివచ్చిన దనెడి యభిమానమునకు గారణమయ్యెను. బ్రిటిషురాజతంత్రమే మన సంపద్వినాశమునకు గారణమని పూర్తిగా తెలిసి

కొన్నను స్వదేశముపై నభిమానము భారతీయులకు బుట్టు కొనివచ్చెను. భారతీయ మెల్ల బనికిమాలిన దనెడి తొంటి భావము పోయి, మనది యంతయు మేలిమిబంగార మనెడి మూఢభక్తి జనించెను. భారతీయము లనెడి దురభిమానము కొలది ప్రాతవాని నెల్ల ద్రవ్వి, తలకెత్తుకొనుటతోనే సరిపోవు చున్నదిగాని మన కింకను యథార్థమైన పునరుజ్జీవనము (Renaissance) లభింపకున్నది. రాజనీతిని, మతమును, సాంఘికమూఢాచారములను గ్రుచ్చియెత్తెడి యీ జాతీయ తాభిమానము శాస్త్రబుద్ధులకు రిచ్చపాటొదవించుచుండును. పాశ్చాత్యులచెంత మనము నేర్చిన యీ జాతీయతాభి మానము తుదకు పాశ్చాత్యమైన సర్వముపై రోతపుట్టించు టకు గారణమైనది. పాశ్చాత్యానుకరణమే సర్వార్థసాధక మనుకొనుట వెనుకబట్టి, పడమటిదెల్ల బనికిమాలినదై పోయి నది. ప్రధానవిషయములపట్ల నశ్రద్ధయు, అప్రధానములగు బాహ్యవిషయములపట్ల శ్రద్ధయు బ్రబలినవి.

పరభూముల నాక్రమించి, సామ్రాజ్యములు నెల కొల్పెడి ధనమూలవాణిజ్యమే జాతీయతాభిమానమును గూడ బెంచును. ఉత్పత్తిసాధనములు వ్యక్తులకు హస్త గతములగుటయే ధనమూలవాణిజ్యమునకు బ్రాతిపదిక. వ్యక్తివ్యాపారమున వస్తూత్పత్తి లాభముకొఱకే కాని ప్రజ కుపకరించుటకు గాదు. లాభదృష్టి ఉత్పత్తిని పెంచు చుండును. ఉత్పత్తి పెరిగినకొలది దానిని విడుదలచేసికొను మార్గము లరయవలసియుండును. విడుదలకొఱకై సర్వదేశ విపణులు గుత్తకు గైకొనవలసియుండును. వ్యాపారము నిక్కు

గుత్తగొనుటకై పరదేశముల నాక్రమించి సామ్రాజ్యములు నెలకొల్పవలసివచ్చును. ఈ గుత్తివ్యాపారమువలని లాభమంతయు పెట్టుబడిపెట్టిన ధనికులకే చేరును. ఇట్లు విపరీత లాభము లనుభవించుచున్న ధనికులయెడ నిర్ధనుల కీసు పొడమకుండ జేయుటకై, మన దేశము, మన జాతి యను అభిమానమును బుట్టించి వారి కనుగప్పవలసియుండును. ఐరోపీయజాతులలో నీవిధముగా బుట్టుకొనివచ్చిన జాత్యభిమాన మాయాజాతులలో నున్న అంతరద్వేషము లోరు తెరుగకుండ గప్పిపుచ్చును. ఈ జాత్యభిమానప్రచారమున ఆంగ్లేయుల దండవేసిన చేయి. భారతప్రసారణమున నీ జాతీయతాప్రచారము విస్తారములను దెచ్చిపెట్టెను.

భారతచరిత్రమును బరికించిచూచినమేని మొదటినుండియు ఏకత్వసాధన కన్పించుచునేయుండును. ఈ యేకత్వలక్ష్యమే ఆదికాలమున భిన్నజాతులను, సంస్కృతులను చాతుర్వర్ణ్య వ్యవస్థక్రిందికి గొనితెచ్చినది. జాతిభేదములను, దేశభేదములను అతిక్రమించెడి ఏకధర్మము నట్లు సాధింపనేర్చిరి. దేశ మంతటిని ఏకచ్ఛత్రముక్రిందికి గొనిరావలెనన్న యత్నములు జరగినను, దేశవిస్తారతయు, రాకపోకల సౌకర్యములు లేమియు నందులకు భంజకములయ్యెను. తత్ఫలితముగా దేశకాలానుగుణమైన కృషిప్రధానార్థవ్యవస్థ యేర్పడినది. ఆ వ్యవస్థనుండి సర్వకార్యదక్షమైన గ్రామ పాలనము, నిస్పమానమైన పంచాయతీయు బొడమినవి. కాగా, భాషాసాహిత్యములలో, ఆచారసంప్రదాయములలో, కళలలో, ధర్మమీమాంసలలో ఐక్యము కుదిరినదేశాని

ఏకచ్ఛత్రితమైన రాచరికము నెలకొన్నది గాదు.

ఇంచుకంత మార్పు లటనట గోచరించినను మధ్యయుగభారతముగూడ దీనికి బునరుక్తిప్రాయమే. ఏకచ్ఛత్రము కొఱకై యత్నము లానాడును జరగినవి. పూర్వపు చాతుర్వర్ణ్యము వృత్తివిభజనగా మారినది. ఆచారములును మార్పు జెందినవి. కళలలో క్రొత్తరీతులు పొడమి క్రొత్త యేకత్వమును సాధించినవి. వేషభాషలు, సంప్రదాయములు మాఱిపోయినవి. ధర్మభేదములు, తత్త్వవిచారణవివాదలు నూతనసమన్వయ మందినవి. భారతజీవనప్రవాహమునకు కోటు దగిలి, క్రొత్తచైతన్య ముదయించినది. ఏకత్వలక్ష్యము మాత్రము పూర్ణసిద్ధి నందినదికాదు. సంస్కారసమ్మిశ్రణము జరగినదిగాని ప్రజాకోటులు దానిలో కరగిపోలేదు. భిన్న తత్త్వములను గూర్చిపట్టుటయే యైనదిగాని పరస్పర మవి మగ్నత చెందినవి కావు.

భౌగోళికదృష్ట్యా భారత మంతయు నేకఖండము. అయ్యు ఏకచ్ఛత్రముక్రింద దాని నిముడ్చుట దుర్ఘట మయ్యెను. ఏకపాలనము లభించినపు డెల్ల దేశములోపలను, వెలుపలను శాంతి లభించుచునేయుండెను. దేశమును విభజించి, స్వతంత్రరాజ్యములు నెలకొల్పు యత్నము లన్నియు భగ్నమైనవి. ప్రకృతిసిద్ధములైన యెల్లలను బెంచు యత్నములకు నట్టిగతియే పట్టినది. ఒకప్పుడు దేశము బహుధా విభక్తమగుటయు, మఱొకప్పుడు హద్దులుమీఱి పెరుగ జూచుటయు నను నీ రెండవస్థలమధ్య భారతదేశచరిత్ర మూగులాడినది. దేశకాలధర్మములు రెండు నేకీభవించినపు

డెల్ల ఊగులాటకు దక్కి శాంతిననుభవించినది.

రాకపోకల అసౌకర్యము దేశ కాలధర్మములను వశీకరించుటకు మున్ను అడ్డువచ్చినది. నేడు రైళ్లవలన దేశమునందలి దూరవిభాగములు చేరువకు వచ్చినవి. దేశమంతటిని రైళ్లు ఒక్క యినుపకట్టున బంధించినవి. మోటారుబండ్లు రైలుబండ్లకు దోహదమైనవి. నేడు ఆకాశయానములు వచ్చి, దూరములను మొదలే మ్రింగివేసినవి. ఈ కార్యమునే పోస్టు టెలిగ్రాఫు టెలిఫోనులు మఱొకవిధముగా జక్కబెట్టినవి. ఈవిధముగా దేశకాలధర్మములు నేడు ఒక్క త్రాసున దూగుచున్నవి.

భారతదేశచరిత్రమున, ఈనాటికి, ఏకపరిపాలనానుకూల్యమేర్పడినది. ఆంగ్లేయులాక్రమించుటచే నొదవినదిగా దీయానుకూల్యము. దేశకాలధర్మములను వశీకరించిన నేటి భౌతికశాస్త్రజ్ఞానమే లేకున్నచో బ్రిటను చేయగలిగినది లేదు. బ్రిటిషుపాలకులుగూడ తొల్లిటి ప్రభువులతో పాటే అయ్యెడివారు. ఈ నూతనసౌకర్యములు వారికి తమ దేశముతో సంబంధము తెగిపోకుండ నిలిపిపెట్టినవి. ఇంతదూరమున, బరదేశమందున్నను, వారికి తమభూమియందున్నట్లె యుండెను. కావున వారిచటి ప్రజతో గలసిమెలసిపోక విడిగా నుండ నేర్చిరి. అందువలననే రాజ్యపాలనాధికారమును తమ హస్తములందు కేంద్రీకృతమొనర్పగల్గిరి. పూర్వప్రభువులు తమ కందుబాటులో నున్న మేరనే ప్రభుత నెరపిరి. నేడట్లుగాదు. ఒక్కచో గూరుచుండియే ప్రభుత్వయంత్రము నేల నాల్గుచెరగులను శాసింప

జాలును. ఎంతటి విదూరభూముల నైనను నందుబాటునకు దెచ్చు నాధునికశాస్త్రపరికరములచే నేము భారతభూపాలనము నేకముచేయుటకు, చేయగల్గుటకు గారణములు, సాధనములు నయ్యెను. రాజ్యతంత్రమునగూడ భారతమునకు నేడిట్టి యైక్యము లభించుటచే ఏకజాతీయతగూడ మేల్కొనగల్గినది.

భారతదేశస్థు లెల్లరు నేకజాతి యను భావము మున్నెన్నడు లేదు. ఏకసంస్కృతివలన నేర్పడిన ఐక్యమే కాని ఏకపాలనముచే జనించు నేకీభావము మున్నెఱుగము. తొల్లి మన కీయాధునికయంత్రపరికరములును లేవు; నేటి ఏకజాతీయతాభిమానములు ఆనాటికి లోకమున బొటమరిగి యును లేదు. ధనమూలవాణిజ్యముతో బుట్టుకొనివచ్చిన వీయభిమానములు. ఆ లాభసాటివ్యాపారము మన దేశమున పూర్ణావతారము దాల్చుటకు గాల మింకను బక్వము గావలయును.

ఈ యేకజాతీయతాభావముచే భారతచైతన్యమున, ముఖ్యముగా విద్యాధికులగు పడుచువాండ్ర హృదయమున మథన మారంభమయ్యెను. లక్కవంటి వారి మనస్సులం దేనూతనభావమైన నట్టె ముద్రితమగును. సంసారబాధ్యతలు తలపై బడినపిమ్మటగాని సంఘయంత్రమున వారు చిక్కుకొనిపోరు. పాశ్చాత్యదేశచరిత్రములను బఠించి, ఏక జాతిప్రభుత్వముచే ఆదేశముల కంతటి యున్నతిని, వైభవమును సమకూర్చెనని మన పడుచువాండ్రు గ్రహించిరి. అట్టి ఏకజాతిప్రభుత్వము మన కెన్నడు లభించునా యని వా రువ్విళులూరజొచ్చిరి.

పాశ్చాత్యభావప్రచారమువలననే మనకు ప్రజాతంత్రముపై నభిమానముగూడ బలపడినది. ప్రజాతంత్రము మనకు క్రొత్తయని కాదు. ప్రజాతంత్రితమైన తొల్లిటి మన గ్రామపాలనము జగద్విదితమే. మన వర్ణవ్యవస్థగూడ ప్రజాతంత్రచోదితమే. వృత్తివిభజనచే పురుషునకు సంఘము నందు వ్యక్తికాముకత్వ ప్రయోజకత్వములకు వీలుకల్పించిరి. కాని కాలక్రమమున వర్ణము వృత్తిచేగాక జన్మముచే ప్రయుక్తమైపోయినది. ఇస్లాం మీ దేశమునకు రాకమున్నె బౌద్ధమతి మీ వర్ణదుర్గముపై గొడ్డలిపెట్టు పెట్టినది. బౌద్ధము దానిని రూపుమాపలేకపోయినను తన ముద్రను వేసిపోవుటచే సంఘవ్యవస్థ మార్పుచెందినది. ఆ మార్పు ముఖ్యముగా నీశాన్యభారతమున స్పష్టముగా నిలిచియున్నది.

ఇస్లాముధర్మము వచ్చినపిమ్మట భారతజాతి మూలము వంట నిలబాఱుటచే నిచటి సంఘవ్యవస్థగూడ తాఱుమాఱైనది. ఉత్తరభారత మంతటను ఈమార్పు జనించినది గాని, బౌద్ధధర్మప్రచారముచే నంతకుమున్నె ఈశాన్యభారతమున బట్టుసడలియున్న సంఘవ్యవస్థపై ఇస్లాముధర్మము సర్వేరుపై బండివలె సాగిపోయి, అద్భుతమైన విజయమును సాధించినది.

అప్పటికిని ప్రజాతంత్రమున కీదేశమున బాగుగా పట్టుచిక్కలేదు. నిర్గుణమైన సర్వాత్మభావమును ధ్యానించెడి భారతమున జీవాత్మయగు పురుషునకు ప్రాధాన్యములేదు. భారతీయ తత్త్వమీమాంసలకు, ధర్మములకు, కళలకు, అన్నిటికిగూడ జీవాత్మను బరమాత్మయం దనుసంధించుటయే

లక్ష్యమైపోయినదిగాన సంఘమందలి వ్యత్యాసములు వానికి బట్టవు. పరమాత్మకీ జీవాత్మభావము నే నుండి వెళ్లి పోవునదిగాన ఇచటి అనిత్య కష్టనిష్ఠురములు దానిని బాధింపవు. భారతీయచిత్రలేఖనమునగూడ వ్యక్తిసామాన్యమును చిత్రింతురేకాని విశిష్టవ్యక్తిలక్షణములను చిత్రింపకుండుట కిదియే హేతువు. మానవరూపచిత్రణముగూడ జాతిమాత్ర ప్రకారకమేగాని విశేషలక్షణసంపన్నము గాదు. భారతీయ తత్వశాస్త్రము విశేషమును సామాన్యమునకు వికృతి మాత్రముగా నంగీకరించును. కాగా, భారతీయదృష్టియందు జాతికేకాని వ్యక్తికి ప్రాధాన్యము లేదని ఫలితార్థము.

జీవవిశేషములపట్ల భారతీయులలో నెలకొన్న యీ యనాదరమే భౌతికశాస్త్రదృష్టి నిచట వికసింపనిచ్చినది గాను. భారతదేశమున అమేయప్రతిభావంతులు, సత్యద్రష్టలు జనించినమాట నిజము. ఆధునిక భౌతికశాస్త్ర సిద్ధాంతములుగూడ వారి ప్రతిభాదర్పణమున నీడలీనినవి. అయ్యు, నేటి భౌతికశాస్త్రదృష్టియు, మర్యాదయు నిచటి వారి కలవడినవి కావు. వ్యక్తిపట్ల అనాదరమే దీనికి కారణము. వ్యక్తికి ప్రాధాన్యము లేనినాడు ప్రజాతంత్రము నుండజాలదు. కావున భారతదేశమున ప్రజాతంత్రము పెంపొందినది కాదు. పల్లెలలో, ప్రజల పరస్పరానుబంధముల మధ్య నిర్గుణవిచార మొకింత సగుణమగునుగాన ప్రజాతంత్రమున కచట చోటుదొరకినది. ప్రత్యక్షమగు నట్టి దృఢానుబంధములు లేనిచోట ప్రజాతంత్రము లక్ష్యమాత్రమైపోయినది.

సర్వతంత్ర స్వతంత్రులైన సమ్రాట్టుల యేలుబడి యందుగూడ పల్లెలలో ప్రజాతంత్రమునకు భంగమువాటిల్లినది కాదు. దేశవిస్తృతియే పల్లెల స్వతంత్రతను గాపాడినది. స్థానికముగా బ్రజ లనుభవించు ఈ స్వతంత్రత సామ్రాట్టుల కభిమతమైనను గాకున్నను ఉపేక్షిత మగుచువచ్చెను. అట్టి స్వతంత్రతకు, సామ్రాజ్యమునకు విరోధ మేర్పడినప్పుడు సుశిక్షితములగు సామ్రాజ్యసేనలు సుసంఘటితములుగాని ప్రజాభిమతమును నిర్జించుటయే జరగుచుండెను. కావున సువ్యవస్థితమైన ప్రజాతంత్రము పాశ్చాత్యులు పెట్టిన భిక్షయే. భూతపంచకవశీకృతిగూడ వారిలోనే మనకు ప్రాప్తించినది. తన్మూలమున రాకపోకలు సులభమైనవి. ప్రజాతంత్రము రూపుదాల్చసాగెను. ముద్రణయంత్రముల వలన, ఆవల బస్సులకాలమున సమతాభావము వచ్చినది, జనపదములను చుట్టుముట్టెను.

4

వైరుధ్యము

నిరాకృతములై పోవుచున్న చిరాగతసంఘవ్యవస్థలు, నూతనాగతములై మరిపించుచున్న పాశ్చాత్యసభ్యతా వ్యవస్థలు చెరియొక దెసకు లాగుచుండ మన నూతన జాతీయత ఆ రెంటిమధ్య నూగిసలాడజొచ్చెను. ఈ డోలాందోళనచే గలిగిన సంశయాత్మత యువజనమున నెక్కువగా నలమికొన్నది. మన మిట్లు త్రొక్కులాట పడుచుండగనే లోక మప్పుడే జాతీయతావాదమును దాటి ముందునకు

సాగిపోవుచుండెను. ఐరోపీయసభ్యత ఒక్కటొక్కటిగా దాటుకొనుచువచ్చిన దశాంతరము లన్నియు మనల నొక్కసారిగా ముట్టడించినవి. మఘలో పుట్టి పుబ్బలో మాడిన మన ధనమూలవాణిజ్యమువలెనే మనజాతీయతయు, ప్రజాతంత్రమునుగూడ బాలారిష్టమువాత బడుచున్నవి. సంఘసమష్టివ్యవస్థ అప్పుడే మనపై వచ్చిపడినది.

ధనమూలవాణిజ్యము ముదిరి, ప్రపంచవ్యాపారము గుత్తగొనజూచినది. గుత్తవ్యాపారముతో లాభముల పాలుపంపుల చిక్కులు బయలుదేరినవి. ప్రాచీనగ్రామజీవనమున అర్థవ్యవస్థ కిన్ని చిక్కులు లేవు. పొలముపాటు తండ్రిది, ఇంటిపాటు తల్లిది. బిడ్డలీయుభయులకు జేదోడు. ఇట్లు వ్యవస్థితమైన కుటుంబమే సంఘమునకు సూక్ష్మరూపము. ఒకొక్క వృత్తినే నమ్ముకొని, కుశలత్వము సంపాదించిన కుటుంబము లన్నియు కులములు, గ్రామములుగా స్థిరపడును. ఎప్పటి కుటుంబవ్యవస్థయో ఆ కులమును, గ్రామమును పాలించుచుండును. వర్తకవ్యాపారములు ప్రబలినపుడీ కులములలో బరస్పరాశ్రయత్వము, ఏకత్వము బొడచూపును.

మొదటి ఐరోపాయుద్ధముతో ఆధునికసంస్కృతి మూలమునకే మోసము వచ్చినది. ధనమూలవాణిజ్యమునకు, జాతీయతకు గల సహజవైరుధ్య మీయుద్ధముచే బైటబడినది. కుశాగ్రబుద్ధుల భావనావీథులలో నూతనాశయములు వెలుగజొచ్చినవి. రష్యాలో సంఘటిల్లిన సాంఘికవిప్లవముచే మానవుని చిరవిశ్వాసములు, ధర్మములు, నాచారములు నొకటివేళ్ళతో గదలబారెను. ఆ విప్లవముచే

సంఘవ్యవస్థ లెట్లు పరిణమించునో చెప్పజాలము. సొంత ఆస్తులకు, లాభసాటి బేరములకు ముప్పు వచ్చినది. ఏ యార్థిక వ్యవస్థయు వీని నామోదించు పాకము తప్పిపోయినది. గుత్తవ్యాపారమునకుగూడ నూరేండ్లు నిండినవి. దానివలన ప్రాప్తించు లాభమును వ్యష్టులు దిగమ్రింగుటకు బదులుగా, సంఘశ్రేయమునకు దానిని వినియోగించవలసి వచ్చుచున్నది.

యువజనులు ధనమూలవాణిజ్యముపై పెట్టికొన్న యాస లన్నియు నా మొదటియుద్ధముతోనే మట్టిపాలైనవి. నిర్వ్యాపారత్వమును, క్షుద్బాధను దెచ్చిపెట్టిన ఆ యర్థ వ్యవస్థపై రోతజనించెను. భారతభూమిలో దలయెత్తిన ధనమూలవాణిజ్యము పూర్ణముగా వికసింపనులేదు; విశుద్ధమును గాదు. తత్ఫలితముగా మధ్యతరగతిసంసారులు బాగుపడుచున్నను, ఆ బాగునందు గూడ వృద్ధియు, నిలుకడయు గన్పించకుండెను. విద్యార్థి బాహుళ్య మీ మధ్యతరగతి నుండి బయలుదేరిన దేకాన, ఎప్పటికప్పుడు నిర్వ్యాపారభీతి వారిని వెన్నాడుచుండెను.

తమ సంపదకు గాలము సమీపించె నని మధ్యరకపు సంసారు లందఱికి దెలిసివచ్చినది. ఈ దేశమునందు వారి యవస్థ మఱియు శోచ్యమైపోయెను. ఇతర దేశములలో ధనమూలవాణిజ్యముచే మధ్యతరగతివారికి సంఘమునందు గొంత నిలుకడయేనియు జిక్కినది. ఇచటివారి కదియు నంతంతమాత్రమే యయ్యెను. ఇచటి యర్థతంత్ర రాజతంత్రములను జేజిక్కించుకొని కూరుచుండిన బ్రిటిషు పాలకులు మన పెట్టుబడివ్యాపారమున కడ్డుదగులుచుండు

టచే నది చక్కగా సాగినది కాదు. అట్లయ్యు, క్రింది తరగతులనుండి మధ్యతరగతి కెగబ్రాకుటమాత్ర మధిక మయ్యెను. అట్లు విస్తరించిన మధ్యతరగతిచే మన యర్థ వ్యవస్థకు దలబరు వెక్కువైనది. పైకెగబ్రాకినవారు మరల క్రిందికిదిగి, తొల్లిటి పాదుపరిసంసారములు సాగింపనోల్లరు. ఇంకను బైకిపోవుదమన్న, వేయివిఘ్నము లెదురైనవి. ఇక నేమున్నది? ఆ త్రిశంకుస్వర్గము నిరాశ్రయాతకు, నసం తృప్తికి నిలయమైనది.

ఆ యీ సందర్భములచే పడుచువాండ్రు హతాశులు, నారంభహీనులు గాదొడగిరి. అందఱికి సమానావకాశ ములను గల్పించి, న్యాయముగూర్తునని సమతామతము వారిని జేరబిలుచుచున్నది. తమ్మావరించియున్న సందర్భ ములను బరికించినచో, ఆ సమతాధర్మమునకు, వీనికి నేడ కేడ యనిపించుచున్నది. ప్రస్తుతావస్థకు, ఆ విదూరా శయమునకు గన్పించు విరోధమును బరిష్కరించుటకు శక్తి చాలకున్నది. కావున యువకబాహుళ్యము నిస్పృహాకు, నిష్క్రియత్వమునకు వశమై, జేలతనమును భజించి, వాచా టమై పోవుచుండెను. పురుషకార మే కొందఱిలోనో యుద్దీ పించుచున్నది. ఇట్లు సంకీర్ణము, నపూర్వము నగు భావపరం పరలో దేలియాడుచున్న నేటి యువభారతమును ఏక జాతీయతాసమతాధర్మము లొకదిక్కునను, లక్ష్యహీనతా నిస్పృహ లొకదిక్కునను ఉయ్యెలలూపుచున్నవి.

ఫదనైన క్షేత్రమున బడిన విత్తనములవలె నీ యసం తుష్టియు, నస్థిరత్వమును దేశ మంతట నల్లుకొనిపోయెను

గాని, క్రొన్నాళ్ళపాటవి నేలలోనే డాగియుండెను. పాశ్చాత్య విద్యయే సర్వార్థసాధకమని క్రొన్నాళ్లు కనులుమూసికొని దాని నారాధించితిమి. ఆరాధకులసంఖ్య పెరిగినకొలది ఆ భ్రాంతి తొలగిపోయినది. ఆంగ్లము నభ్యసించినవా రందఱను భరించి, సంపదనిచ్చుటకు జాలినంత ఆర్థికవసతి దేశమున లేదని స్పష్టమైనది. ఆర్థికవ్యవస్థను మార్చెద మన్న నన్నియు నాటంకములే. మన కనులముందరనే చల్ల చల్లగా నాశనమైపోయిన మన పరిశ్రమ లపుడు జ్ఞప్తికి దగులసాగెను. ఆంగ్లభాష నేర్చిన నిర్వ్యాపారుల సంఖ్య పెరిగిపోవుచున్న దొకవంక. వ్యవసాయవృత్తిలో నప్పటికే యొత్తిడి ప్రబలిపోవుటచే క్రొత్తవారి నిక నది భరింప జాలదు. వ్యాధిలక్షణము లీరీతిగా నప్పటికి బైటబడెను.

దేశమి ట్లొకవంక నిష్ఫచ్చరమునకు నిలయమగుచు న్నపుడే సుఖానుభవ (Standard of Living) మధికము గావలయు ననుకోరికకూడ దలయెత్తినది. చారిత్రక దృష్ట్యా చూచినచో నిది యుక్తమేయని తల్లము కాగలదు. ఐరోపీయధనమూలవాణిజ్యము మన దేశమున నడుగు బెట్టినప్పటి కప్పుడే విజయయాత్ర కారంభించినది. భారత దేశమున దానికి గుదిరిన యానుకూల్యము, దొరకిన దోహదము మనకు ప్రస్తుతములు గావు. అర్థనీతిరాజనీతుల పరస్పరసంబంధముగూడ ప్రస్తుతముగాదు. ఇంగ్లండును భారతభూమికి గొనితెచ్చిన అర్థనీతిప్రాబల్యమే దాని కిచట అధికారపట్టముగూడ కట్టిపెట్టినదనుటయే మనకు ప్రస్తుతము.

భారతపరిశ్రమలకు శైశవావస్థ గడవకమున్నే, పాశ్చాత్యుల ధనమూలవాణిజ్య మాక్రొన్న పెనుభూతము వలె నెమరైనది. వ్యవసాయవృత్తికి దోడుగా బయలు దేరిన పరిశ్రమల నది నాశనమొనర్చి, భారతము నెప్పటి గ్రామజీవనమునకే మరలించినది. వ్యవసాయవృత్తి కిట్లు మరలించుటకు దోడుగా బలాత్కృతశాంతినిగూడ నీదేశ మున ఆంగ్లపాలకులు నెలకొల్పిరి. అప్పటికే యున్నచిక్కుల కంతట క్రొత్తచిక్కులు జతయైనవి. దేశములో నానాటికి ప్రజ పెరుగుటయు, సంపద తరుగుటయు దటస్థించెను. భూమి మాత్ర మెందఱినని భరించగలదు? వ్యవస్థాహీనమగు ననాగరికప్రజవలె, భూమిపైననే జీవింపుమని భారత సభ్యతను వెనుకమొగము పట్టించినట్లయినది. మఱి పాశ్చాత్యసభ్యతతో నేదవిన సంపర్కముచే క్రొత్తలోక మును, అనంతైశ్వర్యమును కనులయెదుట మెఱసిపోవు చున్నవి. వానిని జూచినకొలది తహతహయు, సంతప్తాపము జనించుచుండెను. పాశ్చాత్యుల యైశ్వర్యమును గనులార గాంచి, నానాటికి నిస్సారమగుచున్న తమ భూమిని గాంచి నపుడు కడుపు దఱిగికొనిపోజొచ్చెను. రాకపోకల సౌకర్యము లింతలో ప్రబలినవి. తొల్లిటి సంఘవ్యవస్థ తారుమారైనది. కావున నీ యసంతృప్తి దేశ మంతట వ్యాపించి వేరుదన్ని కొన్నది. అంతట క్రొత్త యాలోచన లుద్భవించెను.

పాశ్చాత్యములైన నూతనభావములతో పాటుగా దారిద్ర్యముగూడ భారతభూమి నలమికొనుటవలననే ఈ యసంతృప్తిబీజములు నాటుకొన్నవి. రాకపోకలు సుకర

ములై, ఈ బీజము లంతటను వ్యాపించి వేసూనెను. భారతీయార్థికవ్యవస్థ తన యిచ్ఛపై మార్పుచెందను స్వార్థముల నాంగ్లేయు లరికట్టుటచే నా దుర్భరావస్థ యింకను విషమించెను. మొగలాయిప్రభువుల నిరమాన్యపద్ధతిని కాలక్రమమున నంతరించనిచ్చినచో భారతమున ధనమూలవాణిజ్య మవతరించి విస్తరించెడిది. పాశ్చాత్యధనమూలవాణిజ్య మిచటికి వచ్చునాటి కచట నున్న ప్రాతివ్యవస్థల నది మార్చుట మేకే యయ్యెను. అంతట స్వాభికుండన, తన క్షేమమునకై, అది యిచటి ధనమూలవాణిజ్యము నరికట్టక తప్పదయ్యెను. ఆ ట్లరికట్టుట కీష్టపడి. తన యభీష్టసిద్ధికై యిచట నది మధ్యతరగతి సంసారులను పెంచి, వారికి బుష్టిగూర్చినది. ఆ మధ్యతరగతివా రందరు నీ దేశమున ఆంగ్లేయుల సరకు లమ్మి, వారికి లాభను లార్జించిపెట్టి, తమ వంతునకు వచ్చిన తృణకణములతో ఎల్లప్పటికి సంతుష్టులై యుండురని నమ్మిన దది. తుద కా మధ్యతరగతివ్యాపారులే దాని పుట్టి నట్టేటిలో ముంచిరి. ఆంగ్లేయుల వాణిజ్యలాభములందే కాదు, వారి రాజకీయాధికారములందును, సంస్కారసంపదలందును భాగము పెట్టవలె నని మొండికెత్తదొడగిరి. ఈ తరగతివారు నానాటికి విస్తరించుచుండిరిగాన వారికోరికలును, వారి అసంతృప్తియు గూడ వా రమ్మిపెట్టెడి సరకులతోపాటు దేశము నలుదెసల నల్లుకొన్నవి. తుదకు భారతీయప్రజాజీవనమున నా యసంతుష్ట చిత్తవృత్తియే పీటవెట్టి కూర్చున్నది.

నిత్యానిత్యములు

తలబరువుగా బెరిగిపోవుచున్న మధ్యతరగతి సంసారులలో భారతభూమి కింకింతనరాని చిక్కువచ్చినది. లోకమంతట నస్థిరత్వము, రంధ్రాన్వేషణము, అహంభావము నీ మధ్యశ్రేణికి సహజగుణములై పోయినవి. వారికి ఆర్థికముగా నిలుకడ యుండజాలదు. పెట్టుబడివ్యాపారుల మెట్టు కెక్కగోరుదురు వీరు. కాని, చాలమంది క్రిందిమెట్టుకే జారిపోయి, జనసామాన్యమున గలిసిపోవుదురు. గౌరవముగా గాలక్షేపమొనర్చుటకై ఆయమునకు, నెత్తునకు మించి వ్యయమొనర్తురు వీరు. అటు మీది కెగురజాలక, ఇటు క్రిందబడి యుండలేక ఒడుదుడుకులు పడుచుందురు గావున సిరి యైహికదృష్టి తదనుగుణముగా మారిపోవుట సాజము. నిలుకడ జిక్కిన శ్రీమంతునకు బూరుబారులు చెప్పికొని విజ్ఞప్తిగ నక్కఱయుండదు. సామాన్యప్రజయు, తన భాగధేయ మీపాటిదే యని యెఱిగి, అణగిమణగియుండును. మధ్యశ్రేణికే ఎవరికిని లేని విరుగబాటుతనము, నసంతృప్తియు, సంచప్రవృత్తయు, గాల్దువ్వుటయు నలవడును. వీరు స్వప్రయోజకత్వమును సమర్థించుకొనుటకై పరుల దోషముల నుద్ఘాటించుచుందురు.

ఇతరుల రంధ్రములనే కాదు, ఈ మధ్యశ్రేణి సంసారులు తమ దోషములనుగూడ నుద్ఘాటించుచుందురు. నిజమునకు వీ రందఱు సజాతీయులు కారు. అట్టి సజాతీయత

వీరికే కాదు, సంఘమం దే శ్రేణియందును నుండదుగాని వీరిలో నున్న యంతరము లింకొకచో గనరావు. అటు పెట్టు బడిదారులతో జేతులు గలిపెడివారు మొదలుగా, నిటు కష్టజీవులతో చెట్టలుపట్టువారు తుదగా నున్న ఈ మధ్య శ్రేణిలో నొకరిమెడ నొకరి కెంతటి యసూయ, ఎంత భయము, ఎంతటి మిడిసిపాటు! చెపజారిగిన అహంకృతిగనే వీరి కొక వ్యాధియైపోవుచున్నది. మధ్యశ్రేణుల యీ వృద్ధి సంఘవ్యవస్థ మారనున్నదని సూచించును.

బహుముఖమైన యీ పాశ్చాత్యసంపర్కముచే మన సంఘవ్యవస్థ శీఘ్రముగ మారజొచ్చెను. అందు గొన్ని మార్పులను జూచి, తత్కారణముల దిలకించిచేసి, పరస్పర వైరుధ్యముగూడ గన్పించును. విజాతీయములగు పాశ్చాత్యసంఘవ్యవస్థలను జూచినకొలది మనవారికి తమ ఆచారసంప్రదాయములందు ప్రామాణ్యము సడలిపోవుచుండెను. పూర్వమందుగూడ క్రొత్తక్రొత్తజాతు లీ దేశమునకు వచ్చినపుడు మన యాచారాదికములు నూతనసమన్వయము నందుచునే యుండెను. పూర్వాచార పరాయణు లట్టి మార్పులకు, అన్వయములకు నెదురొడ్డుటయు గద్దు. యుద్ధములు మున్నగు పరిస్థితు లొదవినపుడెల్ల భారతీయసంఘము ఆత్మరక్షకై కవచమొనర్చుకొనుచు వచ్చిన పూర్వాచారములే ఆ సంఘశరీరమున బెరడుగట్టెను. దేశకాలనిమిత్తములు మార్పుగోరుచుండ, పూర్వాచారము వలదని యడ్డు పెట్టుచుండెను. సంఘశరీరమున నీ విధముగా నైతన్యజడత్వములకు బోరాటము పొసగెను. రాకపోకల సౌకర్యములు

లేని దినములలో జడత్వముదే పై చేయి యగుచుండెనుగాని ఆ సౌకర్యము ఏర్పడినపిమ్మట దాని యాట సాగినది కాదు. సరకులతోపాటు భావములకుగూడ ప్రచారము లభించుటచే సంఘపరివర్తనము చఱచఱ సాగిపోజొచ్చెను. పట్టణములు పల్లెలకు సన్నిహితములయ్యెను. సంకెనోపహతములై, పూర్వాచారానువర్తనమునకు దవ్వై క్రొత్తదారులు త్రొక్కజూచు నగరసీమలకు, ఆస్తికత్వమునై నిశ్చలములై, పూర్వాచారపరాయణములగు జనపదములకు నిట్లు సాన్నిహిత్య సంబంధము లధికమగుటచే పూర్వ సంప్రదాయసంతుష్టికి భంగము వాటిల్లెను.

పొట్టకూటకు దేవులాట లధికమైనకొలది తొంటి నమ్మకమును, సంతుష్టియు హరించిపోజొచ్చెను. కడుపులోని చల్ల గదలకుండ కాలక్షేపమొనర్చుట వెనుకబట్టినది. కులవృత్తులతో సంసారము గడచుటలేదు. అన్ని వర్ణములను, కులములను గ్రొత్తక్రొత్తవృత్తులు చేరబిలుచుచుండెను. స్వగతభేదములను పాటింపని నాగరజీవనమున భిన్నకులములకు సహవాససంసర్గములు సులభమయ్యెను. ఈవిధముగా నడియు నప్పుడు లేని విప్లవము మనము చూచుచుండగనే రూపెత్తుచున్నది. పూర్వపు విధినిషేధములు గాలిపాలగుచున్నవి. భారతీయ సంఘవ్యవస్థకు మూలభిత్తికయైన చాతుర్వర్ణ్యమునకే ముప్పుమూడినది. కలిమిలేముల తోట్లాటకొలతలు కల్లలైనవి. బాహ్యములైన యీ పరివర్తనలు మానసిక పరివర్తనమును దెచ్చిపెట్టెను.

పాశ్చాత్యసంపర్కము మన వ్యవహారవర్తనముల

గూడ పరార్చి వేసినది. శాస్త్రవిశ్వాసముచే జనించిన జ్ఞానము మనది; పాశ్చాత్యులది అనుభవసిద్ధము. భారతీయ తత్త్వ దర్శనముల వ్యావహారికదృష్టి మనల నెన్నడో విడిచిపెట్టి నది. ముస్లిముల హేతువాదముకూడ నిచటి గాలికి చల్లబడి పోయినది. పాశ్చాత్యదర్శనములకు దృశ్యమానజగత్తే విష యము. ఈ దృశ్యములకు కొలతలు పెట్టి, పరిశీలించి తెలిసి కొని, వశీకరించుటయే వాని పని. ఇంద్రియగోచరముగానిది వారికి లేనట్లే; ఉన్నను దాని జోలి వారికి బట్టదు.

భారతీయుడు నిత్యవస్తువిచారములో దగిలియుండగ ఐరోపీయు డనిత్యములో వేగుచుండును. భారతమునకు వర్తమానములోడను, బ్రిటనుకు భావితోడను బని లేదు. ఆంగ్లేయుడు ప్రాప్తకాలజ్ఞుడు. ఎన్నడో రానున్న విపత్తు కొఱ కిప్పటినుండియు దిగులుచెందుట యాతనికి గిట్టను గిట్టదు; అంత తీటికయు లే దాతనికి. భారతీయుడు సర్వార్వ పరములను విచారించుచు హెచ్చరికనై యుండును. రానున్న విపత్తులను బరిహరింపనెంచుచు గూరుచుండి, చేతికందిన సుఖమును జాఱవిడుచును. శాస్త్రవిచారణ సిద్ధమైన దూర దృష్టి భారతము తన సొమ్మనుకొనును. ఆపదల నెట్లో గడవ నేర్తునని ఇంగ్లండు తా సంభావించుచుండును. పరసుఖా పేక్షమై ఇహదుఃఖముల నుపేక్షించు భారతీయదృష్టికి, ఆంగ్లేయుని దృష్టికి గానివావి. ప్రత్యక్షసిద్ధమైన ఐహిక సుఖానుభవమున నోలలాడు నాంగ్లేయుని జూచుచున్నకొలది భారతీయునకు దన పారమార్థిక దృష్టిపట్ల సంశయ ముప్ప తిల్లజొచ్చినది.

భారతీయున కంతట వ్యవహారదృష్టి యలవడ సాగినది. ఎచట జూచినను దనయిచ్ఛమై, నిర్నిరోధముగా జనుచున్న భారతీయసంఘమే ఇందుకు సాక్షి. యూరపు ఇచటికి వచ్చునాటికి, ఏ యెండ కాగొడుగు బట్టనేర్చు నీ వ్యవహారదృష్టి భారతమునకు లోపించిపోయెను. ప్రస్తుతమైన దేశకాలానువర్తనము లేనివానికి హాని తథ్యము. బ్రదుకు నేర్పు చాలనినాడు మరణము ధ్రువముగదా! తుది మొగలు పాదుపాల కాలమునాటికే భారతీయ సంఘమునకు బ్రాణశక్తి ఇపురజొచ్చినది. యూరపున కిచట లభించిన విజయ మీ ప్రాణశక్తి నాశమునకు ప్రతీకవంటిది. ఐరోపీయ సంప్రదాయములు వచ్చి మీదబడినంతట సంఘమున కీ జాడ్యము వదలిపోయినది. తొల్లిటి పూరుషార్థములను బునర్విమర్శకు బాత్రమొనర్పవలసివచ్చెను. కనులముందు మెఱసిపోవుచున్న ఐరోపీయ సభ్యతను విజాతీయమని త్రోసిపుచ్చను లేము. అక్కఱకు మాలిన సంప్రదాయములను చిరాగతము లను మమకారముతో అక్కున నద్దుకొనను లేము. ఈ రెంటి రొంపిడిచే ఆత్మవిచారణము రేకెత్తినది. లక్ష్యశుద్ధిమాత్ర మింకను లభించలేదు.

జ్ఞానఖడ్గమునకు సంశయమే ధార. విచారణ లేనిచో వృద్ధియు నుండదు. సంశయవిచారణలు రెండును యౌవన లక్షణములు. భారతమునకు పునర్యౌవన ముదయించుటకే విచారశీలమే గురుతు. పునర్యౌవన మెప్పుడును ప్రమాద భూయిష్ఠమని మనము మఱవజనదు. యౌవనోదయ మన్నిటిని తిరస్కరించి, నూతనలోకస్సృష్టికై పరితపించుచుండును.

పితృపైతామహమైన సొత్తులో త్యాజ్యమును, గోప్యమును నిర్ణయించు వివేకము చాలదు దానికి. బాహ్యాలక్షణములను విమర్శించునే కాని ఆంతరమైన యశక్తతను స్పృశింపదది. నవజీవనమే యిట్టి దగుచో బునర్జీవనము మాట వేఱె చెప్పవలెనా?

భారతజీవనప్రవాహమున కట్టిన యీ పోటు వ్యవస్థాహీనమై చెదరిపోకుండ, వివేచనాపూర్వముగ, నెమ్మదిమై పదిలపరచుకొనవలసియున్నది. శిథిలమైయున్న మన కాణాచిని పదిలముగా బాగుపఱచి, మన పుత్రపౌత్రుల కందింపవలెనన్న మనము వివేచనాపూర్వముగా దానిని మరల నిర్మింపవలెను. దీనిలో జేరిన చెత్తచెదారముల నేరి వైచుటకు వివేకమే మనకు శరణ్యము. పరతంత్రులమైపోయితి మను బాధ మనలో నొకవంక క్రోధతాపముల బుట్టించుచున్నది. అపలాపితమైన మనదేశచరిత్ర మింకొక వంక మనలో భిన్నమతములకు పరస్పరద్వేషములను పెంచి యుంచినది. పరులు చెప్పినదైనను సత్యమును దిరస్కరింప జనదు. జీర్ణోద్ధరణమునే పునరుజ్జీవనమని భ్రమింపరాదు. మూలచ్ఛేదకులును, మతోన్మత్తులు నేకమై పెంచుచున్న పక్షపాతములకు, ఆవేశములకు వగ్గమైపోరాదు.

తొలినాళ్లలో పాశ్చాత్యమునెల్ల నెత్తికెక్కించుకొని యూరేగితిమి. అందులకు బ్రతిఫలముగా నిపుడు పాశ్చాత్యముపేరు విన్నచో నేవగించుకొని కాలద్రోయుట పరిపాటియైనది. దోషమును త్యజించినంతమాత్రమున గుణమును సంగ్రహించినట్లు కాదు. అంధమును, అవిచారితము నగు

పాశ్చాత్య తిరస్కృతిచే నధికనష్టము మనకే కాని పాశ్చాత్యులకు గాదు. పోనాడదగని అమూల్యార్థము లెన్నో అకారణతిరస్కృతి కగ్గముగానున్నవి. ఇంతటనైన సిధారణిమాన నిచో విశ్వసభ్యతాతీర్థమునకు భారతము మరల దూరమై పోవును. వేర్పాటు ఒంటరిపాటునకు, ఒంటరిపాటు మురిగి పోవుటకు రాచబాట కాగలవు. భారతము విశ్వవాహినినుండి చీలిపోవుట వినాశముకొఱకే.

కాలము నెవ్వరును వెనుకమొగము పట్టింపజాలరు. ప్రపంచమందు వివిధభాగములు నొండొంటితో జెనవేసికొని యున్న ఈకాలమున వేరుపడుటెల్ల అర్థహానికి, నధికార హానికే యగును. లోకయాత్రాపరిణామమున భారతము గూడ హెచ్చరికనై తోడునడచుట లగ్గు. అట్లు కానినాడు భారతనౌక ప్రతికూలవాతహతి కగ్గమై, కను లప్పగించి నిలువవలసివచ్చును. భారతదేశభక్తమాత్రునకెల్ల నైరోపీయపురుషకారమహిమను గొనియాడుటకు మనసొగ్గనిమాట నిజమే. పురాతనమగు తన మహోజ్వలసంస్కారపట్టాభిషిక్తతను, శోచ్యమైన నేటి దైన్యమును దలచికొని యాత్మ దుద్విగ్నుడగును. నిజమేకాని ఐరోపీయులదెస నున్న గుణాధికతను గాదన్నంతమాత్రమున మన కేమి యొరగును? భారతీయు డైనంతమాత్రమున దానిని మింటికెత్తుటయు ప్రయోజనకారి గాదు. తన హైన్యమును గప్పిపుచ్చుటకై లేని యాధిక్యమును బ్రకటించుట లోకస్వభావము. గుణ లేశ మేచటనున్నను వివేచననై గ్రహించి ఆత్మీయ మొనర్చుకొను జాతి నీరోగదీర్ఘాయువై మనగలదు.

6

సాహిత్యావి కళలు

పాశ్చాత్యలోకముతో బరిచయము మన కాంగ్ల ద్వారమున లభించినది. ఆంగ్లము తనకు జీర్ణించినంతవట్టు మనకును పాశ్చాత్యసంస్కృతిని బంచియిచ్చినది. కావున ప్రధానముగా నాంగ్లేయభావముతో మన కలవడినవి. ఇంగ్లండు భారతమున కొనర్చిన యుపకృతు లన్నియు నొక యెత్తు; తన భాషను, సాహిత్యమును మన కిచ్చుట ఇంకొక యెత్తు నందురు. నిజమే. తన్మూలమున మన యాచారములలో, వేషములలో వచ్చిన కొంచెపాటి మార్పుల కేమి గాని, మన బుద్ధ్యాత్మల స్వభావము నది తప్పుగా మార్చివైచినది.

యూరోపునందలి యితరసాహిత్యములుగూడ మన కాంగ్లద్వారముననే పరిచితములైనవి. కాని, మన మాంగ్లమునే ప్రధానముగా నెంచి దాని ననుకరించితిమి. ఐరోపీయ సాహిత్యములలో దేనిలక్షణములు దానివే కాని, అవి యన్నియు ఇంగ్లీషువానిలలో నొదుగవు. అట్టివాని నాంగ్ల సాహిత్యలక్షణములను బట్టింపజూచితిమి. వానినే కాదు; ప్రాచ్యసాహిత్యములనుగూడ మన మింగ్లీషుపడికట్లతో దూచితిమి. మన తూనికచే పాప మాసాహిత్యములు వికార భాజనములు, శోచనీయములు నై యున్నవి. ఇంతకు నాంగ్లమున మన మెంత పొరలాడినను ఆంగ్లేయులకు నకళ్ళ మగుదుమే కాని మన దృష్టియు, నాలోచనములు, అనుభావ

ములు మాత్రగా నాంగ్లములై పోవుగదా! పరుల ననుకరింపజాలు వానరములకు సభ్యలోకపంక్తిలో నెన్నడును సీటులు వేయరని యెవ రెఱుగరు?

స్వభావముచే నాంగ్లేయులు మితభాషులు, లజ్జాశీలురు. నలుగురితో నట్టె కలిసిపోలుతనము నెరపక ముణగ దీసికొనిపోదురు. రసభావములను నిగ్రహించుకొందురే కాని బయలు చేసికొనరు. అవిచారతయు, దొందరపాటు నెఱుగరు వారు. కావుననే వారికి నెపోలియను దుకాణదారులని పేరు పెట్టెను. వారు నిపుణముగా తూచిగాని దేనిని ఈయరు, పుచ్చుకొనరు. ఇదియెల్ల వారినిగూర్చిన సాత్త్వికదృష్టి మాత్రమే. నిగృహీతములగు ఈ రసభావములు ఆంగ్లేయుల కళాసృష్టిలో పైకుబికి అమేయములైన భావనావీథులందు విహరించును. ఆంగ్లేయకావ్యములందలి భావతీవ్రత మఱి యే సాహిత్యమందును గన్పించదు.

బ్రిటిషుస్వభావమందును, తత్కళాసృష్టియందును గన్పించు నీ విలక్షణత మన సాహిత్యాభిరుచులను తప్పుదారి బట్టించినది. రసభావప్రకటనము సాహిత్యలక్షణములం దేకదేశ మగునే కాని పరమప్రయోజనము గాదు. లాటిను సాహిత్యమునందు రసభావనిగ్రహమే కాని, ఆంగ్లమందున్న యీ దొలకబోసికొనుట యుండదు. సంతోషవిచారములను ప్రకటించుకొననొల్లని ఆంగ్లేయుల స్వభావముమాత్రమే మనకు బరిచితముగావున అమెరికనుల అవ్యాజసరళవర్తనము మనకు వింతగా గన్పట్టును. ఆంగ్లసాహిత్యమందలి రసభావావేశమే మనకు బరిచితముగాన పరాసుల హేతువాదమును,

చైనీయుల పొడుపరితనమును మనకు గ్రొత్తరుచి తోఁచును.

మన దేశీయసాహిత్యము, లాంగ్లేయు లిచటికి రాక పూర్వమే, సంపన్నములై యుండెను. పఠానుమొగలు పాదుషాలనాఁడే వంగసాహిత్యము సర్వలక్షణశోభితమై యుండెను. మహారాష్ట్రమున అజరామరములగు భక్తి కావ్యము లానాటికే యున్నవి. కబీరు మున్నగువారి యనుభూతియు, శైలియు మహోచ్ఛపద మలంకరించినవి. తులసీరామాయణము నేటికి నింటింట పారాయణయోగ్యమై వెలయుచున్నది. ఆంగ్లేయుల రాకచే నూతనసంఘశక్తులు మాత్రము విడివడి, వింతవేసముతోఁడి క్రొత్తసాహిత్య మొకటి యుత్పన్నపడినది.

ఆర్థికసాంఘికవ్యవస్థలలోని మార్పు లీ నూతనసాహిత్యోద్యమమునకు దోహదములైనవి. సంఘసారిగిముననఁ గట్టిన పోరలు వంగదేశమున పేరెత్తినవని మున్న చెప్పితిమి. సంఘమున విస్తరిలుచున్న మధ్యశ్రేణికి తీరుబడి అధికముగా లభించుటచే కళాసృష్టికి, కళాభిరుచికి నవకాశ మొదవెను. భూమిశిస్తుల శాశ్వతనిర్ణయముగూడ నింకొక మధ్యతరగతికి దారితీసినది. ఈ శాశ్వతనిర్ణయమువలన భూమికి కట్టుబడి కావలసివచ్చుటచే వర్తకవాణిజ్యములు నష్టములబడెను. భూమిని ప్రజ లంటిపెట్టుకొనియుండవలసివచ్చుటచే దేశమునకు సర్వతోముఖాభివృద్ధి కొఱవడెను. పేదవడిపోవుచున్న ప్రజాసమూహమునకు, దానిని చీల్చుకొని తినుసామ్రాజ్య నీతికి నీ మధ్యశ్రేణి నాత్మము నెఱపుటకు బనికివచ్చెను. ఇన్ని విధముల నవర్థకారియయ్యు నీ మధ్యశ్రేణి కళలపాలిటికి

మాత్రము కన్నతల్లియైనది. ఈవిధముగా వంగదేశమున బైలుదేరినంతమంది సాహిత్యవ్రతులు నేటి భారతమున మఱెక్కడచో గనరారు. తుదకు టాగూరు ఈ తరంగము మీదనే లేచి జగద్విఖ్యాతుఁ డయ్యెను.

ఆంగ్లేయకావ్యప్రపంచముతోడి తొలిపరిచయమున జనించిన ఆవేశమే వంగసాహిత్యమునకు మధుమాసమై, పూతపుట్టించినట్లు కన్పించునుగాని, ఈ కుసుమోద్గమమునకు ఆ యావేశ మొక్కటియే కారణముగాదు. అప్పటికప్పుడే పాశ్చాత్యుల లాభసాటివ్యాపార మిచటి యార్థికసాంఘిక రాజకీయసంప్రదాయములను మార్చివైచి, క్షేత్రమును పదునుచేసి యుంచెను గావున నయ్యదన నొదవిన ఆంగ్ల కావ్యపరిచయ మీ నూతనకళావిర్భావమునకు నిమిత్తమాత్ర మైనది. ఆంగ్లేయకావ్యములందలి రసభావతీవ్రత యపురూపమని మున్న చెప్పితిమి. సంఘవ్యవస్థకు, సదాచారమునకు దోహదము గాఁదగిన నిగ్రహము, సమతయు నాంగ్ల కావ్యములందు గన్పించవు. పురుషుని యనుభూతివ్యగ్రతయే వారి కావ్యములకు ప్రధానలక్షణము. కావ్యములందే కాదు, ఆంగ్లేయుల జీవనసర్వస్వమందును ఈ యహంతావ్యగ్రత గోచరించును. ఆంగ్లగృహస్థున కాతని యిల్లే దుర్గము. దాని కాతడే ఱేడు. ఈయహంకృతియే మధ్యశ్రేణిసంసారులకు స్వభావమై పనుపడునుగావున బ్రిటిషుసభ్యత మధ్యతరగతిసంసారుల సభ్యతకు లక్ష్యభూత మైనది.

ఇట్టి మధ్యశ్రేణి విస్తరించుటచేతనే భారతీయసంఘసుస్థితిక భంగముకల్గినది. స్వచ్ఛందానువృత్తియు, విధి

నిషేధతిరస్కృతియు యువజనమం దంకురించినవి. మన జాతిస్వభావమే మారిపోయి, సంశయాత్మతయు, వ్యక్త్యహంకృతియు నలముకొనుచున్నవి. కావుననే అహంకార వ్యగ్రములగు నాంగ్లకావ్యములపట్ల మన నూతన స్వచ్ఛంద వృత్తికి సహృదయత్వ మేర్పడినది. ఈ క్రొత్తపోంగులు వంగభూమిలో మిన్నంట లేచినవి. బ్రిటిషుసాహచర్యము లభించిన పిమ్మట బయలుదేరిన వంగసాహిత్యమం దీతీగ స్కారాహంకార సంశయాత్మతలు దలయెత్తినవి. కవి కీ స్వచ్ఛందత తీవ్రమైనకొలది, ప్రపంచ మాతనికి విరోధిగనె కన్పించి, యాత డొంటరితనమును భజించును. టాగోరు కావ్యములందు ప్రచురమై కన్పించు కరుణకు, ఏకాంతత్వ మునకు నీ స్వానుభూతిలోలత గో కారణము. ఈ స్వానుభవ వ్యగ్రత యింకను తీవ్రతర మగునేని, కవి, ప్రపంచముతోడి ఐక్యమునే కాదు, తన పూర్ణతనే కోల్పోవును. ఈ పూర్ణతా నష్టి యొక్క వంగసాహిత్యమునకే కాదు; నేటి భారతీయ కళలకే సామాన్యలక్షణ మైపోయినది.

ఆచారసంప్రదాయాదులే సంఘసుస్థితిని రక్షించు చుండును. పురుషాహంకృతి విస్తరించునేని సంఘము విచ్ఛిన్నమగును. పురుషుడు సమష్టి నారాధింపక, తద తీతుడై, స్వేచ్ఛను భజించునేని సంఘస్వరూపమునకు జేటు వాటిల్లును. అట్టి సంఘశైథిల్యమునకు ప్రతిఫలరూపముగా, సాహిత్యాదికళలొక్కొక్కప్పుడు హఠాత్తుగా విజృంభించును. ఆత్మీయతావ్యక్తియే కళకు మూలధర్మము. అట్టి వ్యక్తి కృతి లేని శిల్పమును గాంచి, రసజ్ఞులు నీరసమని పెదవి

విరుచుచుందురు. కావున సమష్టిని వ్యష్టి యధఃకరించెడి సంఘ విపర్యయములం దీకళలకు వికాసమొదవు ననుట యుక్తమే. మన దేశమున నిట్టి కళావికాసమును, మధ్యశ్రేణిసంసారుల విస్తృతియు నేకకాలమందే మొదవుట కాకతాళీయము గాదని తోచుచున్నది.

భారతీయకళల నావరించిన నేటి యుజ్జీవనమునకు లక్ష్యభూతములగు వాస్తుశిల్పములుమాత్ర మెందును గన రాకున్నవి. భారతీయుల స్వభావశీలముననే యీలోప మున్న దనుకొందమనిన, తొల్లిటి వాస్తుశిల్పములు భార తీయుల సౌందర్యబోధమునకు సాక్షులై నిలిచియున్నవి. దక్షిణభారత దేవాలయముల మహత్త్వగాంభీర్యములకు వానియందు విలసిల్లు రూపకల్పనావైవిధ్యవైచిత్ర్యములే కాక మఱియొండు సాటిగలదా? మొగలుమసీదుల రేఖా సౌభాగ్యమును గాంచిన శిల్పిలోకమెల్ల నీనాడును ముగ్ధ మగుచునే యున్నది. మఱి, అద్భుతమైన అట్టి మహాచ్ఛిల్ప సృష్టి యిటీవల నేల లోపించిన దన్నచో, వాస్తుశిల్ప స్వభావమే అందులకు గారణమని తోచును.

కవులు నిజలక్ష్యసిద్ధికై యొంటిమై యాత్రసల్పు దురు. చిత్రలేఖకులుగూడ నేకాంతికత్వమున రూపసిద్ధి నారాధింపనేర్తురు. సంగీతము మాత్రము వ్యక్తి నతిక్రమింప జాలునుగాని, అదియును పురుషుని యానందపారవశ్య మందే జనించును. వాస్తుశిల్పముమాత్ర మట్టిది గాదు. అడుగడుగున దానికి సమష్టిసంబంధ ముండితీరును. పదిమంది చేతులు పడనిచో ఆలయాదిమహాశిల్పములు రూపెత్తవు.

ప్రధానశిల్పితోపాటు ఉపశిల్పులుగూడ శిల్పనిపుణులైననే కాని నెరవేరవవి. అట్టిశిల్పములందు యావత్సమష్టియు నేకార్థమున నడుముగట్టును. ధర్మప్రయుక్తమైన అట్టి సమష్టి మహోద్యమమందే మహాశిల్పములకు ప్రతిష్ఠ లభించును. యూరోపునందలి గోథికుశిల్పము లేమి, దక్షిణభారతమందలి కొండగోపురములేమి, సారసనుమసీదు లేమి, అంతశ్శాంతిమై నొక్కటిగా మనిన సంఘములు దాల్చినమూర్తులే. సంఘైక్య మునకు భంగమువాటిల్లిన వేళలందు వాస్తుశిల్పమే శ్యామ దేవతకు వాలిముద్ద యగుచుండును.

7

బాలనాయకము

దేశములో నిపు డెచట జూచినను యువజనమందు తిరస్కారభావము కనులకు గట్టినట్లు కనిపించుచున్నది. ఒక కులము, ఒక మతము, ఒక రాష్ట్రమని లేకుండ దేశమంతట నీ తిరస్కారప్రభంజనము వీచి, స్త్రీపురుషు లందఱిని జుట్టు ముట్టుచున్నది. వినయవిధేయతలకు బుట్టినిల్లని పేర్వడిన కర్షకలోకముగూడ తెనుగుమీఱిపోవుచున్నది. కార్మిక లోకము తనకు మానవోచితమైన జీవనసౌఖ్యము గావలెనని నిగ్గదీసి అడుగుచున్నది. విద్యార్థిలోకము సరిసరి. గురు భక్తియు, వినయము వారి నెన్నడో వీడిపోయినవి. స్త్రీ జనముగూడ వెనుకబడలేదు. పురుషునితో సమానములగు స్వత్వములకై గోలచేయుచు నేయున్నది. తాతలనాటి సంప్రదాయములను, విధినిషేధములను దవ్వుల నెట్లు జార

విడిచి, పడుచువాండ్రందఱు ముందుకు బడద్రోసికొని యురుగుచున్నారు.

పడుచువాండ్రి యీ ధిక్కృతిని గాంచిన పెద్దలును, అధికారధూర్వహులును ఇది యంతయు నశిక్షితమగు పిల్లమూక సలుపు నల్లరియని యెంచుచుందురు. ఈ కుఱ్ఱమూక వలన దేశమునకు ముందుముం దేమిగతి పట్టనున్నదో యను భీతిగూడ పెద్దల నావహించుచుండును. కాలస్వభావమును గమనించినచో నట్టిభీతికి గారణము కన్పించదు. పూర్వపు రాజనీతులు, నర్థనీతులు నిస్సారములై, నేడు పనికిరాకుండ బోయినవి. వెనుకటి ధర్మములు, సంఘపుగట్టుబాట్లు పట్టుదప్పి, పసయుడిగినవి. ఈశ్వరభక్తివలనగూడ నూరట జనించుట లేదీనాడు. ఏపనిచేయుదమన్నను, ఏయాలోచన చేసినను అంతయు అనిశ్చితముగా, సంశయాస్పదముగా నుండి, అడుగు సాగుటలేదు. తొల్లిటి యూరటపట్టులెల్ల సంతరించినపుడు యువజనము సంక్షుభితముకాకుండు టెట్లు?

పడుచువాండ్ర యీ యస్తిమితమును గాంచి, పెద్దలు భీతిల్లుటయు సాజమే. వారు ప్రాతసంప్రదాయములో పుట్టి పెరిగినవారు. వేదశాస్త్రములయందు ప్రమాణబుద్ధియు, పెద్దలయెడ, ప్రభువులయెడ భక్తియు వారి కభ్యస్తములైనవి. మతవిషయమునగూడ వారు శబ్దప్రమాణము నంగీకరింతురు. 'స్థితస్య గతి శ్చింతనీయా' అన్నట్లు, ఉన్నదానికి భంగమువాటిల్లుటకు వా రంగీకరింపరు. ఈ ప్రామాణ్యబుద్ధి నిస్లాము చలింపజేసినదేకాని, పెల్లగింపలేకపోయినది. ఇస్లామునకుగూడ శబ్దమే (కొరాను) పరమప్రమాణము.

పూర్వాచారపరిరక్షణమును, ప్రామాణ్యాబుద్ధియు క్రైస్తవమున మఱియు నెక్కుడై కన్పించును. ఈవిధముగా భారతమతము లన్నియు సంఘస్థితిని రక్షించుటకే యుద్యమించినవి. సడిచప్పుడులు లేకుండ జరిగిన మార్పులు తుదకు స్పష్టముగా రూపెత్తుదనుక పెద్దలకు గోచరింపలేదు. పూర్వసంప్రదాయవిరుద్ధములగు సంఘపరివర్తనములను కనులారగాంచునప్పటికి పెద్దలకు గలవరము జనించెను.

సామ్రాజ్యనీతి ప్రమాణాధికారమును, స్వచ్ఛందతను సహింపదనుట తెల్లము. మన దేశములో నాదినుండియు నూతనధర్మ మవతరించినపుడెల్ల నూతనసామ్రాజ్యముగూడ నవతరించుట పాటియైచెల్లెను. ఆదికాలమున బౌద్ధబ్రాహ్మణమతముల వృద్ధిక్షయములు సామ్రాజ్యములతోడిపాటివే యయ్యెను. ఇస్లాముధర్మము ముస్లిముసామ్రాజ్యముతో జతగావచ్చినది. క్రైస్తవమతముతోగూడ బ్రిటిషు సామ్రాజ్య మవతరించినది. మన పెద్దల యుపేక్షకు ఈ నూతనధర్మ నూతనసామ్రాజ్య యుగపదవతరణములుగూడ కారణమని తోచును.

ఇస్లాముక్రైస్తవమతము లీదేశమునకు ఖడ్గసహాయముతో రాలేదు. ఆ మతస్థులు క్రమముగా యుద్ధవిజయములను సాధించినపిమ్మట వాని కిచట బలముచేకూరినది. ఈ కారణమున ఆత్మబలబాహుబలములు రెంటికి అభేదమేర్పడినది. మహమ్మదీయప్రభువుల రాజనీతివైరుధ్యమున నిస్లాముధర్మప్రాశస్త్యమును, బ్రిటిషురాజనీతికౌటిల్యమునందు క్రైస్తవధర్మప్రశస్తియు మాటుమణగిపోయినవి.

సామ్రాజ్యము లిట్లు ధర్మముల కండయై నిలిచి, ధర్మవిచారమును, వివేచనమును అరికట్టినవి. విద్యాపద్ధతులు వ్యష్టిసమష్టుల బుద్ధిని, చిత్తమును మార్చివేయనేర్చెనుగాన వివేచనావిమర్శనములను, అవిధేయతను తలెత్తనీయని విద్యాసంప్రదాయముల నీయుభయసామ్రాజ్యములు నిచట నెలకొల్పజూచినవి.

ఈ పూర్వరంగ మంతయు నిటీవల చల్లగా, చప్పగా నూర్పు జెందినది. యంత్రములు వస్తువులను విరివిగా నుత్పత్తి చేయసాగినవి. ఆవస్తువులను దూరసీమలలో వెంటనే విడుదలచేసెడి రైళ్ళు, స్టీమర్లు, మోటార్లు పుట్టుకొనివచ్చినవి. ఈవిధముగా వివిధభాగములకు ప్రజల రాకపోక లధికమయ్యెను. భావప్రచార మిట్లు సాగినంతనే మతధర్మాదులకు, సంప్రదాయాదులకు క్రొత్తబలము చేకూరెను. పట్టణముల పలుకుబడి హెచ్చినది. నాగరజీవన మెప్పుడును తుకతుకనుడుకుచు గ్రెందుపూరాదులగుచుండును; అట్టి పట్టణములకు పలుకుబడి హెచ్చినంతట సంఘమునకు గదలిక పుట్టినది. రైళ్ళు, పోస్టు, అచ్చుయంత్రములు నేకమై మతప్రాకారములను గూల్చినవి. అంతటితో ప్రామాణ్యబుద్ధికి నూరేండ్లు నిండినవి.

ఈసమయమందే మధ్యశ్రేణిసంసారులు వర్ధిల్లి, ధిక్కారమును, అరాజకమును పెంచిరి. పూర్వప్రామాణ్యబుద్ధి నశింపుట కిదియు తోడ్పడెను. పడుచువాండ్రకు విమతస్థులు, విజాతీయులు చెప్పు పలుకులే హితమయ్యెను. అర్థనీతిరాజనీతుల పరస్పర విరోధములచే సంఘమున నూతనా

స్వాస్థ్యము తలచూపినది. బ్రిటిషుసామ్రాజ్యనీతి మధ్యతరగతుల వృద్ధికి తోడ్పడినదేకాని ఇచటి పెట్టుబడివ్యాపారముల కడ్డుదగిలినది. అల్పసంఖ్యాకులగు విద్యావంతులలో ఈకారణమున అసంతృప్తి పుట్టి, బ్రిటిషురాజనీతిపై ధ్వజమెత్తినది. ఆ యసంతృప్తిగా సంఘమందంతట నల్లుకొని ధిక్కారమునకు, ఆందోళనకు దారితీసెను.

కావున, నేడు భారతజీవనమున గన్పించు బుగబుగలు కాలవశమున వచ్చినవే. భారతభాగధేయనిర్మాతయగు కాలధర్మమే సంఘప్రామాణ్యమును, విద్యాప్రామాణ్యమును ధిక్కరించుచున్నది. చెఱవీడిన మానవబుద్ధి కొన్నాళ్లు పరవశ్యుద్రొక్కుచుండును. ఆ శివము చల్లబడినపిమ్మట మరల నంతటి యావేశముతోడనే గట్టుకొయ్యకు జేర్పుటయు గద్దు. ఈ పోటుపాటుల రెంటిమధ్యమున పరుగు లింకొ నట్లే యున్నవి. శాస్త్రాదివిధులను దలదాల్చు సంఘము స్వబుద్ధి ప్రమాణప్రమితమైన సమతాధర్మము నాశ్రయించనున్న తరుణమున నిట్టి బుగబుగలును, పొంగులును, ఆందోళనము, ననిశ్చయమును దలచూపుట తప్పదు.

ఈ పరివర్తనపరంపర లన్నియు రూపాంతరసిద్ధి కొఱకే జరగుచున్నవి. చిరకాల మలక్షితమునై జరుగుచున్నవేకాని ఈమార్పులు కాకతాళీయములు, హఠాత్సంభవములు గావు. తమోభిభూతచిత్తవృత్తులు, నాచారపాశబద్ధులు నైనవారికిమాత్ర మీమార్పులు విపరీతముగా గనుపించుచున్నవి. ఇంతకు, నాచారములు మాఱుచున్నవే కాని, విశ్వాసము లట్లే యున్నవిగావున వీనిని గొండంతలు

చేసి దిగులుసెంద బనిలేదు. విమర్శనాత్మకమైన మథనము సర్వవ్యాప్త మైనదేకాని యింకను ప్రగాఢతచెందలేదు. నేటి చిత్తవృత్తులు కాలాంతరములనాటి రాగద్వేషములతో కలసిమెలసియున్నవిగాన ఈనాటి భారతీయుల ఆలోచనలలో, అనుభవములలో, చర్యలలో అనేకకాలముల లక్షణములు గోచరించుచున్నవి. మూడుకాలములును వింత యల్లికలతో, ముప్పిరియై, విడదీయరాక, వివేచింపరాక, పెనచికొనిపోయినవి.

8

పునరుజ్జీవనము - జీర్ణోద్ధరణము

సందెచీకటిలో మసమసకనీడలనే కాంచి, అదిగో భారతజాతీయతయని కొంద ఱిచట భ్రమించుచుండు టొక వింత. కులమతాభిమానములే సమతాధర్మవేషము దాల్చి మనదేశమున నూరేగుట మఱొకవింత. సంఘమం దందఱకు సమానధర్మమే వర్తింపజేయుటకై పుట్టిన సమతాధర్మమును దమతమ మతములకు, కులములకు నన్వయించి, మనదేశమున గొందఱు తమ పబ్బములను గడపికొనుచున్నారు. పరపీడితులగు దీనుల నందఱి నేకమొనర్చి, ఒక్కయడుగుపై నడపవలసిన సమతాధర్మ మిచట కులమతభేదములను బరిరక్షించుటకు బనికివచ్చుచున్నది.

పునరుజ్జీవన జీర్ణోద్ధరణముల కీవిధముగా నిచట ప్రస్తావనము పట్టినది. భారతసంఘమనేక పరంపరాసిద్ధమైన లంగరునుండి విడివడ్డది. శాస్త్రాచారప్రమాణముల పట్టు

తప్పి, అంతయు నస్తవ్యస్తమై, సంశయావస్థలో బడిపోయి
నది. పూర్వపు బూరుషార్థములు బూదిపాలైనవి. ప్రపంచ
మున నానాదేశవ్యవహారము లొండొంటి బెనచికొని పోవు
టచే నేదేశమున కాదేశము తనదారిని నిశ్చింతమై నడుగు
పాకము తప్పిపోయినవి. లోకవ్యవహారమునకు బ్రవర్తకులగు
సూత్రధారుల ముక్కుమొగము మన మెఱుగము. మన
కష్టసుఖములను సరకుసేయకయే వారు మన చావుబ్రదుకు
లను నిశ్చయించుచున్నారు. కావున ప్రజాసంఘములు
కట్టుదప్పి, అశాంతిమై నాయాసపడిపోవుచున్నవి.

ఇట్లు బుగబుగలతో పొంగు లెగయుచున్న యీ
పురాణభారతప్రజ నిలుకడదక్క నడువసాగినది. ఏలక్ష్యము
దెస కేగుచున్నదో ఇంకను స్పష్టపడలేదుగాని ప్రసవవేదన
మాత్రము తీక్ష్ణమై యగుపించుచునే యున్నది. ఆదికాల
మునను, మధ్యకాలమునను భారతజీవనమున రంగపరివర్త
నము లెన్నియో జరిగినవిగాని, ప్రాతసంప్రదాయములతో
నింతటి తెగతెంపులు మున్నెన్నడు బుట్టినట్లు లేదు. గడచిన
రెండుశతాబ్దులును, ముఖ్యముగా నీ నలుబదియేండ్లును
అపూర్వములైన సంఘటనల కాలవాలమైనవి. ఈ సంఘర్షణ
లలో నూతనారంభమేకాని ప్రాతపోలిక లించుకయు గోచ
రించుటలేదు.

చిరకాలమునుండి అవిరతమై జరగుచున్న మార్పు లే
యిట్లు ఫలించినవిగాన నీనూతనారంభమును సరిక్రొత్త యను
టకును వలనుపడదు. తొలినాళ్ళతోడి బంధనము తెగిన
దన్నను గాదనజాలము. ఇట్టిప్రొద్దాక్క భారతము నేస

టనే పొడవలేదు. ఈ నాలుగుశతాబ్దులనుండియు మానవ సభ్యతాసంస్కారములు చెందిన మార్పు లొకయెత్తు, అంతకు బూర్వ మనేకకాలములందు జరగిన మార్పులన్నియు నొక యెత్తై తోచుచున్నవి. మానవసంఘగతిసంభ్రమమును గాంచినచో కనులు దిరిగిపోవుచున్నవి.

మానవలోక మిట్లు వాయువేగమున జెందుచున్న మార్పులలో మున్నెన్నడు లేని ఏకత్వముఁగూడ కన్పించు చున్నది. లోకమున దొల్లి యెన్నియో సభ్యతలు రూపెత్తి నవిగాని లోక మంతట నేకసభ్యత అవతరించినట్లు వినము. భారతసభ్యతకైనను, రోమకసభ్యతకైనను దేశావధి యుండెడిది. చైనీయసభ్యతకూడ నట్టిదే. అరేబియను సభ్యత యెంత విస్తరించినను సర్వలోకవిస్తృతము గాదు. ఏకసభ్యతావతరణమునకు మున్నెన్నడు అనుకూల్యము లభించినదికాదు. నే డన్ననో, దేశకాలములు వశీకృతములగు టచే విశ్వసభ్యతావతరణమునకు ముహూర్తము గుదిరినది.

మానవకోటి యంతయు నొక్కటికావున అందరికి సమానధర్మమే వర్తింపవలెనుగాని పరపీడనము, పరపాల నము బనికిరాదు. ఇట్టి యుదారభావముచే నీ విశ్వసభ్యత ప్రేరితమైనదిగాన సంఘమున హెచ్చుతగ్గులను, అన్యాయ మును బెల్లగించుటకై ఆయత్తమగుచున్నది. మానవశక్తిని బంధముక్తమొనర్చి, ప్రతిపురుషునకును తీరిక ఇచ్చుటకు సమర్థమైన యంత్రమును సాధ్యసాధనముగా గైకొన్న దీ విశ్వసభ్యత. పంచభూతప్రకృతి నిచ్చవచ్చిన ట్లాడింపనేర్చి తిమిగాన మానవు నిక పాశబద్ధు నొనర్పబనిలేదు. జాగృత

బుద్ధులగు స్త్రీపురుషులెల్లరు నట్టి నూతనసంఘవ్యవస్థను గూర్చి కలలుగనుచున్నారు. ప్రకృతిని వశీకరించుటవలననే మానవున కీ నూతనసంఘదర్శనము లభించినది.

తొల్లి యసంభావ్యము లనుకొన్నవి నేడు ప్రకృతివశీకృతిచే సాధ్యములైతోచుచున్నవి. మున్ను మహారాజు లేనియు నెఱుగని భోగము నేడు నిరుపేదగేస్తులకుగూడ కరతలామలకమైనది. తొంటిమహారాజభోగములే నేడందఱికి నిత్యసుఖములుగా పరిపాటియైనవి. ఈ సౌకర్య మొక దేశమునకే కాదు; లోక మంతటికి సంభావ్యమగుచున్నది. పూర్వ మొకానొక దేశములో నొకానొకసంఘము గుత్తగొన్న సౌఖ్యములు నేడొక దేశమునుండి యొక దేశమునకు ప్రాకి, మానవకోటి కంతటికి చేజిక్కుటకు వీళ్లు గల్పించుచున్నవి.

ఏకసభ్యతావ్యాప్తి లోక మంతట సుకర మైనట్లే, తన్నాశముగూడ నేడు సుకరమే గాగలదు. పూర్వము సభ్యత లొకదేశమున, నొకానొక సంఘమున లోపించెడివి. వాని నింకొక సంఘమో, దేశమో అవలంబించి, పరిరక్షించుటకు వీలుండెడిది. నేడట్లు గాదు. దేశకాలముల నతిక్రమించు యంత్రపరికరముచే లోక మంతయు నొక్కటియైనది. సర్వజగన్నాశనసమర్థములగు మారణశస్త్రములు సుసంపన్నములై యున్నవి. ఒక్కలోకము, నొక్కసభ్యతయు నేడవతరించినవి; కాకున్న, నెల్లి యవతరించును. కావున నిక సర్వనాశమే కాని ఏకదేశనాశ మనుచు నుండదు. అట్లే శాంతియు, స్వతంత్రమును, బురోగమనమును సర్వమయములై చెల్లవలసినవే.

అపకారము విరోధమును బుట్టించును. కావున అపకార మూలమును బెల్లగింపనిచో, లోకసభ్యతా ప్రాసాద మొక్కపరి కుప్పగూలిపోవుట తథ్యము. ఈ పాతికయేండ్లలో నుప్పతిల్లిన మహాయుద్ధముల రెంటివలన నట్టి సర్వనాశన ప్రమాదము తప్పదని తెల్లమైనది. సామ్రాజ్యనీతి కెంత మసిబూసినను దానివలన లోకశాంతి లభింపదు. దానిపుట్టుకతో బుట్టిన స్వప్రయోజనపరత్వము పుడకలతోగాని పోదు. ఆ స్వప్రయోజనపరత్వమే పరాపకృతికి మూలము. కావున సామ్రాజ్య నీతికి దిలోదకము లీయనిచో నీ విరోధములు చావవు. మానవసంఘము పదికాలములపాటు మనగోరునేని, ధర్మమును నెలకొల్పగోరునేని సంఘమున నూతనవ్యవస్థ చేసి తీరవలెను.

అట్టి నూతనధర్మనిర్మాణమునకు భారతస్వతంత్రతయే పునాది. పరాధీనతవలన భారతమునకు దాస్యమును, అంతస్తాపమును దప్పవు. అపార భారతప్రజయు, దాని అమేయ సంపదయు లోకశాంతికి గాకుండబోవును. అర్థనీతియందలి అసౌకర్యమువలననే నేఁడు భారతీయప్రజాసంఘము ఘూర్ణమానమగుచున్నది. మతకలహములకు, రాష్ట్రవిభేదములకు గూడ బ్రదుకుదెరువుకై ప్రాకులాటలే మూలకారణమని నిపుణముగా బరిశీలించినచో దెల్లమగును. భారతపరిశ్రమలు నాశనమొనర్పబడినవి. నానాట బెరిగిపోవుచున్న ప్రజను వ్యవసాయవృత్తి యొక్కటియే పోషింపజాలదు. ఎటు జూచినను సేవావృత్తియే బ్రదుకుతెరువుగా నున్నది. కావున బ్రదుకుతెరువై మిగిలిన ఆ సేవావృత్తికోసమే నేటి

కలహములు, స్పర్ధలును. బ్రదుకు దెరువునకై యార్థికమైన యీపోరాటములో వ్యక్తులు, సంఘములు వేని కందిన యాయుధముల నవి యుపయోగించును. సంపన్నులు నేటి సాంఘిక రాజక వ్యవస్థలందుగూడ తమభోగములను జెక్కు చెమర్పకుండ పిండికొని యనుభవించుచునే యున్నారు. పెట్టుబడివ్యాపారులు, జాతిమతభేదము లేకుండ, నందఱు సుఖసంపాదనమున సహజపండితులు. పరపీడకుబాలైన నోరు లేనిప్రజను కన్నుగప్పుటకై మతభేదమును వారు ప్రయో గించుచుందురు. సంపన్నునకు ఈ కులాభిమానమే తుదిప్రాపు.

సంఘమందున్న వ్యత్యయములు గనరాకుండ నిట్లు కనుగప్పినంతనే చిక్కులు తీరిపోవు. రేకెత్తిన కులమత ద్వేష ములు హృదయమును గలంచుచునేయుండును. సంఘపుగట్టు బాట్లు సడలబారినవి. చిరకాలముగా, నిగ్రహముతో నిర్మించుకొన్న నియమములకు, చారుచర్యకు ముప్పుమూడు చున్నది. పోటువచ్చినపుడు పొరలబారకుండ గట్టుకొన్న కలుకట్టవంటిదే సంఘవ్యవస్థ. ఆ కలుకట్ట గట్టిగానున్నంత వరకు నీటిపోటువలన భీతియుండదు. కట్టలో నేయింత గండి పడినను కట్టతోపాటు తత్పరిరక్షితమైన జనపద మంతటికి ముప్పుపుట్టును. సభ్యత యొనర్చు సంఘనియమములుగూడ నిట్టివే. ఆ కట్టు తప్పినపుడు సంఘజీవన మంతటికి హాని కలుగును. కులద్వేషములే తుదకు నంతర్యుద్ధములుగా బరిణ మించును. అంతర్యుద్ధములే దేశాంతరములతోడియుద్ధము లను దెచ్చిపెట్టును. యుద్ధములు పొసగకుండనే యుండవలెను గాని పొసగినచో నేటి అమోఘమారణాయుధములు మానవ

లోకమును, తత్సభ్యతను ద్రుటిలో హతమార్చును.

కావున భారతస్వాతంత్ర్యము లోకమంతటితో బెన వైచుకొనియున్నది. విశ్వజీవనసముద్రమున బుట్టిన పోటు భారతసముద్రతీరమునకు వచ్చి తగులుచున్నది. ఏకము, నఖండము నగు విశ్వజీవనస్రవంతిపై దేలియాడు భారత నౌక దాని పాటుపోట్లు తప్పించుకొనజాలదు. భారతము పరతంత్రమై యుండునేని విశ్వనాటకరంగమున దాను పాత్ర ధారణమునకు జాలక, ఆ ప్రవాహ మెటు లీడ్చిన నటు గొట్టుకొనిపోవును. ఈయవస్థ భారతమునకు, లోక మంతటికి గూడ ముప్పే. భారతము నేయొక్కరో పీల్చుకొనితినుట నితరులు సహింపరు. ఆ స్పర్ధలే యుద్ధప్రళయమును దెచ్చి పెట్టి లోకశాంతిని భంగించును. ఈ పరాధీనతయే భారత మును నిజస్వభావానుగుణముగా వర్ధిల్లనీయకున్నది. పరుల కాలిక్రింద బడి, ఆ యవమానముచే ఘూర్ణిల్లుచు, అంత స్తాపమున కెరయై, భారతము అంతర్వైరములచే గుమిలి పోవుటయేకాక, బహిఃప్రపంచమున కంటురోగ మై పోయి విశ్వప్రళయమును దెచ్చిపెట్టును. అట్లుగాక, భారతము స్వతంత్ర మగునేని శాంతిమై చెన్నారి, లోకశాంతికి పెట్టని కోట కాగలదు. సమీపప్రాచ్యమును దనయండ జేర్చికొని, యచటి సంక్షోభముల నరికట్టను గలదు; లోకశాంతి కాములకు బోరానిచుట్టమును గాగలదు.

భారతమునకు జిరతరమును, శబలము నగు సంస్కార సంపద యున్నది. లోకమున కా సంపదను భారతి చేతులార పంచిపెట్టగలదు. పెద్దకాలమునుండి నిద్దురకుబడిన యీ

యువ్వను పశ్చిమఖండము ప్రబలముగా దట్టి లేపినది. మేల్కొన్న యీ ముదిమేనిలో క్రొత్తపరువము పొంగులారుచున్నది. ఆమెచైతన్యగర్భమున మథన మారంభమైనది. ప్రాక్పశ్చిమముల దృష్టిభేదములచే నామెలో నూతనదృష్టి మేల్కొనుచున్నది. ఆ దృష్టిచే నూతనపరమార్థమును దర్శింపవలసియున్నది. ప్రాబడిన యాచారమాంద్యమును కడిగి వేయవలసియు నున్నది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దిలో నిచట నెందరో సంస్కర్తలు వరుసనై నుద్భవించిరి. వారు పైపై నున్న ధూళిని తుడిచిరేకాని అంతర్మలినములను గడుగ లేరైరి. ఆర్థికరాజకీయసంస్కరణములకుగూడ నాగతియే పట్టినది. ప్రాతవలువను జించివైచుటయే యైనదిగాని నూతనదివ్యవసన మర్పింతురని నమ్మకము పుట్టుటలేదు.

నేటి భారతకళాలక్ష్మిమాత్రము పూర్వసంపదౌన్నత్యమును స్మృతికి దెచ్చుచున్నది. పురుషుడు పరమైకాంతమున నొనర్చు సాధనలే యీ కళలు. సమష్టిసాధనకు మూర్తులైన వాస్తుశిల్పము, నాటకమును నవభారతమున నింక నవతరింపవలసియున్నవి. కావ్యచిత్రకళలైనను కేవలైకాంతమున చిరకాలము వర్ధిల్లనేరవు. స్వజాతిశక్తియందు నిక్షిప్తమైన అమృతకలశమును జొచ్చి చూఱలాడినగాని కళలకు బుష్టి యొదవదు. పర్వతపాదములందలి మట్టిపొరలో మొలుచుకొనివచ్చిన నాగజెముడువలె నున్నవి నేడు భారతీయకావ్యములును, చిత్రరచనములును. అవి యుజ్జ్వలములయ్యు, విజాతీయములుగాన స్వప్రజాహృదయమున వేరు దన్ని నిలువజాలవు.

తత్త్వవిచారమున నవభారత మించుకంతయు సమన్వయము సాధింపలేకపోయినది. నేటి మతసిద్ధాంతములను, సభ్యతామూలధర్మములను తత్త్వవేత్తలు పరిశీలింపవలెను. మానవుడు తనమతమునుగూర్చి సల్పెడి పరీక్షయే తత్త్వవిచారమనిపించుకొనును. లోతుపాతుల గట్టి లేనిచో సభ్యతలు, సంస్కృతులు మనజాలవు. ఒకచెంప సభ్యత విచ్ఛిన్నమై పోవుచు, సంస్కృతియు పునఃపాకమున బడుచున్నపుడు తత్త్వానుశీలన మెట్లు సాగును? గడచిన మూడునాలుగు శతాబ్దులలో భారతీయసభ్యతాసంస్కృతులు వట్టిపోయిన వనుటకీ తత్త్వమథనక్షామమే ప్రబలసాక్ష్యము.

కాని, అల్లదిగో! నలుదెసల బురుటినొప్పు లుదయించుచున్నవి. భారతీయజీవనమున బుగబుగలును, ధర్మవిచారమున గవ్వపుర్రమోతలును వినుపించుచున్నవి. నూతన ప్రపంచోదయమునకు నెలలు నిండినవి. గ్రహతారకము లొండొంటి నొరసికొని, వెలుగువెల్లువలో గరగినపుడుగాని నూతనభాను డుదయింపడు. సమన్వయపరిష్కృతులు ప్రాచీన భారతమున కుగ్గుతోబెట్టిన విద్యలు. వర్తమానలోకము గూడ నూతన జీవనోత్సర్గమునకై తహతహలాడుచున్నది. తొల్లిటి ఏకత్వసంప్రదాయముతో నేడు సమతాధర్మములు వియ్యమందగోరుచున్నవి. భారతమున నీ ప్రాతక్రొత్త లొండొంటిని ఢీకొనినగాని నూత్నపురుషు డుద్భవింపడు. ఈ పురాణకురుక్షేత్రముననే మరల విరుద్ధశక్తులకు బోరు పొసగినది. యువభారత మీ సంగ్రామమున పరికరము బంధించి, కృతాస్త్రమగుగాక! శీర్యమాణసభ్యతలనుండి

గుణరత్నము లేరికొని, నూతనసభ్యతను తీర్చి దిద్ది అలంక రింపవలసియున్నది. ప్రాచీన మధ్యకాలిక నవయుగీన సంస్కారసంపదలను గలియబోసి, నూతనసమన్వయమును సాధించు భారము యువభారతముపై నున్నది.

అపూర్వ గ్రంథములు

'అపూర్వ గ్రంథములు' అను పేర ముద్రితాముద్రిత గ్రంథములను, సామాన్యముగ లభింపని కొన్ని రచనలను మేము ప్రచురింప నున్నాము. ఈ ప్రచురణలు సభ్యులకు మాత్రమే అమ్మ బడును. ఈ శీర్షికయందు కామశాస్త్రము, శృంగారము, బూతు, నీతి, సామ్యవాదము, కమ్యూనిజము, వైద్యము, జ్యోతిషము మొదలైన విషయములకు చెందిన గ్రంథరాజములను కొలది ప్రతులను మాత్రమే ముద్రింపించి, ప్రచురింప నుద్దేశించియున్నాము. సభ్యత్వపు రుసుము రూ. 2/-. మేమెట్టి గ్రంథమును ఈ శీర్షికలో ప్రచురించినను సభ్యులు కొనితీరవలయును. వి. పి. లు నిరాకరించిన వారు సభ్యత్వమునుండి తొలగించబడుదురు. సభ్యత్వపు రుసుము వాపసు ఇవ్వబడదు.

లాభములేమియు పెట్టుకోక, పుస్తకముల ముద్రణాదుల కగు అసలు ఖర్చుల ప్రకారమే పుస్తకములధరలు నిర్ణయింప బడును. సభ్యులలో బహుసంఖ్యాకులు కోరినట్టి ఏ గ్రంథము నైనను 6 నెలల వ్యవధితో ప్రకటించుటకు యత్నింతుము.

సభ్యులు కాదలచినవారు తమ పూర్తి విలాసములను వెంటనే వ్రాయవలెను. సభ్యత్వపు రుసుము వెంటనే పంప నవ సరములేదు. ప్రథమ 'అపూర్వ గ్రంథము' త్వరలోనే వెలువడును.

వివరములకు :

కల్చరల్ బుక్స్ లిమిటెడ్

పెరంబూరు : : మదరాసు 11

బాలానందము

'బాలానందము' అను శీర్షికతో మేము బాలబాలికలకు విజ్ఞానమునకును, వినోదమునకును ఉపయోగపడు కథలు, పాటలు మొదలయిన సకలవిధ ప్రాచీన, నవీన బాలవాఙ్మయమునకును సంబంధించిన పుస్తకములను వారి పసిమనస్సులకు నచ్చుతీరులో, ముచ్చటగా, సచిత్రముగా ప్రకటింపబోవుచున్నాము. ఈ శీర్షికలో మొట్టమొదటిదిగా శ్రీ చింతా దీక్షితులుగారి 'లక్క పిడతలు' అన్న పాటల పుస్తకము సచిత్రముగా అతిత్వరలోనే వెలువడనున్నది.

వివరములకు :

కల్చరల్ బుక్స్ లిమిటెడ్

పెరంబూరు : : మదరాసు 11

సంస్కృతి ప్రచురణలు

9. ప్రపంచ ఆర్థికదుస్థితి	....	0- 4-0
10. సోవియట్ల దేశం	....	0-10-0
11. నేటి చైనా	....	0-10-0
12. ప్రజా యుద్ధం	...	0- 6-0
14. సోవియట్ రష్యాలో	....	0- 8-0
15. లెనిన్	....	0- 8-0
17. హిందూపద్ పాదుషాహి	....	2- 8-0
19. ఇండియా స్వాతంత్ర్య సమస్య	....	0- 8-0
20. ప్రపంచ పరిణామము (నెహ్రూ)	....	1- 8-0
21. సుభాస్‌బోస్ అంతర్థానగాథ	....	1- 8-0
22. గాంధీతో ఒక వారం	....	1- 8-0
23. నా జీవితము (గాంధీజీ)	....	1- 8-0
24. ప్రపంచ చరిత్ర (నెహ్రూ) (మొ. భా.)	....	2- 0-0
25. సామ్రాజ్యము	....	1- 0-0
26. మహమ్మదీయ రాజ్యాలలో జాతీయవికాసము	....	1- 8-0
27. నాగరికత చరిత్ర (బోడ్)	....	1- 4-0
28. ప్రపంచ చరిత్ర (నెహ్రూ) (రెం. భా.)	....	2- 0-0
29. భారతీయ నాగరికత	....	1- 8-0
30. మన వారసత్వము	....	1- 8-0

(నెంబరు లేని ప్రచురణల కాపీలు లేవు)

కల్చరల్ బుక్స్ లిమిటెడ్
పెరంబూరు :: మద్రాసు 11.

... PRESS, MADRAS - 1